JC 2478
1904

Rättemaksmine.

Jutustus Ameerika maalt.

Franz Hoffmann'i järele

Saksa keelest ümber pannud

G. Kiwikink.

GESELLSCHAFT
zu Dorpat.

Tartus.
Trükitud H. Laakmann'i kulu ja kirjadega.
1880.

1904

Kättemaksmine.

Jutustus Ameerika maalt.

Franz Hoffmann'i

järele

Saksa keelest ümber pannud

G. Kiwikink.

Tartus.
Trükitud H. Laakmann'i kulu ja kirjadega.
1880.

Zensuri poolest lubatud. — Tallinnas, 7. Juli 1880.

1904.

Esimene peatükk.

Rikas istanduse peremees.

Umbes kümme penikoormat New-Orleansist, Luisiana, maakonna pealinnast eemal seisis rikka mõisniku herra von Marboisi suur istandus. Juba tema esiwanemad oliwad Prantsuse maalt Luisiana maakonda wälja rändanud ja sääl mitu tuhat wakamaad põldu ostnud, mida n'ad aega mööda harinud suhkrupilliroo, kohwipuude ning tubakaga täis istutanud. Nii kui tema pärisorjade hulk iga päewaga suuremaks kaswis, nõnda ka tema rikkus, ja herra Louis v. Marbois, esimise sisseränd aja pojapoeg, oli kui kõige rikkam istanduse peremees üle terwe Luisiana maakonna kuulus. Tema põllud wäljad loeti kõige wiljakamaks ja korralisemaks, tema pärisorjade hulk mitme saja hinge pääle, tema rauast rahakast warjas lugemata hulka kulda ja kallid kiwa ja tema elumaja, enam würstliku lossi, kui alamat sugu inimese hoone sarnane oli kõik sugu toreduse ja iluga kaunistatud.

Herra Marbois oli südame poolest wäga hea inimene ja tema meel ja nägu mitte üksi lahke oma naabrite ja sõbrade, waid ka oma pärisorjade wastu, kes iialgi waljuse ega halastamata meele üle ei wõinud kaebada. Ilmaski ei pruukinud ta nende waeste inimeste wastu, oma suurt wäge ja wõimust kurjaste, ja ilmaski ei kuuldud tema istanduse pääl hirmsate piinamistest ega ülekohtul waewamistest, nagu muidu igal pool teiste peremeeste juures. Nõnda sai siis herra v. Marbois ülepea ja igal pool wäga auustatud ja armastatud, ning ega üks soowis tale hea meelega ja ilma kadeduseta seda õnne ja küllust millega taewas teda rohkel mõedul oli õnnistanud.

Kõigest warandusest, mis herra Marboisil oli, armastas ta aga siiski kõige rohkem oma lapsi. Jerome ja Jeanne. Jerome ei olnud aga mitte täieste isa armastuse wäärt. Ta oli küll terane, aga wäga järsu- ja kõrkmeeleline pois, kes, ehk küll alles 14 aastat wana, juba ülekohtusel wiisil pärisorje waewas ja piinas ja ka sagedaste oma isa keelu ja tahtmise wastu julges teha. Jeanne, tema õde, üks aasta noorem, oli aga selle wastu nii hea südamega laps, kõik õigusega, kes teda tundsiwad wäga armastasiwad ja auustasiwad. Maja sulased, pärisorjad, isegi kõwa ja kalgi südamega istanduse ülewaatajad ja Neegri-Kubjad, kelle südamed muidu õrnema tundmisele kinni pandud oliwad,

kandsiwad armast ja kena tütarlast käte pääl. Iga ühele, ka kõige waesema ja alatuma pärisorjale ütles ta ikka mõne sõbraliku sõna ehk näitas oma lahket ja naerulikku nägu; mõndagi waest pärisorja oli ta oma eestkostmiste ja palwete läbi piitsahoobide ehk wangitrahwi alt lahti peastnud, ja wäikesed Neegrilapsed, kes oma wanemate onnide ees mängisid, hüppasid tälle, nii pea kui nad teda silmasiwad, suure rõõmu hoiskamisega wastu, sest arwa tuli ta tühja kätega, waid tõi neile ikka wäikesi kingitusi kaasa.

Kõik armastasiwad Jeannet — paljalt üks ainuke oli istanduses, kes temale, ehk weel wähem tema wennale, midagi hääd ei oleks soowinud. See mees oli Karles Dufour, herra v. Marboisi proua wend. Tema üksi ei armastanud Jeannet ega tema wenda, waid wihkas neid koguni, ehk ta küll oma wiha lahke näu alla hoolega püüdis kinni katta. Selle põhi oli see, et Jerome ja Jeanne tema ja ta õemehe pärandusе wahel seisiwad, kelle suur istandus ja lugemata hulk wara pärast herra Marboisi surma ilma kaksipidi mõtlemata tema pärida oleksiwad jäänud, kui tal mitte lapsi ep oleks olnud. Päälegi ei olnud Jerome ja Jeanne tema õe, waid koguni ühe pärisorja lapsed keda herra Marbois mõni aasta pääle proua surma enese juure oli wõtnud. Sääduse järele oliwad lapsed niisama hästi päris-

orjad, kui nende emagi, olgu siis, kui nende isa neid ühe iseäralise kirjaliku seletuse läbi wabaks oleks tunnistanud, mis aga herra Marboisil koguni meelegi ei tulnud.

Ja mikspärast ka! Ta oli ju alles tubli ja terwe mees, kõigis wiiskümmend aastat wana, kes weel ei teadnudki, mis haigus tähendas, sest et ta oma elu sees kordagi haige ep olnud. Ta wõis weel mitugi aastat elada, ja nii järsku ei arwanud ta ka mitte surma tulewat, et oma testamenti enam ei oleks wõinud ära teha.

Jerome ja Jeanne ei aimanudki seda, et n'ad seaduse järele ka tõeste mitte wähem pärisorjad ei olnud kui Neegrid, kes istanduse peal töö̇d pidiwad tegema. Nende ihukarw oli niisama walge kui isalgi ja mitte kõige wähemgi märk ei tunnistanud nende ema sugu ja ära põlgtud alamat seisust. Nende isa armastas neid nii õrnalt, et neil kõige wähematki kaksipidi mõtlemist selle üle ei wõinud olla. Karles Dufour, keda nad omaks onuks nimetasiwad, hoidis ennast hoolega selle eest, neile nende sündimisest mingisugust seletust andmast. Niisama wähe tuletas ta herra Marboisile seda meele, kui hirmsad lood seeläbi tema lastele wõiksiwad tulla, kui ta nii järsku ära sureks, ilma et enne omas testamendis nende tulewikku julgeks ja muretaks oleks wõinud teha. Ei koguni mitte; — ta püüdis ennast

selle eest kõige suurema hoolega hoida, ja meelitas ennast sellega, et herra v. Marbois mureta olek teda ükskord tema warapärijaks saab tegema. Ei teinud õemees enne surma mitte oma testamenti, siis ei pärinud tema lapsed kõigest sest suurest warandusest mitte üksi punast kopikat, waid oliwad ka täieste oma lähema sugulase ja isa warapärija wõimuse all, kes neid majast wälja ajada, pärisorjadeks teha ehk kui lojuksid ära müüa wõis.

Nõnda oliwad Jerome ja Jeanne, ilma et oleks aimanudki, mäherdune müristamise pilw nende pea kohal keerles, mille seest pikne neid iga silmapilk puruks ähwardas lüüa, õitsedes ja mureta üles kaswanud. Seal tuli ühel päewal nende isa sõber, kohtu president Kawalir New-Orleanist, istanduse peale wöörsile ja sai herra Marbosist südamliku röömuga wastu wõetud. Herra Marbois näitas tale omi lapsi ja nimetas neid oma kõige waranduse seast, kallimateks pärliteks käis temaga kõige kenamad kohad omas istanduses ja ümberkaudses metsas läbi ning püüdis tema aega kõige paremal ja sündsamal kombel wiita, nii et president oma wöersil olemist, mis enne lühikese aja peale oli määratud, ikka päewast päewa pitkendas. Oma sõbra laste wastu oli ta wäga lahke ja sõbralik, iseäranis Jeanne wastu. Ta käis temaga seltsis jalutamas, pani tütarlapse lahket olekut pärisorjade wastu tähele ning õppis seeläbi

tema head ja heldet südant tundma, nii et ta nõuuks wöttis, oma sõbraga selle üle tõsiselt rääkida. Ta wöersilolemise aeg aga kadus pea ära, ilma et parajat aega oleks leidnud, oma ette wöetud nõuu korda saata. Selle eest wõis ta Karles Dufour'i tänada, kellele presidendi wöersilolemine koguni mitte armas ei olnud. Ta oskas ikka osawaste ära keelda, et mõlemad sõbrad ilmaski sündsat aega ega kohta ei leidnud, kus n'ad teine teisega kauem aega oleksiwad juttu wöinud ajada, sest et ta ialgi nende juurest eemale ei läinud; president jälle omalt poolt ei tahtnud Dufour'i kuuldes sest asjast mitte könelema hakata. Nõnda jõudis tema ärareisimise päew kätte- ja Karles Dufour arwas juba mängu wöitnud ja presidendil wöimata olewat, herra Marboisiga laste üle könelda, kui see nimetatud päewa homikul, kui kõik alles magasiwad, oma sõbra juure läks ja sellega Dufour'i ettewaatmist weel wiimses tunnis tühjaks tegi.

„Marbois," ütles ta minu südametunnistus sunnib mind, sinu und segama. Ühe wana sõbrale ei tohi sa seda mitte pahaks panna, ja pealegi tulin ma Jeanne ja Jerome pärast sinu juure."

„Mis assi nendega on?" küsis herra Marbois ehmatades.

„Ega neile mingisugust kahju ega õnnetust ei ole juhtunud?"

„Sell silmapilgul küll mitte," wastas president. „Aga tulewik wõib neile kahju ja õnnetust tuua, kui sa ise mitte aegsaste seda ära ei püüa keelda."

„Aga missugust kahju siis?"

„Noh, see õnnetus, ükskord Neegri-kubja piitsa alla langeda!"

„Kes? Minu lapsed? Minu terane ja julge Jerome ja minu armas Jeanne? Sa näed und, president!"

„Ma ei unista mitte, waid tuletan Sinule meele, et sinu lapsed, pärisorjast sündinud, pärisorjad on!"

„Pärisorjad! Nemad! Kas mina ei ole siin, nende isa?"

„Jah, nii kaua kui Sa elad, ei saa küll üksgi julgema, Sinu lastele midagi paha teha! Aga Sinu elupäewad wõiwad loetud olla."

„Oh jõledus, president! Mina olen alles niisama tugew ja terwe, kui omas noores põlweski!"

„Ka noored mehed surewad, Marbois," wastas president tõsiselt. Kui sa omi lapsi armastad, siis muretse nende eest, nii kaua kui Sull weel aega on. Ehk tahad Sa, et Neegriorja piits weriseid jutta Sinu õrna Jeanne piha peale peab lööma?"

„Mähärdune mõte!" hüüdis Marbois pahaselt. Minu Jeanne, see õrn ja armas laps, keda ma iga külma tuuleõhu eest püüan kait-

seda! Aga Sul on õigus, Kawalir — ma kahetsen nüüd isegi, et see mulle juba waremalt meele ei ole tulnud! Nüüd peab see aga lähema päewade sees ära toimetatud saama! Minu sõna selle peale!"

„Mis kohe wõib teha, ei pea mitte lähema päewade peale saama lükatud," wastas president.

„Hea küll — ka selles tükis on Sul õigus!" ütles herra Marbois rahutumalt. Tead Sa, ma saadan Sind New-Orleans'i ja teen seal kõik seaduslikult ära. Aga — minu proua wend ei pruugi sest asjast midagi teada — ka minu lapsed mitte n'ad — ei aimagi, et nende ema pärisori oli! Kui n'ad seda teaksiwad, saaks see neile ainult walu ja kurwastust tegema. Mitte sõnagi sellest, president! Ma saadan Sind New-Orleans'i, et seal kauba asju ära toimetada ja Sinu seltsis weel paar päewa rõemus olla! Kas saad aru?"

„Saan küll — siiski ei mõista ma seda, miks sa oma kiidu wäärt nõuu ja ettewõtmist saladuseks pead?"

„Ei, ei! Sina ei tunne minu Jeromet mitte! See poiss on uhke ja kõrkmeeleline! Ta saaks wäga kurwastama, kui ta kõik teaks! Mikspärast teda ka segada? Ei, president, mitte ühte sõna! Ma usun tõeste, et poiss mind mitte enam nõnda ei armastaks, kui ta teada saaks, et ta ühe pärisorja laps on! Ja miks

peab ta seda ka teadma? Sest on jo küll, kui ta pärast minu surma kuulda saab, et tema ja Jeanne wabad ja minu warapärijad on."

Asjata püüdis president oma sõbra arwamist muuta; ta pidi sellega rahul olema, et teda selle ettewõtmisele oli saanud, mis ta lastele kõige suuremaks tarwituseks oli, ja mõni tund hiljem reisisiwad mõlemad sõbrad New-Orleans'i poole ära. Alles kolme päewa pärast tuli herra Marbois jälle koju tagasi ja oli kõikide wastu wäga rõemus ja lahke. Weel suurema armastusega kui enne piigistas ta Jeromet ja Jeannet oma rinna wastu, teretas südamlikult Dufouri, kes teda salalikult ja umbusaldusega tunnistas, jagas kõikidelle rohkeid kingitusi, mis ta New-Orleansist oli kaasa toonud ja läks siis oma magamise kambri.

Warsi pääle selle kadus ka Dufour tuast ära ning lipsatas rohuaeda. Akna lähedal kaswis tihe wõsastik. Dufour ronis senna sisse, lükkas ette waatlikult oksad õrwale ja wahtis uudishimulikult läbi akna tuppa. Ta silmad wälkusiwad wihaselt ja üks wandesõna libises tall üle mokkade.

„Eks ma arwanud kohe!" ümises ta. „President on teda ometi oma nõuusse saanud! Ta on testamendi ära teinud, et oma laste tulewikku julgeks teha! Ära neetud! Aga kannatust! Dufour on targem, kui Teie arwate! Ta teab wähemalt, kus testament on. Tükk

paberit wõib küll täis kirjutatud — aga wõib ka ära põletatud saada. Kannatust! Ka mina saan ükskord niisama salaja asjad ära toimetama, aga natuke paremine kui Teie.

Herra Marbois ei aimanudki, et keegi tema toimetamist salaja tähele pani. Ta luges ja seadis omad paberid ja kirjad kõik korra järele ära ja pani neid siis kappi luku taha. Seepääle, ilma et enne kordagi aknast rohuaeda oleks waatanud, läks ta tuast wälja oma laste juure, kes kaasa toonud kingitustega õue peal mängisiwad. „Armsad lapsed," ütles ta iseeneses tasase healega — „kui õnnelik ma olen, et nüüd õhtul oma pead rahulikult wõin maha panna! Kui jõle loom olin ma, et see mulle ammugi juba meele ei tulnud! Noh, nüüd on see aga kõik sündinud, ja mill tunnil ka Jumal mind omma pale ette kutsub, saab ta mind walmis leidma! Teite tulewik on julge! Kui ma ükskord suren, olete Teie niisama wabad ja rikkad kui minagi!"

Kui ta ligemalle jõudis, ruttas Jeanne, kes teda kõige pealt oli silmanud, jookstes wastu ning pani oma wäikese käe õrnalt isa kaela ümber.

„Isa, armas isa, kui kenad kingitused!" hüüdis ta. „Kui ütlemata hea Sa oled! Ja kuida wõin ma Sind selle eest tänada!"

„Armastage mind, lapsed, nagu mina Teid. Muud tänu mina ei tahagi!"

Jah, armastage aga peale," ümises Dufour jälle, kes kaugelt neid sõnu oli kuulnud. „Kõige Teite armastusega ei saa siin ükskord ometi keegi muu peremees olema kui mina! Kannatust! Ka minu tund saab peagi tulema ja mind walmis leidma.

Selle pääle tegi ta omale lahke näu ja läks siis teiste juure. Ta sõnad oliwad libedad, n'agu ta otsaesine, ta silmad nii sõbralikud, nagu ta nägugi — aga kui Marbois tema südamesse oleks wõinud waadata! Kui kihwtist madu oleks ta teda laste ligidalt eemale wirutanud!

Teine peatükk.

Lusti-käik ja mis pärast sündis.

Mõni päew pärast jutustatud juhtumist jalutasiwad Jerome ja Jeanne ühel kenal suwehommikul istanduse peal ümber, kus sell päewal kõik pärisorjad tööl oliwad. Jerome pidi ülewaatajatele isa poolt mõned käsud kätte wiima ja Jeanne tuli hommikuse wärske õhu pärast wenda saatma. Jeanne oli wäga rõõmus ja lustilik, Jerome aga selle wastu kaunis pahane ja tasane sest et ta omma isa käsku wastu meelt ära täitis ja parem kodu woodis maas oleks wedelenud. Wait olles kõndis ta

õe kõrwal edasi ja lõi, et oma tusast meelt näidata, kepiga kõige ilusamad õied ja lilled puruks, ilma et oma õe keelust ja palwest oleks 'hoolinud. Juba tahtis Jeanne koju tagasi pöörda ja oma wenda üksi lasta minna, kui korraga kella hellin, mis iga kord sai kõlistatud, kui mõni pärisori pidi nuheldud saama, temale teised mõtted tõi.

„Kuule, Jerome," ütles ta — „trahwikell hüüab! Lähme ruttu ja waatame, mis sääl on! Ehk wahest tahetakse koguni mõnda ilmsüüta inimest nuhelda ehk piinata ja minu sealolek wõib teda ülekohtu trahwi alt ära peasta! Ma palun Sind, tule kaasa, wend!"

„Hea meelega," wastas Jerome natuke lahkema näuga — „säält wõib ehk ometi meelejahutust leida. Kui piits musta poisi seljas tantsib ja see walu pärast kisendades ümber kargab, siis ajab see mind naerma."

„Naerma? Tohoo, Jerome!" hüüdis Jeanne wihaselt. „Kes wõib oma ligimese walu nähes naerda!

„Neegrid 'pole kellegi ligimised," wastas Jerome põlastawa healega.

„On küll, ja walu ning waewamise wastu niisama hellad kui Sinagi," wastas Jeanne. „Siiski, mikspärast waidlen ma just Sinuga selle üle? Ma tunnen Sinu armuta ja halastamata südant nende waeste mustade wastu,

kes sagedaste nii wäga õnnetumad on, juba ammugi!

„Laisad koerad ja päewawargad on n'ad!" hüüdis Jerome. „Kui mitte piits hommiku wara ja õhtu hilja nende kõrwade ümber ei wingu, jäewad n'ad ülemeeleliseks! Aga, sääl m'e olemegi! Hei, Roland, mis siin on?"

Roland, pärisorjade ülemkubjas, ruttas selle hüüdmise peale oma noore peremehe juure ja nikutas õlasi. „Üks karistus, noor herra," ütles ta. „Hektor peab kakskümend, Ahmet wiisteistkümmend ja Tsaide kuus hoopi sama."

„Wäga hea, Roland," wastas Jerome. Iseäranis Hektorile on see wäga paras ja mitte üks hoop üleliia. Ma jään seie ja waatan ise järele, et karistus täie mõnu ja mõeduga saab ära täidetud."

„Seda wõiks Sa parem kubja hooleks jätta, Jerome," ütles Jeanne pahaselt. „Aga miks-pärast peawad need waesed siis ülepea karistatud saama, Roland?"

„Hektor on täna ööse ühe wõera Neegrile omas onnis öömaja annud," wastas ülewaataja.

„Aga mis see siis kahju teeb? Ega seeläbi jo midagi õnnetust ei sünni, kui keegi wõeras kord meite pärisorjade onnis puhkab."

„Üks ainuke kord ei teeks küll midagi suuremat kahju," wastas ülewaataja — „aga kui meie seda nuhtlemata jätaksime, saaksiwad peagi

kõik hulgused seie tulema ja öömajale jäema, ja meite kanade laut saaks warsi tühi olema. Need kelmid warastawad hoopis hullemini kui arakad. Hektor on keelu wastu teinud ja peab karistud saama. Tooge tema seie ja siduge selle posti külge!"

Mõned kubjad läksiwad kohe käsku täitma ja tuliwad warsi Hektoriga tagasi, kelle käed selja taha kinni oliwad seutud. Haleda näuga waatas ta kubjade peale, kes teda nii kõwaste posti külge kinni nööristwad, et ta kät ega jalga ei saanud liigutada. Seepeale astusiwad n'ad mõne sammu tagasi, et timmukalle, kes oma rasket piitsa wingudes läbi õhu keerutas, ruumi anda.

„Vidage!" hüüdis Jeanne wärisedes. „Mina tahan Hektorilt ise enne küsida, kas ta ka tõeste nii rasket nuhtlust on ära teeninud. Hektor, on see tõsi, et Sa seaduse wastu oled eksinud?"

Pärisori pööras omad mustad silmad tütarlapse poole ja raputas peaga. „Olen küll eksinud," ütles ta, „siiski saaksin ma niisugusel korral just niisama tegema n'agu ma teinud olen."

„Kuulsid Sa, öde!" hüüdis Jerome. „Tema lurjus on weel suureline! Nuhelge teda, nuhelge!"

„Ei" — wastas Jeanne ja sirutas oma käe ähwardades wälja. „See ei ole mitte

suurustelemine! Tõeste mitte! Ütle mulle ruttu, Hektor, mikspärast oled Sa käsu wastu teinud, kuna Sa ja ometi teadsid, et selle eest karistatud wõiksid saada?"

„Oh missi *)," kostis Neeger, „ma lootsin, et seda keegi ei pidanud nägema. Waene Nero oli pea aegu ära nõrkenud, kui teda oma katukse alla tõin. Ta oli tee ääres maas, kui ma eile õhtu metsa läksin, et Kristohwi haige lapsele lindu püida. Ma tundsin waest poissi kohe, sest enne kui ma seie tullin, olime meie ühe teise istanduse peal mõlemad pärisorjad olnud. Ka tema tundis mind. Kui ma temalt küsisin, jutustas ta mulle, et ta isa herra Borotin'i istanduse peal suremas haige olewat ja temale käsku saatnud, kui teda weel enne surma näha tahab, siis senna pidada tulema. Waene Nero oli oma peremehe käest seks ka luba saanud ja kümme peenikoormat juba ära käinud. Kuni seiamaale oli ta weel jõudnud, siis aga nälja, jänu ja wäsimuse pärast tee ääre maha kukkunud. Minu süda ei kannud teda senna mitte abita maha jätta, maid wiisin teda salaja oma onni; kosutasin teda seal söögi ja joogiga ja saatsin siis enne päewa tõusu jälle minema. Minu õnnetuseks hakkasiwad aga koerad aukuma, herra Roland sai meid kätte, ja ehk küll waene Nero õnne-

*) missi-preili.

likult ära põgenes, ei peasnud mina kuhugille. See on kõik, missi.“

„Ja sellepärast peab siis waene Hektor peksa saama?“ ütles Jeanne. „Ühe kristliku armu- ja halastuse-töö eest? Ei see oleks rohkem kui hirmus! Roland, laske tema kõidikud lahti peasta — silmapilk! Mina ei salli seda mitte, et waeste inimestega nii armutumal kombel ümber käiakse.“

Roland nikutas õlasi. „Mina ei tohi mitte, preili,“ wastas ta. See oleks minu kohuse rikkumine, mis mulle ette kirjutab, süialust nuhelda. Ja Hektor on süialune, ehk küll minagi pean tunnistama, et ta just mitte ülekohut ei ole teinud.“

„Aga Teie saate ju ise aru, Roland, et see hoopis teine asi on, kui Hektor mõne ümberhulkuwa päewawargale öömaja oleks annud!“ ütles Jeanne. Hektor ei wõinud mitte teisite teha, kui ta kõik inimlikku tundmist enese sees ei tahtnud ära salata.“

„Ta oleks wõinud minu juure tulla ja minult seks luba küsida,“ wastas Roland. „Mina ei oleks teda mitte keelnud.“

„Kes teab, kas see jutt ka tõsi on; ehk see koer on meile ette waletanud, et sinu pehmet südant seeläbi liigutada, Jeanne,“ ütles Jerome külmalt. „Mikspärast weel nii kaua aega wiita? Poiss on nuhtlust ära teeninud. Andke talle!“

„Ei, ei!“ hüüdis Jeanne kartliku healega. „Laske waene Hektor lahti, Roland! Silmapilk!“

„Mina ei tohi mitte, preili, ilma armulise herra iseäraliku käsuta,“ wastas Roland jälle õlasi nikutades.

„Oh, kui muud midagi tarwis 'pole, seda peate Teie saama!“ ütles Jeanne. „Ma töttan kohe isa juure ja tulen silmapilk jälle tagasi. Senikaua peate Teie ootama, Roland.“

Kerge jalaga lippas Jeanne minema, oli aga waewalt lähema põesa taha ära kadunud, kui Jerome käsku andis, peksmisega algada.

„Kui Jeanne tahtmine ikka täidetud saaks, siis kauks kõik korraline olek istanduse peal ära!“ ütles ta. „Mitte enam kauem aega wiita Roland! Andke talle walu! Ma käsen!“

Rolandi wastuseismine, niikaua weel oodata, kui õde tagasi tuleb, jäi asjataks. Jerome tähendas üllewaatajalle, et ta wiiwitamise läbi ise oma kohust tühjaks teeb, ja see, omalt poolt ei arwanud ka kauem wastu panna wõiwat. Tema sõrmenäituse peale wingus raske piits läbi õhu, kukkus noore, tugewa pärisorja laia piha peale maha, kuhu silmapilk werine jutt nähtawale tuli, ja pani waest poissi kuni luuni wärisema. Siiski neelas ta kõik walu alla ja mitte üks ainus walukisa ei libisenud tema mokkade üle, kuni kõik kakskümend hoopi ära oliwad loetud. Praegu alles wõeti teda posti küljest lahti, kui Jeanne, rutulisest jooksust lõet-

sudades, senna jõudis ja kaugelt juba walget rätikut lehwitades „armu, armu!“ hüidis.

„Wäga hilja!“ ütles Jerome pilkawa naeruga. „Onneks on nali juba möödas, ja läh'me nüüd teisi waatama!“

Jeanne waatas waese Hektori werist selga ja nutupisarad weerisiwad tall mööda palgid maha.

„Aga see on ju Sinust hirmus jäle tegu, Jerome!“ hüidis Jeanne wihaselt. „Sa teadsid küll, et isa minu palwet saab täitma.“

„Just sellepärast!“ wastas kõwa südamega pois. „Isa on liig pehme nende musta lojuste wastu ja sellepärast jõudsin ma Sinule ette. Noh, Hektor, nüüd on Sull wist lust kadunud, edespidi weel omi häid sõbru wastu wõtta?“

Hektor wastas selle küsimise peale paljalt ühe wihase pilguga, mis nii täis hirmsat ähwardust oli, et isegi kõwa südamega Jerome paar sammu eemale kargas.

„Ah, see koer ähwardab!“ hüüdis ta. Siduge teda weel üks kord posti külge! Siduge teda siduge!“

„Ei, nüüd on küllalt!“ hüidis herra Marbois, kes waheajal senna oli jõuudnud, „Jeannel on õigus — Sina aga, mu poeg, ei ole mitte heaste teinud, et enne minu otsust ära ei ootanud. Waene Hektor on ilmsüita nuheldud saanud ja meie peame seda jälle heaks katsuma teha. Roland wõtame teda töö-

tegijate hulgast ära ja paneme majaorjade sekka."

Hea küll, isa" ütles Jerome. „Aga täitke siis ka minu palwet, n'agu minu öelgi."

„Ja see on?"

„Andke Hektor minule tuapoisiks! See mees on noor ja tugew ja öeldakse wirk töötegija olewat."

„Olgu siis — aga selle tingimisega, et Sa teda mitte ei waewa ega piina," wastas isa. „Ja nüüd, mis süüalused need sääl on?"

Nende süi ei ole mitte suur asi, armuline herra," wastas Roland. „Ahmet ja Tsaide wiitsiwad töö kallal juttu ajades wäga palju aega ära."

„Jah, jah, ma tean — n'ad on pruut ja peigmees," hüüdis Jeanne ruttu wahele. Kuida oleks, armas isa, kui meie seda paha asja kuni juureni ära kautaks? Meie ei pruugi muud, kui öpetajat lasta tulla ja pulma teha?"

„Minul üks kõik," ütles herra Marbois ja nikutas naeratades peaga, „Ahmeti ja Tsaide üle ei ole seiamaale midagi kaebtust olnud, ja kuida ma kuulnud olen, peawad n'ad wiisakad ja wirgad olema; sellepärast wõiwad n'ad Jumala nimel pulmad ära pidada."

„Ja seda kohe täna weel," ütles Jeanne rõõmuga. „Pruudi ehtede ja pulma tarwituste eest saan mina muretsema, ja trahwi-

sest ei wöi pu .napäewal muidugi mitte enam juttu olla. Tulge minu järele, pruutrahwas! Täna on Teil pidupäew ja õhtul wöiwad ka teised Teie pulma peal röömsad olla! Minu hea isa saab seda neile lubama!"

„Ma pean ju, sest et minu Jeanne mitte teisite ei taha," ütles herra Marbois heal tujul. „Olgu siis, lapsed — õhtul wöite Teie röemsad olla, laulda ja tantsida, aga päewa ajal peate jälle wirgaste töö tegema, et ülewaatajatel midagi kaebada ei oleks.

Neegrid, kes oma armulise herra sõnu kuulsiwad, höiskasiwad röemu pärast, kargasiwad ühe jala pealt teise peale ja laksutasiwad käsa, nii et herra Marbois suure healega naerma hakkas. Üksi waene Hektor oli kurb ja wihane. Tema ei röemustanud lubatud tantsu üle mitte, sest ta haawad walutasiwad nii wäga, et tall koguni wöimalik ei olnud pidust osa wötta. Peale selle ei lootnud ta sest ka midagi head, et teda Jerome tuapoisiks oli pandud. Ta tundis oma noore walitseja halastamata südant, kes kõige wäiksemat wiga, kõige wähemat kogemata juhtumist piitsahoobi ja piinamisega trahwis. Ta ei röemustanud mitte pidu üle, waid mötles aga kättemaksmise peale.

Aga mis wöis tema waene, wöimatu ja ära põlgtud pärisori oma peremehe wäe ja wöimuse wastu teha, kelle tujul ja tahtmisel otsa ega määra ei olnud ja teda kõige wähema

eksituse pärast waewata, piinata ja ka koguni surmata wõis? Ja pealegi wihkas see peremees teda! Mis põhja peal wõis siis waene Hektor rõemsatega rõemus olla? Ainuke troost ja lootus oli tall see, et ükskord päew saab tulema, kus ta sellele, kes temale niipalju ülekohut teinud, kuhjaga lootis kätte maksta wõiwat. Ja ka sedagi lootust pidi ta hoolega omas südames warjul hoidma; mitte ühe sõna, teu ega kulmukortsutamisega ei tohtinud ta oma mõtit awaldada. Hektor teadis seda wäga heaste ja oli sellepärast ettewaatlik. Ta kuulas wait olles oma noore peremehe sõna, kui see teda tua juure käskis minna, et seal tema edespidiste käskude peale oodata.

Õnnelikumad kui Hektor oliwad aga Ahmet ja Tsaide, kes Jeanne wahelträäkimise läbi mitte üksi karistusest lahti ei peasenud, waid ka weel peale kauba oma südameliku soowimise täidetud nägiwad olewat. Nad heitsiwad oma armulise heategija jalge ette maha ja katsiwad tema käed suuandmise ja silmapisaratega.

„Küll saab, küll saab," ütles Jeanne naeratades, „'pole tarwis tänada, sest ma näen, et Teie õnnelikud olete, ja see rõemustab mind wäga. Tõuse ülesse, Tsaide, — Sina ka, Ahmet! Lähme nüid koju ja muretseme ka selle eest, et pruut kenaste ehitatud, laulatusele wõib minna. Peigmehele saab Roland ühe uue ülikonna andma! Kas Teie kuulete Roland? Ja

nüid mine, Ahmet! Ühe tunni pärast wõid Sa tulla, Tsaide ja preester saawad siad ootama. Kärmeste, et Sa pidu peale mitte hiljaks ei jäe tulema!"

Kas Ahmet kärme oli? Ta ei läinud mitte waid tantsis ülewaataja körwal edasi, kes talle ilusa, uue, kui wõimalik õige kirju ülikonna pidi andma, kuna Tsaide Jeannega elumaja poole läks. Jeannele tegi see suurt rõemu, õnnelikku Neegri-tüdrukut kenaste wälja ehitada, ja kui Ahmet tunni pärast lõetsutades waatama tuli, ei oleks ta peaaegu oma pruuti enam ära tunnud. Ka Tsaide wahtis imestelledes Ahmeti läikiwa nöõbidega sinist kuube ja tulipunast kaelarätikut, mis Roland talle oli kinkinud. Mõlemate silmad hiilgasiwad õnne ja rõemu pärast, nii et Jeanne ise oma teu ja tallituse üle rõemus oli. Preester tuli pruutpaar sai laulatatud, Jeanne andis õnnelikku Tsaidele weel mõne wäikese kingituse ja ruttas siis isa juure, teda selle rõemu eest tänama, mis Tsaide ja Ahmeti õnn tema hea südamelle oli teinud. — Teisa õnnelikuks teha oli Jeanne kõige suurem õnn.

Õhtul müriseS suur trumm, wiled ja pillid helisesiwad ja Neegrite rõemuhõiskamine kõlas kuni poole ööni. Alles keskõö ajal waikes nende kisa, mida Jeanne heameelega oli kuulanud, ära. Tööst ja tantsimisest wäsinud Neegrid otsisiwad omad kõwad asemed jälle

üles, et paari tunni magamise läbi endid tulewase päewa töö wastu kosutada. Pea magasid kõik — ainult kahes onnikeses walwati weel. Ühe sees palusiwad Ahmet ja Tsaide oma armulise heategija eest, et suur Waim oma õnnistust tema pea peale laseks maha sadada; teise sees pöörles waene-Hektor, haawade walutamisest piinatud, ohkades ja kaebades oma kõwa aseme peal ümber ja mõnigi wandesõna libises ta mokkade üle. Ka tema palus suurt Waimu — aga mitte õnnistust, waid kättemaksmist. „Suur Waim üle lendawa pilwede," ümises ta wihaselt ja krambi wiisil kokku pandud kätega — „maksa kätte minu walu ja wiletsust selle kurja walgele, kui see mull enesel wõimalik ei ole! Piina teda, nuhtle teda, karista teda löö teda puruks oma wälgudega! Ja ükskord wägew Waim, anna teda minu kätte, n'agu mina nüid tema käes olen, et ma kätte maksta ja oma põlewat südant tema walus ja piinas wõiksin jahutada!"

Nõnda palusiwad Ahmet ja Tsaide, need õnnelikud; nõnda palus Hektor, see waene piinatud pärisori.

Kolmas peätükk.

Tiiger ja madu.

Waene Hektor ei eksinud ses tükis mitte, kui ta arwas, et Jerome tuapoisil palju rohkem kannatada on, kui teistel pärisorjadel. Jerome, kes seda wihast ja ähwardawat pilku oli näinud, mis Hektor pärast oma karistamist ta peale wiskas, oli selle ees wärisenud ja tahtis talle pärast kätte maksta. Ta waewas waest Hektori oma isemeeleliste tujudega, otsis igas asjas wiga ja laskis teda igal ajal ja kohal oma wäge ja wöimust tunda. Hektor pidi köik ära kannatama, köigega rahul olema, sest ta oli pärisori ja ei tohtinud midagi wastu rääkida. Häda talle, kui ta oleks julgenud ühe sönaga ennast wabandada ehk koguni kät oma peremehe wastu üles tösta! Köige hirmsam, köige walusam surm oleks teda siis ilma kaksipidi mötlemata ootanud. Aga salaja kiristas Hektor sagedaste hambaid, salaja uuendas ta igal hommikul ja öhtul oma kättemaksmise-wannet ja salaja mötles ta plaanisi wälja, kuida neid köige paremine oma piinaja hukatuseks oleks wöinud korda saata.

Nii sügawaste warjul kandis Hektor hirmsat wiha omas südames, et keegi, ise Jeromegi mitte, sest märku ei saanud. Wäljaspoolt

oli Hektor kannatlik, alandlik ja kõigega rahul. Ilma et oma kulmugi oleks kortsutanud, wõttis ta peremehe piinamisi ja sõimusõnu rahulise meelega wastu, ja miski asi ei tunnistanud tema kättemakswaid himusi.

Ainult üks tundis tema mõtteid, Karles Dufour, herra Marbois'i proua wend. See aga hoidis ennast hoolega, omi tähelepanemisi kellegile awaldada ja Jeromele pärisorja salaja wiha teada anda. Temale oli see just meelepärast, et pärisori oma peremeest wihkas, sest see wihkamine wõis talle parajal ajal kasu saata. Dufour oli waese Hektori wastu, kui see salaja wõis sündida, kaastundlik ja armuline, tröostis teda sagedaste ja püüdis teda seeläbi enese poole saada. See läks temal ka wäga kergeste korda. Hektor, kes iseenesest mitte paha inimene ei olnud, oli iga sõbraliku sõna eest tänulik ja mõne nädala pärast wõis Dufour juba julgeste loota, et kui ükskord tarwis oleks Hektor tema truim seltsimees saab olema. Ta ootas aga weel parajat aega, et Hektoriga selle üle könelda, ja pea tuli ka seegi tund kätte.

Ühel päewal oli Jerome waest Hektori sellepärast hirmsal wiisil piitsaga peksta lasknud, et ta ühte käsku tema täieliseks rahulolemiseks mitte ei olnud täita jõuudnud. Hektor oli aga ilma süüta. Pärast karistust laskis Jerome teda weel wangi panna ja andis käsku, hoo-

letumat päewawarast kakskümmendneli tundi nälgeda lasta.

Üks Neeger, sündimisest saadik juba harjunud, sõna kuulelik olema ja ka kõige waljema peremehe waewamisi wagusi ära kandma, wõib paljugi wälja kannatada. Aga Hektori kannatamise-karikas oli juba ääreni täis ja heledamine kui enne kunagi loitsiwad wihaleegid tema sees põlema. Ta haawad walutasiwad, jänu piinas teda hirmsal wiisil ja wihaselt, n'agu äritatud tiiger, sammus ta omas kitsas wangikojas edasi tagasi. Korraga läks uks lahti ja Karles Dufour astus sisse ust enese taga jälle hoolega kinni pannes.

„Waene pois," ütles ta haleda häälega, „Sinu walu ja piin liigutab minu südant, ja ma tulen seda wähendama. Wõta! Siin on sõögikraam ja wiin! Kosuta ennast ja naera oma halastamata peremehe üle, kes Sind nälgas ja jänus arwab olewat, kuna Sa küllu-ses priiskad."

„Oh, massa!" hüüdis Neeger ja heitis Dufouri jalge ette maha. „Teie olete ühe waese pärisorja wastu wäga armuline! Hektor saab selle eest tänulik olema."

„Hea küll, hea küll!" wastas Dufour maheda häälega. „Minul on hale meel, kui ma näen, kuidas see poisike Jerome Sinuga ümber käib, ja ometegi ise rohkem ei ole kui Sinagi."

„Massa Jerome?"

„No jah, massa Jerome!"

„Meite armulise herra poeg ja minu käsuandja?"

„Just seesama, armas Hektor! Kas Sa siis weel ei tea, et ta ema pärisori oli? Tema on niisama pärisori kui Sinagi!

„Haa!" karjus Hektor, ja ta silmad wälkusiwad kui tulised söed. „Massa Jerome, see uhke, körkmeeleline käsuandja pärisori, nagu minagi? Massa Dufour, Teie tilgutate rohtu minu haawadesse! Nüid tahan mina hea meelega kannatada ja oodata! Ükskord saab see päew tulema, kus ta minu sarnane on, ja siis — häda, häda selle wiletsa loomale!"

„Mitte nii ruttu, Hektor," ütles Dufour. „Herra v. Marbois, minu õemees, wõib weel mitugi aastat elada."

„Oh, mina wõin oodata! hüüdis Hektor. „Mina wõin oodata! Ükskord peab ta ommeti surema, ja siis on massa Dufour minu peremees ja massa Jerome niisamasugune pärisori, nagu minagi."

„Tõsi küll, waene pois! Aga mis siis, kui herra v. Marbois temale priiust kingib? Kui ta teda oma warapärijaks teeb? Mis siis, Hektor?"

Et see wõimalik oleks, 'polnud Neegrile koguni meelegi tulnud ja oli talle kui pitkse

hoop selgest taewast. Nagu raskest hoobist trehwatud langes ta põrmandu peale maha.

„See on tõsi, see on tõsi!“ ümises ta hambaid kiristades. „Siis ei wõi ma talle kuidagi wiisi kätte maksta, ehk ma teda küll wihkan!“

„Arwad Sa, et mina teda mitte ei wihka?“ küsis Dufour põlewa silmadega. „Ilma temata oleks ma oma õemehe warapärija, kuna muidu wähem wäärt olen, kui see wilets pärisori. Aga julgust ja kannatust, Hektor! Kõik ei ole weel mitte kadunud. Kui meie mõlemad käsi käes käime, saame meie mängu wiimaks ometi wõitma!“

„Oh massa Dufour, muretsege selle eest, et ma temale kõik ülekohut wõin kätte maksta, ja ma olen walmis, iga tahes Teite soowimist ehk käsku täitma.“

„Ma tahan rohkem teha, kui Sa nõuuad,“ wastas Dufour. „Kui Sa minu käsku truiste täidad, tahan ma Sulle priiust kinkida, Sind selle istanduse ülewaatajaks teha ja Jeromet, Sinu waenlast, kui pärisorja Sinu kätte anda! Nüüd tead Sa, kui palju hääd ma Sulle teha tahan, kui ma selle istanduse peremeheks saan. Mõtle järele, kas sa mulle truu ja sõnakuulelik tahad olla.“

Hektori silmad läksiwad seda kuuldes kirjuks. Tema ülewaataja prii ja Jerome, tema seiamaalne piinaja, siis tema pärisori, siis täi-

este tema wõimuse all, nagu tema nüüd Jerome wõimuse all oli.

„Massa Dufour,“ ütles ta rõemust lämmatatud healega — „ma olen Teite pärisori — nõuudke minult, mis Teie tahate, ma teen seda kohe! Nõuudke minu surma, ja ma tahan surra,, kui ma oma jala enne Jerome kulla peale olen pannud.“

„Küll ma näen, Sa oled aru saanud,“ wastas Dufour. „Sinu surma ma ei taha, ainult seda, et Sa ükskord Jeromega niisama ümber käid, n'agu tema Sinuga! Ma wihkan teda niisama hirmsaste, niisama sügawaste, niisamasuguse leppimata südamega, n'agu Sinagi! Ta on Sinu! Aga nüüd: truust, ettewaatmist, kannatust ja waitolemist! Ükski ei tohi aimata, et meie ühes nõuus oleme, ehk muidu läheb meite ette wõetud plaan nurja ja Jerome jäeb pärast kui enne Sinu peremeheks.“

„Ärge kartke midagi, massa Dufour,“ wastas Hektor. „Minu mokad on lukus ja ükski maailma piin ei saa neid lahti tegema!“

„Hea küll, siis ole walmis, kui tund tuleb! See on wõimalik, et weel palju aega ära kulub, kui meie oma plaanist wõime korda saata, aga ükskord saab siiski see päew tulema, ja see on hea, et meie selle peale juba warakult oleme ette walmistatud. Ma wõin siis Sinu peale lootma jäeda?“

„Nagu Teie enese peale, massa!“ wastas Hektor ruttu — ja rahul olles läks Dufour wangikojast wälja, mille sees palawa werega Afrikaanlane hiilgawa unenägude üle, mis tulewikus täide pidiwad minema, kõik oma walu ja piina ära unustas.

Mitu nädalat läksiwad mööda, ilma et keegi oleks aimanudki, mäherdust sala nõuu Dufour ja Hektor Jerome hukatuseks oliwad pidanud. Hektor oli wait kui haud ja kandis oma noore käsuandja waljust ja tujusi kõige suurema kannatusega. Dufour ei pannud teda ka enam suuremat tähele; ainult mõne pilgu wahetasiwad n'ad aeg ajalt teine teisega, sellega märku andes, et kumbgi omi lootusi ära ei olnud nnustanud.

Seal tuli ühel päewal lähema istanduse pealt sõnum, et üks tiiger ligidal metsas olla, mille peale tarwis jahti teha, kui istanduseperemehed mitte ei taha, et ta nende lojuste karjadelle suurt kahju ei pea tegema. Herra Marbois'il ei olnud kerge haiguse pärast wõimalik lähema päewa peale säetud jahist osa wõtta. Jerome aga lubas minna ja Dufour mõne pärisorjaga oliwad tema seltslased.

Wara hommikul istusiwad Jerome ja Dufour, püssi ja jahinugadega ehitatud, hobuste selga, kuna kuus pärisorja, nende seas ka Hektor ja Ahmet, lühikeste jahiodadega jala järele tuliwad. Mõne tunni pärast jõuudsiwad n'ad

kütide kokkutulemise koha peale, ja warsi hakkas ajamine peale, kuna jahimehed mitmest küljest rägastikku tungisiwad, kus n'ad tiigri peidus arwasiwad olewat. Jerome ja Dufour oliwad omad hobused lageda peale jätnud ja sammusiwad jala teiste ees. Neist natuke maad taga tuliwad Hektor ja Ahmet järele. Tükk aega oliwad n'ad juba metsas asjata tiigri jälgi taga otsinud. Nüid aga kuulis Hektori teraw körw tasaist urnat ja kartuseta tungis ta tihnu. Korraga kölas wihane mõirgamine temale wastu, ja Hektoril oli weel nüpalju aega, oma laia jahinuga tupest wälja tõmmata, kui ka tiiger juba koleda kisaga tema kallale tormas ja laia käpaga Neegri õlast kinni sasis. Kiskja elaja terawad küined tungisiwad nahast ja lihast kuni luuni läbi, ja Hektor, esimesest pealetormamisest kohkunud langes põlwili maha. Aga Hektor oli tugew, julge ja kärme. Mitte ühte silmapilku ei kautanud ta oma julgust ära ja enne kui tiiger teda teist korda oleks maha wõinud litsuda, tungis Hektori lai nuga kuni käepidemini kiskja elaja rindu ja sundis teda lahti laskma. Ta kukkus pitkali maha ja enne kui ta ülesse oleks wõinud tõusta, kargas Hektor tema peale ja käägistas nii tugewaste tema kõri kinni, et ta mõne minuti pärast surnud oli. Siis jättis ta surnukeha senna maha ja ruttas haawadest ja walust hoolimata, teiste juure.

„Tiiger on surnud, massa,“ hüüdis ta Jerome poole.

„Surnud? Ja kes on teda ära tapnud?“ küsis Jerome ruttu, kuna ta ennast ümber pööris ja Hektori werisid haawu tähele pani.

„Mina massa,“ wastas Hektor. „Ta tormas minu peale ja mina käägistasin ta ära.“

„Koer!“ hüüdis Jerome wihaga. „Kas Sa ei wõinud mitte hüüda ja oodata, kunni mina senna oleks tulnud ja tiigri maha lasknud?“

„Aga tiiger oleks mind lõhki kiskunud, massa,“ ütles Hektor. „Minul 'polnud enam aega oodata.“

„Ja kui ta ka Sind oleks lõhki kiskunud, mis ma siis Sinu läbi oleks kautanud, wilets pärisori!“ karjus Jerome weel suurema wihaga. „Sinu rumaluse süi on see, et mina selle auu ojaliseks ei ole saanud. Kui m'e koju jõuuame, lasen ma Sind nii kaua peksta, kui Su selg niisama werine on, nagu Sinu õlagi! Äraneetud koer, ma wõiks praegu Sinu rumalast peast ühe kuuli läbi ajada!“

Hektor wärises wiha pärast, sest seekord oli ta wähemalt kiitust kui nuhtlust ära teeninud. Aga Dufouri maenitsew pilk sundis teda rahule ja järelemõtlemisele jäema.

„Mikspärast Sa kärad, Jerome,“ ütles Dufour wahele. „See on ju ometi loomulik, et iga inimene oma elu peab kaitsema ja

ennast mitte kannatlikult kiskjast elajast laskma lõhki kiskuda. Sina oleks ilma kaksipidi mõtlemata Hektori asemel sedasama teinud."

„Mina — ja see wilets Neeger, seal on suur wahe," wastas Jerome põlastawa naeruga. „Wait, onu — mina ei lase enesele midagi ette kirjutada! See lurjus peab peksa saama!"

„Hea küll, siis lase teda peksa, siiski, et tiiger nüid surnud on, wõid Sa weel wõitja auu osaliseks saada. Mine senna, lase talle kuul peast läbi ja räägi siis pärast teiste kütidele, et Sina metsalise oled ära tapnud. Mina ei lausu sest midagi ja Hektor on ka rahul, kui ta seeläbi nuhtluse alt lahti peaseb."

„See on õige," ütles Jerome rõemsalt. „Ma tänan Sind, onu, selle hea nõuu eest! Edasi siis! Kus tiiger on, Hektor? Seekord oled Sa peksust peasenud, aga Jumal olgu Sulle armuline, kui Sa oma wäljaspidise kombe läbi kuidagi wiisi julgeks näidata, et Sina see olid, kes tiigre ära wõitis. Elawalt laseks ma Sind ära põletada!"

„Olge mureta, massa," wastas Hektor, rõemus, et nii odawa kaubaga lahti oli peasenud — „mina ei ütle muud midagi, kui et massa Jerome tiigri maha on lasknud ja mind tema küüsist lahti peastnud."

Nõnda on õige — ja nüid, kus kohal metsaline on?"

Hektor wiis Jerome ja teised senna koha peale. Jerome laskis surnud elajal kuuliga peast läbi, nii et seda teised kui kõige osawama küti pauguks wõisiwad lugeda, ja kummardas ennast praegu maha, et kiskja looma pitkust ära mõeta, kui korraga wihane mõirgamine kuulda oli ja teine tiiger lähemast põesast otse kohe Jerome peale kargas ja teda silmapilgul maha kiskus. Teine tiiger oli wissiste esimese seltslane, kes teist surnud nähes wihaseks oli saanud. See silmapilk oli wäga hirmus ja kole. Pahema käpa pidas ta Jerome rinna peal, oma laia pea põlewa silmadega ja pärani aetud, weripunaste lõugadega pööris ta mõirgades teiste kütide poole, nagu tahaks ta neid eemale kohutada. Meeleäraheitwa häälega karjus ta appi, ja Hektor esimesest ligimise armastuse tundmisest sunnitud, tahtis praegu wihase metsalise kallale hüpata, et teda nuaga ära surmata, kui Dufour tema käewarrest kõwasti kinni wõttis ja teda tagasi hoidis.

„Mis sa pidid praegu tegema, jõle!“ sosistas ta Hektorile kõrwa sisse. „Kas see 'pole Sinu waenlane, kellele Sa appi pidid tõttama? Lase tiiger enne oma töö ära teha, pärast on weel aega küll, metsalist surmata. Mis Sinu peremees Sulle korda läheb, kes Sind wähe aja eest alles Sinu wahwa teu eest peksa lubas! Las' ta ise ennast aitab, nagu Sina ennast aitasid.“

„See on tõsi," ütles Hektor — „mikspärast pean ma sellele head tegema, kes mulle paha on teinud?"

Ta jäi seisma — ja Jerome järg läks ikka kardetawamaks. Tiigri terawad küined kiskusiwad tema jahikuue lõhki — iga lähem silmapilk wõis talle hirmust surma tuua. Tema appikarjumine oli hädaline ja hale.

Dufour laskis külma südamega õnnetumat kisendada ja ei tõstnud oma püssi mitte ülesse, ehk küll tema kuul Jerome hirmu ja piina ruttu oleks lõpetanud ja tiigert surmanud. Aga tema nõuu ei olnud koguni see, Jeromet peasta. Tema pärast wõis ta surra — siis oli ta risuks tee pealt ära. Hektor seisis liikumata paigal ja Dufour waatas rahulise werega wihase tiigri peale, kes iga silmapilk Jeromet ähwardas lõhki kiskuda. Ta oli kadunud, kui keegi talle ruttu appi ei tulnud.

Aga abi tuli. Dufour oli Ahmeti hoopis ära unustanud.

„Massa Jerome on missi Jeanne wend ja see on mulle palju head teinud" — ümises Ahmet ja kargas laia nuaga tiigri kallale. Ehk küll kergeste haawatud metsaline teda kui palli körwale wirutas, oli Jerome elu siiski peastetud; sest tiiger, teisest küljest käsile wõetud, pööras ennast nüüd Dufouri ja Hektori poole. Wihale äritatud loom tõmbas oma käpa Jerome rinna pealt ära ja wahtis oma

põlewa silmadega, mis kui hiilgawad söed hiilgasiwad, pea Dufouri, pea Hektori ja Ahmeti peale. Iga silmapilk wõis ta nende peale hüpata, mis läbi üks nende seast wissist surma oleks saanud. Dufour tõmbas oma kulmu kortsu ja pani püssi palge.

„Paras silmapilk on möödas," ümises ta paha meelega, „nüid peame meie ise eneste eest muretsema."

Ta sihtis hoolega Tiigri peale, ja sellsamal sekundil, kui wihane metsaline ennast hüppamisele seadis, paukus tema püss. Kuul lendas tiigrile silma, ja surnuks haawatud kukkus ta selili maha.

Kuna see sündis, oliwad Jerome ja Ahmet endid jälle jalule ajanud, ja Jerome, ilma et maha lastud metsalise peale oleks waatanud, kargas wihaga Hektori kallale ja löi talle nii kõwasti wastu silmi, et ta tuikus ja pea aegu maha oleks kukkunud.

„Koer! lurjus! wilets pärisori!" mõirgas ta, kuna ta uuesti Hektori peale jooksis — „mikspärast ei tulnud Sa minule, oma peremehele, siis mitte appi, kui ma tiigri küünde all maas olin?"

„Pea, Jerome!" hüüdis Dufour ja toppis ennast Jerome ja enam wihast kui ehmatusest wärisewa Neegri wahele; — „kui Sa oma paha meelt kellegi wastu tahad wälja puistata, siis pöörа ennast minu poole; mina olin

see, kes Hektori wägisi tagasi hoidis, kui ta oma nuga Sinu peastmiseks tupest wälja tõmbas ja tiigri kallale kippus. Küsi Ahmeti käest, kui Sa ei usu."

„Nõnda see on, massa," tõendas Ahmet. „Hektor oli walmis aitama!"

„Wõi Sina olidki siis, onu, kes mind hea meelega tiigri küünte läbi lõhki oleks lasknud kiskuda!" ütles Jerome kibedalt. „Tõeste, ma olen sulle selle hea tahtmise eest tänu wõlgu ja tahan waewa näha, seda Sulle jälle ära tasuda."

„Seal on minu eestkostja maas," wastas Dufour külmalt, kuna ta surnuks lastud metsalise peale näitas. „Mina olin see, kes teda surmas."

„Tõsi küll — aga Sa ei mõtelnud enne laskmise peale, kui Sinu oma elu juba mängu peal seisis. Küll sest! Meil 'pole selle üle tarwis pitkemalt waielda, sest ma tean nüüd wäga hästi, kui palju ma Sinu sugulase armastusest ja truusest wõin pidada! Ja see on Sinu tänu selle eest, et minu isa omas majas Sulle ihutoitu ja peawarju annab! Küll sest, küll sest! Meie saame seda asja teises kohas pitkemalt läbi rääkima! Ahmet ja Hektor, nülgige tiigril nahk seljast ära ja tooge siis kütide kokkutulemise koha peale. Head päewa, onu! Sina oled küll tiigri maha lask-

nud, aga ma arwan, et ta nahk Sulle kallist maksma tuleb."

Nende sönade peale läks ta minema ja mötetes waatas Dufour temale järele.

„Ilma kahtluseta," ümises ta enese ette. „Pois on plaanist aru saanud ja selgemini minu nöuu ära tunnud, kui ma soowin. Siiski — Hektor jäeb mulle ommeti ja Jerome saab ise selle eest muretsema, et tema truus minu wastu mitte köikuma ei hakka. — Kuule, Hektor," ütles ta selle salaja körwa sisse — „ma pean Sinuga täna öhtul kokku saama. Tule, nii pea kui Sull wöimalik on, oma onni; Sa saad mind sealt eest leidma."

Hektor nikutas peaga, ja Dufour, uueste laetud püssi ölale wiskades, sammus senna poole, kuhu Jeromegi enne oli läinud. Kütide kokkutulemise koha peale jöuudes, ei leidnud ta Jeromet mitte teiste seast. Küsimise peale sai ta wastuseks, et Jerome kohe hobuse selga hüppanud ja tuhat nelja oma isa istanduse poole kihutanud.

„Seda mötlesin ma kohe," ütles Dufour ise eneses. „Ta läks isa juure minu peale kaebama, ja mis selle otsus saab olema wöin ma juba ette ära arwata. Aga üks köik! Hektor jäeb mulle ometi truiks.

Rahulikult ootas ta möne puuduwa küti tagasitulemist, wöttis nende önnesoowimisi mahha

lastud tiigri üle wastu, ja hakkas siis päris-orjadega jälle koju poole tagasi minema.

Siin oli waheajal üks juhtumine sündinud mis peaaegu sellsamal ajal, kui Jerome tiigri küinte wahel maas oli, ka Jeannet surmahirmuga täitis.

Jeanne oli, pärast seda kui wend ära sõitnud ja ta weel enne isaga tund aega juttu ajanud, n'agu iga hommikulgi istanduse peale jalutama läinud ja wiimaks ühe paksu wõsastiku sisse maha istunud, mille wilus ta paar tundi oma aega wiita ehk lugeda tahtis. Wõsastiku ääres oli Tsaide teda silmanud, kohe senna töttanud ja rõemsa näuga noore preili käele suud annud. Jeanne silitas sõbralikult tema palet.

„Sa wõiksid mulle natuke meelehead teha, Tsaide," ütles ta.

„Hea meelega, missi! Mis pean ma tegema?"

„Muud midagi, kui et sell ajal, kui orjad lõunelle läh'wad, seie tuled ja minule seda teada annad. Minu isa ei salli mitte hea meelega, et ma hiljemaks wiibin ja mõnikord ei tule mulle meele, aega tähele panna."

„Jah, jah, missi ma tulen!"

„Weel ükskord nikutas ta sõbralikult peaga ja puges siis wõsastikku, kuna Tsaide jälle oma poolele jäetud töö kallale ruttas.

Öhk oli wäga palaw ja isegi tihedad oksad ja lehed ei jöuudnud Jeannet tuliste päikesekiirede eest warjata. Ta heitis pehme sambla aseme peale, mis Ahmet oli walmistanud, maha, ja hakkas kaasa wöetud raamatust lugema. Aga suur waikus ja palaw öhk uinutasiwad teda pea magama. Jeanne käsi ühes raamatuga langes sülle, silmad wajusiwad kinni ja warsi magas ta rahulikult. Aeg ajalt tegi ta küll omad silmad lahti ja käsi otsis süles olewa raamatu järele — aga magus uni surus neid ikka jälle kinni.

Nönda jöuudis löuna kätte ja päike paistis juba otse kohe inimeste pea peale maha, kui korraga lähedal põesas lehtede kahistamist kuulda oli. Kahin wältas edasi, — läbi lehtede tuli ühe suure mau hirmus pea nähtawalle, kes oma wäikeste hiilgawate silmadega köik ümber ringi ära wahtis. Kui Jeannet samblapingi peal nägi olewat, hakkas ta sussisema ja pistis oma kaheaaralise keele pärani aetud löuugade wahelt wälja. Sellega ühes oli ka iseäraline körisemine kuulda, just kui oleks keegi kuiwatatud ernekaunasi raputanud. Mau pea liikus kahele poole, kael paisus jämedamaks ja silmad näitasiwad hirmsa wiha pärast põlewat. Et Jeanne aga liikumata paigale jäi ja ühte wiisi edasi magas, hakkas mau wiha niisama ruttu, kui töusnud oli, jälle lahkuma. Ta wedas oma keha lehtede alt täieste

wälja ja roomas, tasakesti latsudes, magawa Jeanne lähedalle. Pingi juure jäi ta ilma et peadki oleks üles töstnud, waguſt seisma ja soendas seal päikese paistel.

Kas Jeanne hirmsa looma kardetawat ligidal olekist aimas, ehk oli see mõni rahutu unenägu ta liigutas ennast natuke, käest sülle libisenud raamat kukkus maha, ja õnnetuseks just mau päha. Silmapilgul ajas hirmus loom, wiha pärast susisedes, ennast püsti ja langes siis pärani löuugadega Jeanne peale. Kahekordne hirmu- ja ehmatuse kisa kõlas nüid ühe korraga. Jeanne, mau walusa hammustamise läbi unest üles äratatud, kargas karjudes aseme pealt püsti ja wiskas wärisedes hirmsa looma eemalle. Sellsamal silmapilgul hüppas ka Tsaide wõsastikku, ja tema oligi see, kes teise kisa oli teinud. Weel kandis ta sedasama labidat käes, millega ta hommikul tööd oli teinud. Esimisel silmapilgul seisis ta, hirmsa juhtumise üle n'agu ehmatusest alwatud. Aga ühe koha peal kohmetanud paigal, koleda mau ähwardaw liigutamine andis talle elu ja julgust jälle tagasi. Ta tõstis labida üles — üks hüppamine — üks hoop, ja puruks löödud peaga wingerdas madu ta jalge ees maas.

Tsaide pööras ennast nüüd Jeanne pole. Waene laps oli hirmu ja ehmatuse pärast ära minestanud; ta parem käsi rippus körwal ja mõned weretilgad weeresiwad mööda sõrmi

maha. Tsaide kiljatas teist korda ja ringutas käsi. Järsku heitis ta Jeanne ette põlwili maha, wõttis tema haawatud käest kinni, ja wajutas kõwaste omad mokad sinise haawa peale. Kõige jõuuga imes ta kihwtist werd oma suhu sülitas wälja, imes jälle ja tegi seda, ise oma elu seläbi mängu peale pannes, nii kaua, kuni Jeanne silmad lahti löi ja järsku oma käe truu südamega Tsaide käest ära kiskus.

„Mis sa teed?„ hüüdis ta. „Kas Sina ennast ka tahad surmata? Mind ei peasta ometi enam keegi! Latsuja mau kihwt saadab keelmata surma!"

„Jah missi, kui kihwt mitte kohe wälja ei saa imetud," wastas Tsaide rõemu ja önne pärast hiilgawa näuga. „Ärge kartke, missi! Suure Waimule olgu tänu, et ma weel parajal ajal seie jõuudsin, et oma armsa preilile seda kätte wõin tasuda, mis ta minule ja Ahmetile head on teinud! Teite elu on peastetud, missi! Kihwt on haawast wälja imetud."

„Ja Sina waene Tsaide? Mis Sinust saab? Sa peastad minu elu oma surmaga!"

„Seda ma ei karda, missi, olgu siis, kui mull kogemata mõni wäike haaw juhtus suus olema, mis ma aga mitte ei usu," wastas Tsaide. „Aga andke oma käsi weel kord seie, missi, ehk aga on weel natuke kihwti haawa sisse jäenud. Minule ei tee see enam midagi kahju."

Jeanne pani kül selle wastu — aga Tsaide tõmbas meelitades käe wägise oma suu äärde ja imes nii kaua weel edasi, kuni weri wiimse tilgani haawast wäljas oli. Siis wõttis ta wärisewa Jeanne oma sülle ja ruttas kerge jalaga koju poole, kus herra Marbois oma armast tütart juba kärsituma meelega ootas.

„Jeanne Jumala pärast, mis on sündinud?" hüüdis ta ehmatades, kui Tsaide oma kalli koormaga senna jõuudis.

„Ärge kartke midagi, massa," wastas truu naesterahwas ruttu. „Missi Jeanne oli surmaga wõitlemas, aga nüüd on kõik jälle õnnelikult mõõdas."

„Aga Jeanne, minu armas laps — siis räägi ometi, mis õnnetus Sull on juhtunud?

„Üks latsuja madu, isa; ta hammustas mind, Tsaide jõuudis mulle appi, lõe mau surnuks ja imes kihwti haawa seest wälja."

Herra Marbois läks näust lumiwalgeks. Armuline Jumal, minu waene, õnnetu laps! Tsaide, ruttu, hüia tohtert — ehk aga on weel haawa sees kihwti! Ühe minuti külles wõib Jeanne elu rippuda!

Tsaide pani Jeanne oma isa sülle ja lendas tuulekiiru'ega lähedal olewa arsti maja juure. Ta leidis teda kodu olewat ja tuli paari minuti pärast tohtriga tagasi. Jeanne oli kahwatanud näuga woodis pitkali.

„Siin! Tohter! Siin!“ hüidis herra Marbois tohtrille wastu. „Peastke minu last ja nõuudke selle eest minu käest, mis Teie iial tahate!

Arst, rahuline ja mõistlik mees, waatas haawa hoolega läbi ja rõemus naeratamine oli tema näu peal näha.

„Pole tarwis enam midagi karta, mitte wähematki asja,“ ütles ta. „Et kihwt kohe haawa seest sai wälja imetud, on Jeannet hirmsa surma eest kaitsnud. Tema praegune nõrkus on suurest ehmatusest tulnud.“

„Jumal olgu kiidetud ja tänatud,“ ütles herra Marbois ja tõmbas sügawaste hinge. „See oleks hirmus olnud — nii noor, nii õitsew — ma ei wõi selle peale mõeldagi!“

„Aga Tsaide!“ ütles Jeanne, oma peastja peale tänulikult waadates.

„Tsaidel on niisama wähe karta, kui Teilgi, minu armas Jeanne,“ wastas arst waigistades. „Jäege täna wagusi woodisse ja wõtke need rohud, mis ma walmistan, sisse, siis, loodan ma, et Teie homme juba jälle wõite wälja minna.“

Arst läks ära ja Tsaide tahtis ka minema hakata; Jeanne aga ei lasknud teda mitte.

„Ei, ei, Sa jäed seie,“ ütles ta, „sest Sinul läheb niisama puhkamist tarwis kui minulgi sa ei pea ülepea mitte enam töö juure

tagasi minema. Eks ole tõsi, armas isa, Sa kingid Tsaidele ja tema mehele priiust?"

„Mitte üksi priiust, waid ka weel niipalju põldu ja majaloomasi, et n'ad oma priiuse ja elu üle rõemustada wõiwad," ütles herra Marbois. Wähem ei wõi ma ja oma tütre julge elupeastjalle mitte anda."

„Tänan Sind armas isa," ütles Jeanne rõemuga. „Ja kuuled Sa, Tsaide, ühe ilusa maja, ja maja kraami eest tahan mina muretseda! Ära täna mind — Sinu truus on seda kõik ära teeninud.

Praegu alles andis Tsaide, rõemu pärast nuttes Jeanne wastu tõrkuwa käele suud, kui rutulised sammud õues kuulda oliwad ja Jerome järsku tuppa astus.

„Jumal tänatud," hüüdis ta, „Jeanne on ju rõemus ja terwe, kui ka natuke weel kahwatanud. Tee peal kuulsin ma juba, et ta surmahädas olnud, mis aga õnnelikult ära saanud pööratud. Tsaide on siis Sinu elu peastnud õde?"

„Jah, Jerome, julgeste on ta surma ära pööranud.

„Imelik — ja minu elu on täna Ahmet, tema mees, peästnud, mis karwa pealt wihase tiigri saagiks oleks saanud. Tema üksi tuli mulle appi, kuna minu auu wäärt onu rahulikult pealt waatas, kuida hirmus metsaline minu were järele keelt nilpas. Nüid aga peab

ka Dufour kohe minema saadetama! Mina ei salli teda mitte enam kauem siin majas! Ma tean, ta wihkab mind, ja minule on ta juba ammugi pinnaks silmas olnud!"

Herra Marbois ehmatas selle uudise üle, mis Jerome jahi pealt kaasa tõi, ja tahtis lugu selgemine teada saada. Jerome jutustas kõik ära, mis oli sündinud ja käis kõwasti selle peale, et Dufour wiibimata majast wälja pidi saadetama. Isa nikutas selle peale õlasi, kuna ta arwas, et Jerome ehk ses tükis eksinud on — Jerome aga kes tõeste Dufouri niisama wähe sallis, kui see teda ei jätnud oma jonni enne järele, kuni isa, ehk küll mitte hea meelega temale järele andis.

Kui mõni tund pärast seda Dufour koju jõuudis, sai ta Jeromest pilkawa naeruga wastu wõetud. Ta kulm läks kortsu ja silmad wälkusiwad wiha pärast, kui herra Marbois teda oma jutule kutsus. Rohkem kui tund aega wältas nende jutt, ja kui Dufour tuast jälle wälja astus, ümises ta mõned sajatamise sõnad enese ette ja tõstis ähwardades oma rusika senna kambri poole üles, kus Jerome ja Jeanne sees oliwad.

„Wilets orja-pesakond" — ütles ta wihaga — „kui sa ka nüid wõiduröemus naerad, saab siiski ükskord tund tulema, kus ma oma jala sinu kukla peale panen ja sind pihuks ja põrmuks tallan, nagu kihwtist ussi!"

Nende sönadega jättis Dufour omad sugulased jumalaga ja pööris sammud Hektori madala onni poole. Hektor oli kodu.

„Ära unusta mitte! — Täna öösel, kui kõik magawad, oota mind siin! Mitte üks sõna nüid enam, sest keegi wõiks meid tähele panna. Nii armas ja hea, kui Sulle kättemaksmine on: truust ja wait olemist!"

Hektor nikutas peaga ja pani, et oma sõnakuulmist tähendada, käe südame peale. Dufour ruttas minema, et, n'agu näitas, ilmaski enam istandusele tagasi tulla. Wähemalt ütles herra Marbois oma pojale, et onu ära läinud ja üalgi jälle tagasi ei saa tulema. Jerome naeratas rahul olles ja ei aimanudki, mäherduste kurja plaanidega, mis tema hukatuseks oliwad säetud, Dufour ümber käis.

Neljas peatükk.

Wargus.

Kui ööpimedus oli kätte jõudnud ja tähed taewalautuses läikisiwad, astus Dufour tasaste sammudega Hektori onni poole, tõstis eeskatte, mis ukse asemel oli, üles ja lipsatas waikselt, nagu wari sisse.

„Hektor!" sosistas ta.

„Siin massa!"

„Wäga hea, m'u poeg. Ma näen, Sinu silmad on lahti, ja kui n'ad ikka lahti jäewad ja Sinu truus minu wastu mitte ei kõigu, tahan ma ikka Sinu sõbraks jäeda. Aga hakkame nüid asja arutama. Sa tead, Hektor, et Marbois mind omast majast ära on ajanud?"

„Hektor kiljatas imestelemise pärast.

„Jah, ütles Dufour, „majast wälja wiskanud, n'agu mõnda wõerast santi, sest et ma tema poja ees armu ei leidnud. Ma pean minema, Hektor. Aga ma ei lähe mitte New-Orleans'i, n'agu oma õemehele ütlesin, waid jäen seie ligidalle. Istanduse peremees Rossignol on minu suur sõber ja saab mind rõemuga enese juure wõtma. Tema istandus on siit kõiges 5 wersta kaugel, ja Sinul saab see kerge olema, minule kohe teadust tuua, kui siin midagi iseäralikku asja juhtub sündima. See on wäga tähtjas, et ma kõik tean. Kas saad aru, Hektor?"

„Saan küll. Hektor on kawal. Ta saab öõpimeduse katte all siit ära ruttama ja massat üles leidma."

„Wäga hea, Hektor! Sa oled tubli pois ja wäärt, et ma Sinu waewa kullaga ära maksan. Tule iga laupäewa öösel minu juure. Sell öösel olen ma ikka kodu."

„Hektor saab tulema!"

„Hea küll! Sa oled mind mõistnud! Kuule mu sõna, täida minu käsku ja kõige suurem palk peab ükskord Sinu osaks saama. Peaks herra Marbois raskeste haigeks jäema ehk koguni ära surema — üks juhtumine, mis mitte wõimata ei ole, ehk ta küll kõwa terwisega mees on, sest kollatõbi saadab mõndagi inimest ruttu mulla alla — siis ära kuula Sa ühegi ülewaataja ega kubja käsku, waid jäta oma töö poolele ja too mulle kohe teadust. Ära unusta seda mitte, Hektor, sest Sinu kiiruse läbi wõiwad meite plaanid üksi korda minna. Ma tean, et Herra Marbois oma testamendi juba ära on teinud, mis tema lapsi pärisorja ahelatest lahti peastab ja neid tema waranduse pärijaiks teeb. See testament peab saama enne, ära häwitatud, ‘ ta mõne teise kätte langeb Seda näed Sa küll isegi ära, Hektor?"

„Jah, massa? Kui mina peremees tahan olla ja Jeromet oma pärisorjaks teha, siis peab testament ära saama häwitatud. Teie wõite minu peale julgeste loota, massa."

„Hea! See on kõik, mis sul tarwis on tähele panna. Nüüd pean ma minema. Sinu kenad lootused ja unenäud peawad ühel päewal, kui Sa mõistad olla truu ja suud pidada, ühel päewal tõeks minema. Head ööd Hektor."

„Weel üks sõna, massa," palus Neeger ja pidas Dufouri käewarrest kinni. „Kui Teie

teate, kus testament on, mikspärast ei häwita Teie siis seda kohe ära?"

„Jõle! Herra Marbois saaks teda warsi waja leidma, uue kirjutama ja seda hoolega ära peitma, ja meite otsimine oleks siis asjata."

„Teil on õigus massa! Hektor saab ootama ja kannatama."

„See saab Sind ainult Sinu ette säetud märgile wiima, minu poeg," tõendas Dufour, „Ja nüid head öö. Ma pean jälle niisama salaja, n'agu ma tulin, ära minema, et keegi mind ei näe ja seeläbi meite plaanisi ära ei riku."

Nende sõnade peale astus Dufour onnist wälja, ronis üle aja ja kadus pimedusesse ära.

Nõni nädal läks mööda, ilma et midagi iseärralikku asja oleks juhtunud. Hektor, oma lubamist pidades, lipsatas iga laupäewa öösel omast onnist wälja, jooksis otsekohe üle põldude Rossignoli istanduse poole ja wiis kõigest, mis herra Marbois'i istanduse peal oli sündinud, Dufourile, kes seal ennast warjul pidas, teadust. Kodu ei aimanud keegi Hektori sala käigidest. Tund enne keskööd, kui kõik magasiwad, hakkas ta tulema ja oli enne päikese tõusu jälle kodus. Siiski pidiwad tema salajad teekäigid, nii ettewaatlik kui ta ka oli, ühe iseäralise juhtumise läbi awalikuks saama.

Jerome ärkas ühel öösel unest üles ja ei jäenud mitte nii pea jälle magama. Tema kannatamata meel, ilma et teda magama oleks uinutanud, tegi teda weel ärksamaks. Rahutumalt püherdas ta aseme peal ümber. Wiimaks kargas ta woodist üles, süitas küünla põlema ja otsis oma uuri taga, et näha, mis aeg on.

Ta ei leidnud aga uuri mitte.

„Imelik!“ ümises ta tusase meelega. „Eile panin ma ometi uuri laua peale.“

Ta otsis kõik kohad läbi, lauad, kapid, toolid — uur oli ja jäi kadunuks.

Oli teda keegi ära warastanud?

Teisite ei wöinud see jo olla. Jeromele tuli selgeste meele, et ta uuri eile lõuna aeg laua peal oli näinud olewat. Uur, isa kallis kingitus, kalli kiwidega kuld keega kaunistatud, oli temale armas ja palju wäärt, ja et ta teda nüid ööse, ennegi juba pahal tujul, ei leidnud, wihastas teda seda rohkem.

Aga kes oli uuri waras? Ehk waheſt Hektor! Hektori amet oligi, õhtul oma noore peremehe magamise-tuba korrale seadida; peale teda ei tohtinud keegi senna sisse astuda. Sellepärast pidi ka möte, tahtku ehk tahtmata, Hektori peale langema.

„See ei wöi mitte teisite olla,“ ümises Jerome, „Hektor on waras!“

Aga kuidas seda tõeks teha? Ehk waheſt ſiis, kui järsku ja ilma ootamata otſima läheks.

Jerome tõmbas kohe riided ſelga ja ruttas wälja, et orjade ülewaatajat üles äratada. Mõne sõnaga teadustas ta ſellele oma arwamiſt ja nõuudis, et ta temaga ühes Hektori onni juure tuleks. Ülewaataja ei pidanud küll Hektori ſüialuſeks, aga ei wõinud midagi parata, waid pidi Jerome käsku täitma.

Õnnetuſeks juhtus ſee juſt laupäewa õõſel, kui Jerome oma uuri leidis kadunud olewat. Nagu ikka, oli Hektor ka tänaſel õõſel Duſouri juure tõttanud ja ei aimanud ſugugi, et keegi teda kodu wõis taga otſida. Nüid oli ta lõkſus ja pealegi arwati teda weel wargaks.

„No jah," ütles Jerome, kui ta Hektori aſeme tühja leidis olewat — „waras on ſaagigo ära läinud, et kohegille ära peita.

Ülewaataja, kes ſeiemaale Hektori ilmſüitaks oli pidanud arwas teda nüid ka warga olewat.

„See on aruſaamata," ütles ta. „Mina pole ilmas märkanud, et Hektor, n'agu mitu teiſt Neegrit, on warastanud, ja ometi pean ma nüid ſeda peaaegu uskuma!"

„Pea aegu?" ütles Jerome. Ma arwan tema ſüi on niiſama awalik ja ſelge, kui päike taewa all. Laske ſee pois, nii pea kui ta tagaſi tuleb, kinni wõtta ja rauda panna. Hommiku wara tahame teda üle kuulata ja piitſa maitſeda

lasta. See häbemata koer! Tema julgus läheb juba üle kõige arwamiste."

Ülewaataja ei wõinud muud teha, kui sõna kuulda. Kaks tundi pärast keskööd tuli Hektor koju ja lipsatas oma onni. Korraga tundis ta ennast mitmest tugewast käest kinni wõetud, maha wisatud ja raud ahelatega kinni seutud olewat. Ta arwas aga ainult, et tema salajad käigid awalikuks oliwad saanud ja nüid selle eest nuheldud pidi saama. Muud süi ei teadnud ta enesel olewat, sest uuri ei olnud ta koguni näinudki, weel wähem warastanud. Süi ei näitanud talle mitte liig suur ja sellepärast ka mitte suure trahwi wäärt olewat. Ta mõtles järele, kuidas ta oma äraolekut pidi wabandama, tegi ennast tosina ehk paari tosina piitsahoobi wastu walmis ja pani siis ilma suurema mureta silmad kinni.

Aga nägi ta ennast omas arwamises teisel hommikul hirmsaste petetud olewat.

„Edasi, Hektor," ütles ülewaataja, kuna ta jalaga tema külge lükas. Tõuse üles! Noorherra tahab Sind ise ülekuulata."

„Massa Jerome?"

„Muidugi, massa Jerome, ja Sa tee heaste kui Sa kohe oma süi üles tunnistad ja ka kohe ütled, kuhu Sa warguse ära peitsid."

„Warguse? Ma ei saa sest aru!" ütles Hektor ehmatades.

Noh, küll Sa siis aru saad, kui noorherra küssib," wastas ülewaataja. Ära salga mitte, waene Hektar! Ainult awalik tunnistus wõib ehk weel herra Jerome wiha waigistada ja Sinu elu peasta. Ole ettewaatlik — ahi on juba walmis säetud, ja Sa tead küll, mis see tähendab.

„Ahi? Mina ei saa sest aru! wastas Hektor.

„Sa ei saa aru, õnnetu loom? Noh kui Sa salgad, lükatakse Sind ahju, ahi saab kõetud ja Sina niikaua küpsetatud, kui viin Sind tõtt sunnib tunnistama. Nüid tead Sa, mis Sull oodata on! Ole mõistlik, Hektor! Sa tead, et wargus surmaga saab nuheldud ja ükski ei wõi Sind peasta, kui Sa mitte rutulise ülestunnistuse läbi herra Jerome wiha ei waigista,"

„Wargus! Aga kes on siis warastanud? Mina ei tea sest midagi.

Ülewaataja nikutas õlasi. Kes mitte ei kuule, peab tundma!" ütles ta. Mina olen Sulle head nõuu annud."

Hektor, kes warguseſt tõeste midagi ei teadnud, sai nüid Jerome ette wiidud, kes teda hulga ülewaatajate ja orjakubjadega ootas.

„Häbemata koer!" hüüdis ta juba eemalt — „kus minu uur on?"

„Missugune uur, massa? küsis Hektor kohkudes.

Seesamma uur, mis Sa eile minu magamise-tuast ära warastasid, minu uur, mida Sa wäga heaste tunned! Kuhu Sa uuri panid?"

Suure Waimu pärast, üle lendawa pilwede, mina ei tea uurist midagi!" ütles Hektor.

„Tema waletab weel see lurjus!" hüüdis Jerome wihaga. „Wasta: olid Sa eile õhtu minu tuas?"

„Jah massa!"

„Panid Sa ukse jälle lukku?"

„Jah, massa!"

„Siis ei wõinud keegi muu, kui Sina kelle käe wõti seisab, sisse peaseda?

„Mitte keegi muu, massa, ainult läbi akna. Aken seisis, Teite enese käsu järele lahti, massa!"

„Tõsi! Aga kui keegi on aknast sisse läinud, siis pidi ta seda redeli abiga tegema ja jäljed peaksiwad weel näha olema. Mingu üks ja waatku järele, kas neid leida on."

Ei leitud. Rohi oli akna all täieste puudutamata; mitte üks ainuke kõrs ega leht ei olnud katki murtud ega kõweraks painutatud.

„Sa kuuled, koer! Sinu kawalad waled ei tee muud, kui tunnistawad Sinu süüdi seda selgemine," ütles Jerome. „Ja nüüd tunnista üles, kus on minu uur? Rutuline tunnistus wõib ehk weel Sinu nuhtlust kergitada; aga wärise, kui Sa weel häbemata wiisil salgad. Kus on uur?"

„Mina ei tea mitte, massa! Ma wannun selle peale!"

„Wiletsa Neegri wanne," ütles Jerome äritawa pilkamisega. „Hea küll, Sa ei tunnista mitte, et sina uuri oled ära warastanud? Sa arwad ehk, sest et Sull korda on läinud, seda öösel ära peita, maha matta ehk mõne warguſewastawõtja kätte anda, mind nüid ka walega petta. Ära looda seda mitte, wilets loom! Kui Sa ka weel salgad, ei pease Sa ometi nuhtluse alt, mis siis seda hirmsam saab olema lahti."

Ma ei tea midagi, massa! Mina wannun, ma ei tea midagi! hüüdis Hektor wärisedes, kes neid sõnu kuuldes hirmu hakkas tundma.

„Sa ei tea midagi? Ja mis oli Sull minewal öö wäljas tegemist?"

„Ei midagi, massa! Mina käisin ühe tiigri jauks lingusi metsas ülesse panemas."

„Lingusi panemas? Se näitab jo tõsi olewat," ütles Jerome pilkamisega." See lurjus ajab walet wale peale! Ütle nüid heaga, kus Sa olid ja kuhu uuri wüsid, ehk muidu saan ma Sind seks sundiwa. Ära waleta mitte enam, minu kannatus on juba otsas: kus Sa käisid?"

„Metsas, lingusi panemas, massa!" wastas Hektor.

Waene Neeger ehk oleks oma nuhtlust wõinud wähendada, kui ta Dusouri oleks ära an-

nud. Seda aga ei teinud Hektor mitte, waid jäi kindlaste oma esimese üteluse juure. Jerome kannatus lõppes ka tõeste otsa. Ta tõusis üiesse ja andis käsku, Hektori ahju juure wiia.

Ahi, kus sees istanduse peal elawa inimestele leiba ja muud sellesarnast sai küpsetatud, oli elumajadest, et neil mitte tulekahju karta ei oleks, tükk maad eemal. Peeneks lõhutud puud ja kuiwad haod oli senna lähedalle wirna pandud Jerome käskis ahju ukse lahti teha ja ootas Hektori tulemist.

„Waras ja walelik," ütles ta temale — „weel üks kord, aga wiimast korda, käsen ma Sind tõtt rääkida. Salgad Sa aga ikka weel, siis saad Sina kohe ahju lükatud ja tuli põlema süidatud. Ära looda mitte armu! Sa wõid sest piinast peaseda, kui Sa tõtt tunnistad."

Õnnetu Hektor sai küll aru, et tema halastamata peremees mitte ei naljatanud ega teda tühja ähwardamistega kartlikuks ei tahtnud teha. Suur hirm ja ahastus, ees seiswa piina üle, tuli nii tema peale, et ta tuikuma hakkas ja põlwili maha kukkus.

„Armu massa! Halastust!" hüidis ta surmahirmus wärisedes ja hakkas Jerome jalge ümbert kinni. „Nii tõeste kui suur Waim elab, mina olen ilmsüita; mina ei tea uurist ega warguseſt midagi! Surmage mind, massa!

Surmage mind! Kuid ärge piinage mind mitte! Armu, armu, massa! Mina ei wõi jo midagi üles tunnistada, sest ma ei tea midagi!"

Poleks petlik wari igas juhtumises mitte kindlaste Hektori süidi tunnistanud, Jerome süda oleks wissist tema haleda hädakisa läbi pehmeks pidanud minema. Nõnda aga arwas ta Neegri ilmsüita oleku tõendusi ainult kangekaelseks salgamiseks, ja see äritas teda seda rohkem wihale. Ta lükkas jalage Hektori enesest eemalle ja käskis õnnetumat pärisorja ahju wisata. Ülewaatajad tegiwad tema käsu järele, wõtsiwad Hektori, tema meeleäraheitwast wastupanekust ja hirmsast kisast hoolimata, kinni, sidusiwad tema käed ja jalad nii kõwaste ühte et ta ennast liigutada ei wõinud; toppisiwad teda ahju uksest sisse ja lükkasiwad teda siis hoopis taha otsa, kus tuleleek mitte kohe ligi ei peasenud, waid üksi lämmatawast suitsust ja palawusest piina wõis saada. Ahju eespoolne jagu sai nüid, Hektori haleda kisa all, peene puude ja hagudega täidetud. Ainult Jerome käsk puudus weel, et puid põlema süidata ja hirmsa piinaga algada.

Jerome aga wiiwitas seda käsku andmast. Ehk küll wali ja armuheitmata waeste mustade wastu, sest et ta neid ülepea mitte inimesteks ei pidanud, ei olnud ta süda õrnema tundmiste wastu siiski weel mitte nii soutumaks kinni pandud, et ta ise selle hirmsa teu

ees, mis ta praegu walmis oli tegema, mitte ei oleks wärisenud. Ta wiiwitas käsuga, ta mötles järele ja waatas tõsiselt enese ette maha, kuna pimedast ahjust Hektori paluw ja hale hädakisa wälja kõlas, kes ikka ja ikka oma täielist ilmsüita olekut tõendas ja suure Waimu pärast sada korda wandus, et ta uurist mitte wähematki ei teada ega ütelda wõida, ja kui teda ka sõeks peaks põletatama.

„Herra," ütles ülewaataja Jerome wastu — „ma palun heitke armu selle waese poisi peale! Ehk ta aga on ilmsüita, ja siis oleks see nuhtlus ja trahw wähese ümberhulkumise pärast liig suur! Kannatage wähemalt weel käsuandmisega, armuline herra.!"

Jerome raputas pead. „Ma ei wõi mitte teisite," ütles ta. Iga juhtumine tunnistab tema süidi! Ei, ta on tõeste süialune ja waletab aga üksnes, et oma nahka kaitseda. Ja siiski — mis pean mina tegema?"

Nõuuta sammus ta edasi, tagasi, kuni ta tõsine n'agu korraga lahkemaks läks. Juba arwas ülewaataja Hektori peasnud olewat, kui Jerome käsku andis puud põlema süidata.

„Ärge kartke midagi," sõsistas ta ehmatanud ülewaatajalle körwa sisse. „Hektorile ei saa midagi häda sündima, ta peab ainult nägema, et ma temaga mitte nalja ei heida. On ta süialune, n'agu ma seda tõeste usun, siis saab ta, nii pea, kui tuleleek loitama hak-

kab, tött tunnistama. Kui mitte — noh, siis peaseb ta palja hirmuga ära, sest tuli peab kohe jälle ära kustutatud, ja puud ahjust wälja tömbatud saama."

Juba läksiwad möned orjakubjad törwalondidega ahju juure, juba ragises tuli kuiwa puude sees, ja Hektor, surmahirmust piinatud, kisendas haledaste — kui korraga üks walge kogu tuule kiirusega senna jöuudis, põlewad puud ahjust wälja wiskas ja wihast läikiwal silmil ütles: „Halastamata metsalised! Jätke järele oma hirmsa piinamisega! Peastke Hektor lahti. Ta on ilmsüita. Siin, Jerome, on Sinu uur!"

See oli Jeanne, kes Jeromele tema uuri jälle kätte andis. Kohmetanud käega wöttis ta seda wastu, ja et oma rutulise teu üle ümber seiswate kubjade ja ülewaatajate ees häbi tundis, hakkas ta oma öega kohe koju poole minema, kuna Hektor ahjust wälja tömbati ja köidikutest lahti peasteti.

Önnetuma Neegri, esimene röemutuhin oli suur, kui ta kuulis, et uur üles leitud ja temal ei midagi enam karta olewat; siis langes ta, wälja kannatatud surmahirmust rammestatud, maha. Mitu minutit läksiwad mööda, enne kui ta jälle toibuma hakkas ja maast üles tösis. Praegu weel wälkusiwad tema silmad, aga mitte enam röemu, waid hirmsa wiha pärast. Mölemad käed surus ta oma rinna

wastu ja tõstis wihaselt omad silmad taewa poole. Mitte üks sõna ei tulnud tema suust wälja, aga mis ta omas südames tõotas — kui seda Jerome oleks teadnud, ta oleks pärisorja ees, keda ta umbes arwamise peale nii hirmsal kombel oli piinanud wärisenud.

„Ära ole wihane," ütles ülewaataja, kes wist Neegri mõtetest oli aru saanud — „Sa oled palja hirmuga lahti peasenud ja wõid weel õnne tänada, et Sa mitte ei saanud ära küpsetatud. Kas ei tohi Sa kõik süidi Jeromele anda, sest kõik juhtumised tunnistasiwad kuni wiimse silmapilguni Sinu süidi; pealegi ei olnud see tema nõuu, Sind surnuks piinata.

Ta tahtis Sind, nagu, ta minule ütles, hirmu läbi üles tunnistama sundida. Ka ilma Jeanne waheletulekuta oleks Sinna ikka terwelt ära peasenud.

„Hea küll, massa," wasta Hektor külmalt. „Ühel waesel pärisorjal, n'agu minul, ei ole ju õigust nuriseda. Mina ei nurise mitte."

„Aga Sinu südames on kurjad mõtted, Hektor! Hoia ennast! Herra Jerome wõib Sind n'agu pilliroogu katki murda. Ühe ainsama sõna läbi wõid Sa selle hirmsa trahwi alla langeda, millest Sa praegu õnnega oled ära peasenud."

Ma tean seda, massa! Hektor saab ennast selle eest hoidma, et oma peremeest wihale ei ärita."

„Sa oled mõistlikult rääkinud, minu poeg," ütles ülewaataja. „Mine siis ja ole ettewaatlik. Herra Jerome teab, et ta Sulle täna liiga on teinud, ning see saab Sind teine kord mõne karistuse eest kaitsma. Mine nüid oma onni ja puhka seal kuni hommikuni! Täna Sind wist küll enam ei tarwitada."

Hektor läks.

„Sell poisil oliwad tõeste kurjad mõtted südames," ütles ülewaataja teiste kubjade wastu, kuna ta pead raputades Neegrile järele waatas. „Jumal hoidku Jeromet, iialgi tema küisi sattumast. Ma kardan, tema kättemaksmine saaks hirmus olema. Aga selle peale 'p ole jo koguni tarwis mõeldagi. Siiski, kui mina Jerome oleks, saadaks ma teda, mida warem seda parem, majast ära."

Jerome aga ei mõtelnud selle peale mitte. Ta tundis oma halastamata teu üle küll natuke häbi, aga mis tema sest hoolis. Ühest waesest pärisorjast ei pruukinud tema ju suuremat lugu pidada. Ta oli rõemus, et oma ilusa kuld uuri jälle kätte oli saanud.

„Aga Jeanne, kuidas on ta Sinu kätte saanud?" küsis ta." See on ju arusaamata!"

Üsna lihtlabasel wiisil," wastas Jeanne; „ja kui Sina natuke kauem oleks kannatanud,

siis poleks Sinul häbi ega waesel, ümsüital Hektoril hirmu olnud kannatada. Minu papagoi oli waras. Wissiste on ta eile lahtise akna läbi Sinu tuppa lendanud, ja et ta läikiwa asjadega hea meelega mängib Sinu uuri kaasa wõtnud. Hilja aja eest leidsin ma uuri tema pesast ja olen nüid rõemus, et ma weel parajal ajal Hektori hirmsast piinast wõisin ära peasta. Oh, wend, kuida wõisid Sa selle ilmsüita inimese wastu nii halastamata olla!"

„Kas mina siis teadsin, et ta ilma süita oli?" wastas Jerome külmalt. Kõik juhtumised tunnistasiwad tema süidi. Ja pealegi — mina ei tahtnud teda koguni mitte surmata, waid natuke higistada lasta."

„Aga," . . . ütles Jeanne.

„Oh, mis aga!" ütles Jerome wahele. „Kas ühe wiletsa pä. orja pärast peab nii palju juttu olema? Suotumaks ilmsüita ei olnud ta ka mitte, sest ta oli õõse salaja metsa läinud lingusi panema. Selle eest oleks pidanud ta juba karistatud saama, ja nüid wõib ta rahul olla, et palja hirmuga lahti peases. Õiguse pärast peaks ta weel piitsa saama."

„Oh, Sina armuheitmata inimene!" hüüdis Jeanne wihaga. „Tõeste, Jerome, Sa peaks häbi tundma! Kui Sa waeste orjadega edespidi weel nii armutumal kombel ümber käid, siis ei taha ma Sinuga ka midagi enam tegemist teha. Sa peaksid Hektori käest andeks

paluma, ja ma arwan, et Sa seda ka saad tegema."

„Naeru wäärt!" wastas Jerome. „Neegri käest andeks paluda!" Sinu jõledus liigutab tõeste minu südant, Jeanne! Aga nüid jäta mind ükskord oma tühja jutuga rahule. See on hea, et ma oma uuri jälle kätte sain. Kõik muu asi ei ole mitte nii palju wäärt, et selle üle ühte sõna peaks räägitama."

Wenna halastamata meel pahandas Jeannet wäga. Ta pööras temale selga ja läks siis ära. Naerdes laskis Jerome teda minna. Jeanne, see hea, kaastundliku südamega Jeanne, läks keldri, pani ühe pudeli wiinaga ja mõned kenad ehteasjad korwi sisse ja wiis neid senna onnikesesse, kus Hektor täis hirmsat wiha juhtunud luo üle järele mõtles.

„Wõta, Hektor," ütles ta lahke näuga. „Sina waene inimene oled täna nii palju pidanud kannatama, et kosutamine Sulle wäga tarwis läheb."

Hektor kargas maast ülesse ja andis Jeanne käele suud.

Oh, Teie olete üks ingel, üks walge ingel waeste Neegritele," hüüdis ta. „Tõeste, missi, suur Waim saab Teile ükskord kõik seda head, mis Teie waeste, ära pölgtud pärisorjadelle teete, kätte tasuma, sest Tema maksab kõik kätte, head kui kurja. Tänan Teid, missi! Waene

Hektor ei saa ilmaski Teite armu äraunustama!"

Jeanne läks ja örnalt waatas Hektor temale järele.

„Jah, üks walge ingel on missi!" ümises ta ise eneses. „Ta on nii hea ja armuline, nagu ta wend armuta ja halastamata. Kui ükskord kättemaksmise päew ligi jõuab, ei saa Hektor seda iialgi ära unustama!"

Wiies peatükk.

Istanduse peremehe surm.

Kättemaksmise päew, mida Hektor nii wäga igatses, ei olnud mitte enam kaugel.

Herra Marbois oli terwe, tubli ja tugew mees, kes, nagu näha oli, weel kaua wõis elada, ja siiski oliwad tema elutunnikesed, mis tal weel önnest ja rikkusest ümber piiratud, siin maa peal pidi elama, ära loetud.

Kui herra Marbois 25. Maikuu hommikul, mõni nädal pärast jutustatud juhtumisi, aseme pealt terwisega üles tõusis, ei aimanud ta mitte, et juba lõuna ajal oma ilmlikku koda taewalikuga pidi olema ära wahetanud. Rõemsa meelega pani ta ennast riidesse ja läks siis oma laste juure, kes teda wiludas lehtmajas oota-

siwad. Herra Markois söi ja jöi, ajas juttu ja tegi nalja oma lastega, röemustas hommikuse wilu ja päikese ilu üle, mis talle täna wiimast korda pidi paistma ja oli nii lahke ja önnelik, et Jerome seda silmapilku kõige sündsamaks arwas, isale ühte palwet ette panna, mille täitmine temale suurt lusti ja röemu oleks teinud.

„Isa," ütles ta, „hilja aja eest olin ma mõne noore mehega koos, nende seas oli ka herra v. Lasalle, kes Pariisi linnast seie tulnud, nagu Teie seda isegi teate."

„Tõsi küll — aga mis siis temaga on sündinud?"

„Ei midagi! Ta jutustas ilusa Prantsuse maa suurest pealinnast nii palju imeasju, et. . ."

„Et minu Jeromel himu on tulnud, selle ilusa Prantsuse maa suure pealinna imeasju näha saada," ütles isa naeruliku näuga wahele.

„Jah, isa! Kui heaste Teie minu tahtmist üles wõite arwata! See just ongi minu soow, ja pealegi wäga elaw soow!"

„Ja mis ütleb minu armas Jeanne senna juure?"

„Noh, ega see reis Jeannele ka mitte wasta meelt ei ole," wastas tütarlaps. „Muidugi mõista siis, kui Teie meite seltsis olete, armas isa."

„Noh, waadake lapsed, kui heaste meite nõuud ja mõtted kokku sünniwad," wastas

isa. Minul on Eüroopas asju tallitada, mille toimetust ma mitte hea meelega ühe wõera hooleks ei taha anda, ja mõne nädali eest wõtsin ma juba nõuuks reisi ette wõtta. Ainult mure teite pärast pidas mind seiemaale tagasi. Ma ei taha mitte hea meelega Teitest kauema aja peale lahkuda. Kui Teie aga minu kaasa tahate tulla, siis on hoopis teine lugu ja meie wõime reisida, millal tahame."

„Aga see on ju aruldane ja kena kokkujuhtumine, isa!" ütles Jerome rõemuga. „Londoni lähme meie siis wissist ka."

„Londoni kõige pealt, meite uue auurumasina pärast, mis täna esimest korda saab pruugitud. On ta hea, nagu ma loodan, siis tellin ma omale weel teise."

„Wäga hea, isa!" ütles Jerome ja löi rõemu pärast käsa kokku.

„Enne Londoni, siis Pariisi ja siis . . . ."

„Itaalia ja Shweitsi maale" — ütles Jeanne ruttu sekka. „Eks ole tõsi, isa? Alpi mäed olewat ju wäga kenad, ja Itaaliast Wenedigist, Mailandist, Roomast, ja Neapelist olen mina ka paljugi kuulnud kõnelewat.

„Muidugi, armas Jeanne," ütles isa. „Ma näen, et meite reisiplaanid teine teisega ühte lähewad. Inglis, Prantsus-, Saksa-, Shweitsi- ja Itaaliamaa — neid minagi tahtsin näha saada. Meite reis saab küll palju aega ja raha maksma — aga ma arwan, meie saame

ka nii palju imeasju nägema, et raha selle körwas midagi ei tähenda."

„Ja siis see mälestus isa!" ütles Jeanne. „Kui sagedaste wõime meie siis pärast omast reisist ja nähtud asjadest ühes koos juttu ajada ja kõik jälle meele tuletada!"

„Tõsi küll, minu armas laps," wastas isa. „Noh siis — meite nõuu on peetud, meie reisime ja minu Jeanne wõib nüid sündsat reisiplaani wälja mõelda.

Minu poolt on aga üks tingimine, et meie kõige pealt Londoni lähme — kõik muu on Teite eneste asi!"

Kuna Jerome ja Jeanne rõemuga ees olewast reisist kõnelesiwad, tuli masina-meister ja andis herra Marbois'ile teada, et uus aurumasin üles säetud ja kõetud olla ning iga silmapilk wõida tööle hakata.

„Wäga hea," ütles herra Marbois, „ma tulen Teiega ühes, et näha saan, kuida tema ka tööd teeb. Jäege Teie seie lapsed, ja kõnelege meite reisi üle; ma tulen warsi jälle tagasi."

Herra Marbois läks ja Jeanne ja Jerome hakkasiwad nüid teine teisele oma reisiplaani ette arutama.

Nõnda läks umbes pool tundi mööda, kui korraga hirmus pauk tuuleõhku wärisema pani ja kohe selle peale walju hädakisa kuulda oli.

Jeanne kahwatas näust ära ja Jerome kargas ehmatades tooli pealt püsti.

„Mis see oli?“ ütles ta wärisewa healega. „Nüid on wissist mõni õnnetus sündinud!“

„Suur Jummal! Isa!“ hüidis Jeanne käst kokku lüies. „Kui temale midagi õnnetust pole sündinud! Jerome, Jumala pärast, jookseme ruttu waatama!“

Kahwatanud näuga ja lõetsutades jõuudsiwad nad õnnetuse koha peale ja tungisiwad ruttu pärisorjade wahelt läbi, kes igast küljest kokku töttasiwad.

„Mis on juhtunud? Mis on?“ hüidis Jeanne.

„Oh minu preili — suur õnnetus!“ ütles istanduse ülemwalitseja.

„Aga mis? Mis?“ küsis Jeanne. „Kus minu isa on?“

„Walmistage ennast ette, kõige pahemat kuulma — herra Marbois ei ole mitte enam elawate seas! Aurumasin läks lõhki ja ümber kargawad tükid lõiwad teda kohe surnuks!“

Jeanne kiljatas hirmsaste ja langes siis ära minestades maha. Ka Jerome läks näust surnu karwaliseks ja wõis ennast waewalt weel jalul hoida. Ta heitis isa surnukeha peale maha ja kattis tema werist nägu palawa suuandmise ja silmapisaratega. Wägise pidi teda üles tõstetama ja koju wiidama, kuhu minestanud Jeanne juba enne oli kantud. Arst jõuu-

dis ka kohe senna, et näha saada, kas weel abi wöimalik oleks; aga kohe nägi ta ära, et herra Marbois iialgi enam elusse ei wöinud töusta. Ta pidi teiste eest hoolt kandma. Ka masinameister oli surma saanud ja mitu pärisorja raskeste haawatud. Wiimaste haawad saiwad kinni seutud ja nüid ruttas arst waeste laste juure, kellele paraku rohkem, kui nad ise arwasiwad, troosti tarwis oli. Jeanne, minestusest ärkades, nuttis kibedaste; Jerome, kahwatanud ja kurw näitas hirmsast önnetusest, mille läbi ta oma ainukese sõbra ja kaitsja oli kautanud, nagu ummane olewat. Arst tröstis mölemaid, ni hästi kui ta mõistis, aga ei wöinud siiski nende silmapisarat mitte kuiwatada.

Jerome, nii wali ja halastamata kui ta pärisorjade wastu oli, armastas ta oma isa siiski üle kõige ja ei wöinud tema surma üle kaua mitte troosti leida. Ei koguni mitte; see koormas ja rõhus teda nii maha, et ta sest hirmsast hoobist ilmaski enam ei arwanud toibuda wöiwat. Ja seal juures ei aimanud ta mitte, mäherdune raske önnetus teda weel ootas.

Peagi pidi ta oma wiletsust kõige suuremal möedul tunda saama.

Kuna mölemad waesed lapsed omas walus ja ahastuses nutsiwad, astus Dufour korraga, nagu möni ähwardaw tont, tuppa. Kohe pärast Marbois'i önnetumat surma oli Hektor

hobuse sadulasse pannud ja, ilma et keegi teda suure segaduse pärast oleks tähele pannud, Rossignoli istanduse peale sõitnud ja juhtunud õnnetusest Dufourile teadust annud.

„Ometi ükskord," oli Dufour temale ütelnud — „tund on ligi jõuudnud ja kättemaksmine algab. Jäta hobune minu hooleks ja tule jala järele. Ole rõemus, Hektor, Jerome on Sinu!"

Selle peale oli ta hobuse selga hüppanud ja tuhatnelja Marbois'i istanduse poole kihutanud. Seal nägi ta, et Hektor tõtt oli rääkinud ja seisis nüid wõidurõemus naeratades õnnetuma Jerome, oma wihamehe ees, kes mõne kuu eest teda sestsamast majast wälja oli julgenud ajada. Jerome ei pannud suure walu ja kurwastuse pärast teda tähelegi. Võlastawa naeruga waatas Dufour tema peale, keeras siis ukse lukku ja läks rutuliste, aga tasaste sammudega senna tua poole, kus kadunud Marbois'i tähtsamad paberid seisiwad. Uks oli lukus. Wäe wõimusega ei tohtinud ta mitte sisse tungida, et mitte kära teha; aga Dufour leidis nõuu. Salaja läks ta senna kambri, kuhu tema õemehe surnukeha oli kantud, ja otsis, ilma et käsi oleks wärisenudki, surnu taskud läbi ja tõmbas wiimaks ühe wõtme kimbu wälja ja läks siis endise ukse juure tagasi. Eeskojas tuli temale Hektor wastu.

„Tule minu järele! ütles ta sellele lühidelt.

Hektor kuulas sõna. Mõlemad astusiwad kerge waewaga lahti tehtud kambri! Dufour keeras ühe wõtmega kapi ukse lahti, soris kõik paberid läbi ja wõttis wiimaks, rõemu pärast hõiskades, oma õemehe testamendi wälja.

„Siin ta on, Hektor!" ütles ta läikiwal silmil. „Pool omast isa warandusest annaks Jerome selle paberi tüki eest, millest ta ei aimagi ja mida tema silmad ka iialgi ei pea näha saama. See wilets paberi räbal, kui see tema käes oleks, annaks temale priiust, wäge, wõimust ja rikkust, teeks Sind, Hektor, tema pärisorjaks ja mind kerjajaks! Aga õnneks on ta minu käes ja minu käsi saab teda enne ära häwitama, kui ta meile kahju wõib saata!"

Ühe ainsama tõmbamisega käristas ta testamendi lõhki ja põletas siis tule peal ära, nii et ürikese aja pärast muud midagi järele ei jäenud, kui wäike hunnik musta tuhka. Dufour korjas kõik hoolega kokku ja wiskas siis aknast wälja, kus tuul üle jäenud mustad räbalad, sellega ühes ka Jerome ja Jeanne õnne, nagu haganaid ära wiis.

„Meite töö on tehtud," ütles Dufour koleda naeruga. „Jerome, see halastamata ja kõrkmeeleline pois, kui pärisori sündinud, jäeb pärisorjaks ja Sina, Hektor, oled tema pere-

mees! Ole rõemus, must elajas! Kättemaksmise tund on ligi jõuudnud!"

Hektor hõiskas rõemu pärast. „Kas see on tõsi, massa? Kas on tõsi? küsis ta wärisedes ja põlewail silmil.

„See on nii tõsi, et ma lähema tunni sees Sind kõige kubjade ja ülewaatajate ees Jerome peremeheks tunnistan," wastas Dufour.

Hektor neid sõnu kuuldes, oli esimesel silmapilgul nagu meelest segane. Ta tantsis, naeris ja hõiskas rõemu pärast, ja siis oma kannatust meele tuletades, tõmbas ta käed rusikasse, kiristas hambaid mõirgas wiha pärast ja kiskus oma juuksid.

„Wäga hea," ümises Dufour tigeda naeratamisega ise eneses „ma näen juba, tema kättemaksmise himu ei ole weel mitte ära kustunud, tema käsi saab raskeste Jerome peale langema ja wissist peagi tema hinge wälja wõtma. Seda parem! Mida warem ta sureb, seda warem wõin ka mina täieste mureta olla."

Dufour soowis Jerome surma, ei julgenud aga mitte, ise kät poisikese külge panna ja teda wäemõimusega siit maailmast ära saata, sest ta ei kartnud mitte üksi oma südame tunnistust, waid ka teiste inimeste mõtelusi ja ütelusi. Sai aga Jerome Hektori läbi surnuks piinatud, siis ei pruukinud ta mitte teiste ütelusi ei ka kohtu ülekuulamist karta. See'p see oligi,

mis teda sundis, Jeromet tema wihase waenlase kätte anda ja sellepärast röemustas ta Hektori wiha ja kättemaksmise himu üle.

Korraga kadus tige röem Hektori musta näu pealt, ja wälkuw hiilgus tema silmast ära ja sügawas mötetes wahtis ta enese ette maha. Dufour pani seda muudetust imestelemisega tähele.

„Mis Sinu meele tuli, Hektor?“ küsis ta. „Pead Sa minu lubamist jälle waleks.?“

„Ei, massa,“ wastas Neeger. „Aga missi Jeanne?“

„Mis Sa temast tahad?“

„Missi Jeanne on üks walge ingel,“ ütles Hektor sügawa tundmisega. „Tema on waeste mustadelle ainult head teinud. Temale ei tohi mingisugguſt häda sündida, massa!

„Muretse Sina Jerome eest ja jäta Jeanne minu hooleks,“ wastas Dufour külmalt. „Mis Sa tahad temast? Jeanne on niisama pärisori nagu ta wendki!“

„Ei massa,“ ütles Hektor. „Selle hea, walge inglille ei tohi keegi midagi paha teha. Hektor ei salli seda mitte!“

„Oled Sa hull, must loom?“ hüüdis Dufour. „Sina tahad minule, kes ma nüid Sinu peremees olen, sääduſi hakata ette kirjutama?“

„Ei, oh ei massa!“ ütles Hektor. „Aga walge ingliga ei pea mitte nagu pärisorjaga ümber käidama.“

Ja kes wõib mind keelda, kui ma seda teen?"

„Mina!"

„Sina? Oled Sa hulluks läinud, Hektor?"

„Hektor ei ole mitte hull! Hektor tahab ainult kätte maksta! Massa Jerome oli armuheitmata ja peab ka nüid selle eest minu wiha saama tunda! Missi Jeanne oli lahke, hea ja armuline ja peab temaga selle eest ka armulisel kombel ümber käidama. Lubage mulle, massa Dufour, walge inglille priiust anda."

„Ja kui ma seda ei luba?"

„Siis räägin mina teistele, et Teie testamendi ära põletasite!" ütles Hektor.

Dufour kahwatas ära. „Sa oled tõeste hulluks läinud!" hüüdis ta. „Kes usuks Sind? Ja kui ka Sind ustakse — eks siis Jerome a priiks ei lasta? Tahad Sa temale kättemaksmata jätta, rumal narr?"

„Jah, massa," wastas Hektor lühikese mõtlemise järele. „Parem kätte maksmata jätta, kui walge inglille midagi lasta kurja teha."

Dufour ei ehmatanud selle kangekaeluse üle, mis tema kurja plaanidelle rutulist otsa näitas tegewat, mitte wähe.

„Hea küll siis, Hektor," ütles ta, „ma näen, et ma Sinule järele pean andma. Jeannele ei pea midagi paha sündima. Esiteks peame meie teda omast wennast lahutama ja nii kaua, kuni mina kui selle istanduse pärija wastu

olen saanud wõetud, wangis pidama. Siis, ma luban Sulle, ei pea ta mitte üksi priiks tunnistatud, waid ka hea jagu oma isa warandusest saama."

„Hea, massa," wastas Hektor. „Kui Teie oma lubadust peate, siis tahan mina wait olla. Ja nüid — massa Jerome juure, kes nüid enam massa ei ole!"

Dufour pani kapi ukse jälle lukku, kuna ta enne ümber wisatud paberid korrale oli seadnud — waatas korra raha kasti, kus Marbois'i rahasummad ja kallid kiwid sees seisiwad, ja läks siis Hektoriga tuast wälja, kuna ta ukse niisama hoolega, kui kapigi, lukku keeras.

„Mine nüid Jerome juure!" ütles ta Hektori wastu. „Mina wiin wõtmed oma endise koha peale jälle tagasi ja tulen siis ise ka senna. Mine!"

Hektor läks ja wihaste silmadega waatas Dufour temale järele. „Wilets pärisori! ümises ta. „Sina julged minule wastu panna ja mind pealegi weel ähwardada! Kui Jerome juba kõrwale on muretsetud, tuleb kord Sinu kätte! Kannatust!"

Ettewaatlikult lipsatas Dufour senna kambri, kus tema õemehe surnukeha seisis, pistis wõtmed wana koha peale jälle tagasi ja läks nüid selle mõttega waeste laste juure, nende tule-

wikku neile kohe teada anda. Sisse astudes nägi ta, et Jerome wihaga ja rusikas kätega Hektori kallale jooksis, kes tema pealetungimist külma werega ootas ja ühe ainsama keerutamisega oma endist peremeest kõige kaugemasse nurka wiskas. Jerome karjus wiha pärast ja tahtis uueste Hektori peale tungida, kui Dufour nende wahele astus ja oma kät tema wastu ähwardades wälja sirutas.

„Mitte enam nõnda!“ ütles ta walju healega. „Sa ei näita mitte teadwat, pois, et Sina siin majas mitte enam peremees ei ole!“

Dufouri waheletuleku läbi ehmatanud ja uimane jäi Jerome seisma ja waatas imesteledes tema otsa. „Dufour!“ kogeldas ta wiimaks.

„Jah, Dufour, Marbois'i surmast saadik tema wara ja istanduse pärija,“ wastas Dufour.

„Sina, minu isa warapärija?“ hüüdis Jerome, kes jälle toibuma hakkas, põlastusega. „Häbemata inimene! Ma lasen omad orjad seie kutsuda ja Sind kui koera majast ja istanduse pealt minema peksta!“

„Wend! Jumala pärast ära unusta mitte, kellega Sa räägid!“ ütles Jeanne, kes seiemaale kartlikult ja wärisedes juhtunud lugu oli pealt waadanud. „See on jo Dufour, meite onu, kelle ees Sa seisad.“

„Mitte onu, waid Teite peremees!“ wastas Dufour. „Pois,“ ütles ta Jeromele — „pärisorja poeg ja ise pärisori, lange pölwili maha ja palu minult, Sinu peremehelt, armu! Maha, ütlen ma! Maha, ehk ma lasen Sind nii kaua peksta, kuni liha Sinu luude pealt maha kukub!“

Jerome mõirgas wiha pärast ja jookſis akna juure et pärisorje senna kutſuda ja oma ähwarduſt Dufouri wastu, kelle üteluſi ta waleks pidas, tõeks teha. Aga Dufouri sõrmenäituſe peale pidas Hektor teda kinni.

„Seda peate Teie kahetſema, koerad!“ hüidis Jerome wiha pärast wärisedes, kuna ta wälkuwail ſilmil Dufouri ja Hektori peale waatas.

„Kahetſe nüid iſe ſeda, mis Sa Hektori wastu ülekohut oled teinud,“ wastas Dufour piikawa naeruga. „Aga meie peame ſelle asjale otſa peale tegema. Jeanne, Sinule ei pea midagi paha ſündima, ehk küll Sinagi, nüiſama kui Sinu wend, pärisorjaſt oled ſündinud. Eſiotſa keelan ma Sind, ſiit tuaſt ära minna. Hektor, Sina tule Jeromega minu järele. Kubjad ja ülewaatajad peawad ſaama kokku kutſutud ja neile tarwiliste asjade üle teaduſt antud.“

Jeanne, iſa ſurma üle muidugi juba koormatud, ei ſuutnud ſeda hirmuſt kuulutuſt, mis Dufour nii järsku ja külma werega oli wälja

rääkinud, mitte enam ära kanda. Näust walge langes ta nuttes ja käsi ringutades, nagu murtud lilleke, tooli peale tagasi. Ilma et Dufouri süda selle üle liigutatud oleks saanud ja teda mõne sõnaga tröstida püidnud, läks ta tuast wälja. Hektor wiiwitas weel minekuga.

„Missi Jeanne," ütles ta kaastundliku südamega — ärge kartke Teie midagi! Massa Dufour ei tohi walge inglille midagi kurja teha; Hektor saab tema üle walwama, ja Hektor on wägew ja tugew. Sinule aga" — ütles ta, ennast Jerome poole pöördes ja teda käewarrest raputades — „Sinule algab kättemaksmise päew! Wärise, nagu mina Sinu ees wärisesin, kui Sa weel minu peremees olid ja mina Sinu pärisori. Wärise, wärise massa Jerome!"

Jerome, kõige nende kurwastuse ja hirmuwäärt asjade üle, mis nii järsku igast küljest tema peale langesiwad, uimane, laskis ennast Hektorist, ilma et kõige wähemal kombel oleks wastu tõrkunud — mis küll muidugi midagi poleks awitanud — ära wedada. Maja ees õue peal seisis üks puust post, mille külles suur konnakarp rippus. Selle posti juure, kus Dufour juba enne seisis, sai ka Jerome toodud. Dufour pani konnakarbi suu ääre ja puhus sellega wile moodu, mille läbi ülewaatajad ja kubjad teada saiwad, et neid kokku kutsuti. Igast küljest töttasiwad nad senna ja ootasi-

wad wait olles seda teadust, mis Dusour neile pidi andma.

Mõnigi silm waatas haledaste Jerome peale, sest koosolejad tundsiwad õnnetuma kurwa lugu, kes pärast oma isa surma muud midagi ei olnud, kui pärisori, olgu siis, kui isa oma lapsi enne surma kohtuliku tunnistuse läbi wahaks oli teinud. Tema äkilise surma ja elu ajal mureta oleku pärast wõis seda aga waewalt uskuda; ja ehk küll Jeromel koosolejate seas ühtegi sõpra ei olnud ja keegi teda ei armastanud, kahetsesiwad nad siiski tema õnnetumat lugu, mille läbi ta oma õnnetaewast nii sügawa ja koleda wiletsuse kuristikku oli wisatud.

„Meheed," ütles Dusour koosolejate wastu, „Teie kõik teate, et äkiline surm minu õemehe elule otsa peale on teinud. Niisama teate Teie, et mina herra Marbois'i ainuke ja õige warapärija olen ja nüid ennast seeläbi ka seks tunnistan."

„See ei tohi mitte nõnda olla!" hüüdis Jerome, kes wahe ajal jälle toibunud oli. „Kes muud kui poeg wõib oma isa warapärija olla?"

„Tema päris poeg — muidugi! wastas Dusour pilgates. „Aga kus on minu õemehe päris poeg? Minu õde on ära surnud, ilma et lapsi oleks järele jätnud, ja Sina, pois, oled paljalt ühe wiletsa pärisorja poeg!

Kõik, kes siin koos on, teawad seda niisama heaste nagu minagi. Ütelge temale, mehed, et mina tõtt olen rääkinud; ütelge temale, et ta muud midagi ei ole, kui pärisori."

„Suur Jumal, see ei wõi mitte wõimalik olla!" kisendas Jerome. „Ilmaski ei ole minu isa mulle sest ühe sõnaga kõnelenud, ilmaski nii kaua kui ta elas, ei ole keegi julgenud, niisugust walet minu peale tõsta. „Roland, Riwarol, Brulot — ütelge temale, ütelge selle inimesele, et ta walelik, et ta häbemata walelik on!"

Nime kaudu hüitud ülewaatajad nikutasiwad õlasi. „See on tõsi, herra Jerome," ütles Riwarol, kõige wanem ülewaatajate hulgast. Jah, jah, „see on tõsi! Herra Dufour ei waleta mitte. Ärge pange mitte imeks, et Teie sest asjast juba ennemalt ei ole kuulnud, sest herra Marbois ei sallinud mitte, et keegi selle üle pidi rääkima. Ja pealegi, kes räägib niisugusest asjast ilma hädata? Jah, jah, herra Jerome, kui kibe see teile ka wõib olla — tõeks jäeb ometi, mis herra Dufour on ütelnud."

Jerome kui selgest taewast pikne tema ette oleks maha lõönud, poleks mitte nii uimaseks jäenud, kui sellehirmsa tõsiduse läbi, mille üle ta nüid mitte enam kauem kaksipidi ei wõinud mõelda. Ülewaataja sõnad rõhusiwad teda maha! Mäherdune hirmus wahetus! Ära hel-

litatud ja külluses üle kaswanud pois, kelle tujul ja tahtmistel otsa ega äärt ei olnud, kes ainult käsku andma ja mitte käsku täitma ei olnud õppinud, kelle ees enam kui kakssada pärisorja pidiwad wärisema — tema ise nüid mitte rohkem, kui waene, õnnetu, ära põlgtud pärisori, nüid paljalt üks õiguseta loom ja mängupall selle mehe käes, keda ta enne nii mitu korda oli wihastanud, äritanud, sõimanud ja naernud! Mäherdune kurb lugu, mäherdused hirmsad wiletsusepäewad oliwad temal weel oodata! Ta kiljatas südant käristawa healega ja langes siis maha, nagu oleks üks surmaw kuul tema südamesse lendanud. Mõni silmapilk oli ta minestuse käes maas — mõni silmapilk ei tunnud ta oma wiletsust — aga seda hirmsam oli tema ärkamine.

„Oh Jummal, oh Jummal," kaebas ta käsi ringutades, kuna palawad silmapisarad tema palgid mööda maha woolasiwad — „oh suur Jummal, see ei wõi ju mitte nõnda olla! Nii hirmsaste ei saa Sa mind wissist nuhtlema! Riwarol, armu, halastust! Ütle, et Sinu ütelus mitte tõsi ei ole! Ütle et Sa olled waletanud, armas, hea Riwarol, ja pool omast waranduseſt tahan ma Sinule anda! Ütle, Riwarol! Waata, oma põlwede peal palun ma Sind!

„Mina ei wõi mitte, herra Jerome," wastas wana mees haledaste. „Mis kasu saadaks

see Teile, kui ma ka seda teeks! Tõsi jäeks ikka töeks! Tröstige ennast, herra Jerome! Katsuge rallul olla oma elukorraga! Teie peate olema, sest keegi ei wõi Teid ju ometi aidata."

„Sa kuuled nüid, pärisori!" ütles Dufour waljusega. „Sa kuuled ja tead nüid, kes siin peremees on. Ma wõiks Sind Sinu häbemata julguse pärast raskeste nuhelda — siiski tahan ma Sulle see kord weel armu ja andeks anda, sest et Sa seda teadmata oled teinud. Aga siit saadik hoia ennast! Lähema eksituse eest saad Sa piitsa!"

Jerome, ikka weel nagu raskest unest ärkades wahtis päranil silmil Dufouri otsa. Weelgi ei tahtnud ta seda hirmsat asja uskuda; ja ometi, kõikide koosolejate näud tunnistasiwad temale selgeste, et see puhas tõsi oli. Korraga langes ta Dufouri ette põlwili maha ja hakkas tema jalge ümbert kinni.

„Dufour," palus ta nuttes, — „minu isa sõber ja sugulane — heida armu minu peale! Wõta warandus, istandus, pärisorjad, wõta kõik — ainult ühte asja anna minule ja minu õnnetuma õele: anna meile priiust. Kui kerjajad tahame meie siit ära minna — ainult priiust anna meile! Kisu meite orjakütked katki ja meie saame Sind selle eest tänama ja õnnistama!"

Dufour naeris põlastawalt ja lükkas Jerome enesest jalaga eemalle. „Jõle loom,"

ütles ta, „mis põhja peal wõiksin ma Sinu wastu, kes Sa mitte enne rahule ei jäenud, kuni ma siit majast, mis nüid önneks minu on, wälja sain aetud, armuline olla? Kas ei ole Sa mitte töö wastu noor, terwe ja tubli? Pärisorjad on kallis kaup, mis mitte kerge meelega ära ei tohi pillutada! Mis sest saaks, kui teised pärisorjad sellesama palwega minu ette tuleks? Mitte üks sõna enam! Sina oled ori, nagu kõik teised, ja sest tunnist saadik seisad Sa Hektori ülewaatamise all, keda ma sellega oma istanduse walitsejaks teen. Tööd ja sõnakuulmist — need on kaks asja, mis edespidi Sinu käest saawad nõuutud; ja häda Sulle, kui Sa laisk ehk kangekaelne oled!"

Jerome kiljatas teist korda ja ringutas, meelt ära heites käst.

„Oh Jumal, oh Jumal, ainult seda mitte!" hüidis ta. „Hektor wihkab mind, ta saab mind piinama, lööma ja surmama! Dufour, halastust! Kui Sa minule priiust ei taha kinkida, siis müi mind kui pärisorja mõne teisele ära ja kaitse mind seeläbi nende inimeste piinamiste eest, keda . . ."

„Keda Sa kuni seiemaale ise oled piinanud ja waewanud," ütles Dufour wahele. „Lõika nüid seda, mis Sa oled külwanud! Mitte üks sõna enam! Hektor, ta on Sinu!

Wii tema ära ja muretse selle eest, et ta oma kohust täidab."

Hektor kiskus waese Jerome maast ülesse ja tahtis temaga praegu minema hakata, kui wana Riwarol korraga ette astus ja teda seisma käskis jäeda.

„Herra Dufour, ütles ta, meie peame Teid küll nüid oma peremeheks wastu wõtma ja Teite käskusi täitma, aga minu arwamise järele mõistate Teie herra Jerome üle liig waljuste ja wara kohut. Weel ei wõi Teie selgeste teada, kas herra Marbois oma testamendi ära on teinud ehk mitte. Mina arwan, et Teie senikaua, kui kohus oma otsuse on ära mõistnud, herra Jeromega natuke pehmemalt peaksite ümber käima. Muidugi jäeb ja on ta nii kaua orja nime all, kuni kohus lugu läbi on katsunud. Andke temale weel paar päewa aega, see saab temale hea olema ja Teile mitte suurt kahju tegema."

„Jah, herra, ka meie palume seda," ütlesiwad teised ülewaatajad, ja Dufour, ehk küll mitte hea meelega, pidi ometi nende nõuudmisele järele andma.

„Olgu siis — kuni kõik selge on, wõib nõnda jäeda," ütles ta pahaselt. „Lahtiselt ümber käia ei tohi ta aga mitte, temale wõiks himu tulla, ära jooksta. Wii tema tuppa ja pane uks lukku. Kohtuametnik peab täna ehk homme seie tulema, et paberid järele waadata,

ja siis saame meie ju näha, kas herra Marbois, mis mina küll mitte ei usu, oma testamendi on ära teinud. Kohtuametnikule peab kohe saama käsku wiidud."

„Wäga õige, herra," ütles Riwarol jälle. „Ma näen kõigist, et Teie otse ja awalikult asjad ära tahate toimetada. Et aga midagi tegemata ei jäeks, siis peaks ka õnsa herra kirjutuse kamber saama kinni pitsiritud."

„Jah muidugi, seda oleks ma pea aegu ära unustanud," ütles Dufour salaja rõemuga selle üle, et ta kardetawa testamendi juba enne oli ära saanud häwitada. „Tulge Riwarol."

Riwarol oli sellega nõuus ja läks Dufouriga tuppa. Muidugi leidsiwad nad kirjutuse kambri lukus ja seda wiisi olewat, kui poleks keegi pärast Marbois'i surma seal sees käinud. Uks sai kinni pitsiritud ja Riwarol läks nüid selle mõttega jälle minema, et kõik tarwilised toimetused seaduse ja õiguse järele pidiwad korras olema. Dufour naeris wõidurõemus. Mitte keegi ei wõinud nüid temast midagi paha arwata, ja siiski oli pettus niisugusel kombel korda saadetud, et petja kõige sunrema rahuga kohtuametniku tulekut wõis oodata.

Kuues peatükk.

Kuida külw, nönda lõikus.

Kohe pärast ukse kinnipitseerimist saatis Dufour ühe käskjala ratsa lähema istanduse peremehe juure, kes kohtuametnik oli, ja laskis teda paluda ilma ajawiitmata senna tulla. See sündis ka. Kaks tundi hiljem astus ta tuppa, wöttis tunnistusmeeste silma all, kelle hulgas ka Dufour oli, ukse ja nimetatud kapi lahti, waatas paberid läbi, ei leidnud nende seast muidugi mitte herra Marbois'i testamenti ja tunnistas wiimaks Dufouri surnu warapärijaks ja istanduse peremeheks. Tunnistusmehed leisidwad asja seaduse järele korras olewat ja Dufour oli seeläbi oma ettesäetud märgile jõuudnud, mille pärast ta oma südame ja kõik auutundmist oli ära salganud. Ta oli nüid rikas ja wägew, kuna herra Marbois'i tõsised ja õiged warapärijad wiletsuses ja wangipölwes õhkasiwad.

Riwarol pidas seda silmapilku kõige sündsamaks, waestelaste eest mõni hea sõna rääkida, sest önn teeb inimeste südamed enamiste pehmeks ja palwetelle lahti.

„Herra Dufour," ütles ta, „waeste, önnetumate laste tulewik ja sellega ühes ka nende

elukord on nüid teada, ja neil ei ole enam midagi loota, kuid ainult Teie armu ja halastust. Ma palun Teid sellepärast, tehke ühte kristlikku tööd ja kinkige neile priiust."

Dufour tõmbas kulmu kortsu ja waatas tigeda silmaga kutsmata eestkostja peale.

„Pidage oma suu, Riwarol!" ütles ta pahaselt. „Mina olen peremees siin majas ja ei taha, et minu alamad ja teendrid minule seadusi ette kirjutawad. Teil pole siin enam midagi tegemist, waid minge oma töö juure ja waadake, et orjad oma kohust täidawad. Saate aru! Mina ei taha mitte oma õemehe jälgedesse astuda, kes omi pärisorje wäga hellitas. Mina nõuuan, et igaüks oma kohust täidab, ja häda sellele, kes miskis asjas hooletu on ehk eksib. Pehme walitsus on sest tunnist saadik möödas ja kõige waljum asemelle tulnud! Ütelge seda orjadelle ja seadke ennast ise ka selle järele. Ja nüid jumalaga! Teie wõite minna!"

Kohkudes läks Riwarol ära ja Dufouri sõrmenäituse peale ka teised tunnistusmehed. Ainult kohtuametnik, kes juba wanast ajast saadik kadunud Marbois'i sõber olnud, jäi weel senna, et tema abita maha jäetud laste üle Dufouriga könelda.

„Dufour," ütles ta, „mina ei usu mitte, et Teie tõeste nende waeste lastega kui pärisorjadega saate ümber käima."

„Ja mikspärast mitte?“ ütles Dufour külmalt. „Nad ei ole ju muud midagi.“

„Kõwa seaduse ja õiguse järele küll mitte! Aga ärge unustage, et Jerome ja Jeanne iseäralikus elukorras üles on kaswanud ja ilma kahtluseta oma isa wara oleksiwad pärinud, kui tall aega oleks olnud, nende tulewikku julgeks ja muretaks teha.“

„See on wõimalik ja ma usun seda ise ka,“ wastas Dufour. „Kõige selle juures ei ole aga midagi nende tulewiku üle säetud ja sellepärast on nad niisama hästi pärisorjad, kui minu mustadki.“

„Aga Teie saate neile priiust kinkima, Dufour! Minu Jumal, Teie olete nendega ju ligidalt sugulane!“

„Ah, niisugune sugulus,“ wastas Dufour põlastawalt. „Kes selle peale waatab.“

„Ma ei wõi mitte uskuda, et see Teite tõe sõna on, Dufour!“ ütles kohtuametnik. „Mina arwan, et herra Marbois Teile küll nii palju omast warandusest on pärida jätnud, et Teie selle eest tänulik wõiksite olla. Ta armastas omi lapst nii wäga — hauas peaks ta ennast ümber pöörama, kui Teie sest midagi ei hooli.“

„Mina ei hooli sest midagi, waid pruugin oma õigust!“ wastas Dufour külmalt. „Ärge selle pärast ühti waewa nähke! Siin

majas olen mina peremees ja wõin teha, mis ma tahan."

Kohtuametnik raputas kurwa meelega pead. „Õnnetu Jerome! Waene, waene Jeanne! Ja tema isa oli minu sõber!" ütles ta iseeneses. „Kuulge," pööris ta ennast jälle Dufouri poole — „need lapsed ei saada Teile ometi midagi kasu! Jätke nemad minu hooleks! Mina ostan nad ära ja maksan Teile kumbagi eest terwe, tubli ja noore pärisorja hinna!"

„Ei," wastas Dufour ka selle soowimise peale. „Mina ei müi mitte omi pärisorje, waid pean neid eneselle! Ja nüid, ärge räägeki sest asjast mitte ühe sõnaga enam — minu nõuu on peetud ja keegi ei wõi seda enam muuta. Tahate Teie täna minu wõeras olla, siis tere tulemast; Muidu aga — mina ei sega ennast ka mitte Teite tallitustesse, minu herra!"

See oli wäga selgeste räägitud, et kohtuametnik mitte aru poleks saanud. Ta ei wõtnud Dufouri wöörsikskutset mitte wastu, waid jättis teda jumalaga, hüppas hobuse selga ja sõitis minema. Dufour naeris pilkades järele ja kutsus siis Hektori oma tuppa, kus ta sellega kaua aega nelja silma all juttu ajas.

Kuna see sündis, oliwad Jerome ja Jeanne, teine teisest lahutatud, oma kambrites kinni ja polnud neil sedagi tröösti, teine teisele oma

häda ja kurwastust kaebada ehk endid wastastikku lootuses julgustada. Dufour oli köwa käsu annud, ühtegi inimest nende juure sisse lasta, ja nönda istusiwad önnetumad waesed lapsed üksinda ja kõigist maha jäetud omas walus ja wiletsuses, ilma et oleksiwad teadnud, kas ükski süda nende önnetusest osa wöttis. Nönda istusiwad nad alles mölemad nuttes ja kaebades, kui öhtu kätte jöuudis. Ükski ei tulnud neid waatama ega toonud neile süia ega juua, et oma nälga ja jänu oleksiwad wöinud kustutada. Ja see köik alles sellsamal päewal, kus nad oma isaga kenast reisiplaanist oliwad könelenud! Kui palju önnetust ja wiletsust oli neile selle lühikese aja sees sündinud! Ja mis wöis neil weel oodata olla!

Ehk see küll näitas, kui oleks Jerome ja Jeanne kõigist maha jäetud, oliwad istanduse peal siiski weel kaks truu hinge, kes Jeanne önnetust südamest kahetsesiwad ja oma elu ja werd hea meelega tema eest oleksiwad ohwerdanud, kui nad seeläbi tema wiletsat elukorda oleksiwad wöinud kergitada. Need kaks oliwad Ahmet ja Tsaide, kes oma önne walge ingli armu läbi, nagu nad Jeannet ka nimetasiwad, oliwad saanud. Päewa ajal ei olnud neil mitte wöimalik, oma armulise heategija üle midagi nöuu pidada — aga öhtul, peale tööd puistasiwad nad omad südamed teine teise wastu wälja ja Tsaide nuttis kibedaste

Dufouri halastamata teu üle, kuna Ahmet wihaselt hambaid kiristas ja käed rusikasse tõmbas. Nad teadsiwad juba, kui kurjal kombel Dufour waestelastega ümber oli käinud ja kaebasid wäga Jeanne õnnetuse üle, kes täieste oma armutuma peremehe woli ja wõimuse alla oli langenud.

„Tsaide,“ ütles Ahmet, „minu süda läheb walu ja wiha pärast lõhki, kui ma järele mõtlen, mis meite armuline heategija kõik weel peab ära kannatama!“

„Ja mina — oh, ma wõiksin selle üle surnuks nutta!“ wastas Tsaide.

„Aga mis peame meie tegema, Tsaide?“ küsis Ahmet. „Nutu ja kaebamisega ei wõi meie ometi walge inglille midagi kasu saata.“

„Tõsi küll — aga mis wõime meie teha, et tema elukorda kergitada?“ wastas Tsaide. „Waesed pärisorjad, nagu meie — mis suudawad nad oma peremehe wäe ja wõimuse wastu teha? Ja siiski, oma elu annaks ma rõemuga, kui ma seeläbi meite armulist herrat jälle elusse wõiksin äratada!“

„Waata, Tsaide, nõnda mõtlen just minagi,“ ütles Ahmet. „Aga surm ei anna oma saaki enam tagasi. Kui meie aga elawatele midagi wõiksime teha!“ — Mõtle järele, Tsaide! Sina oled tark, ehk wahest tuleb Sinule mõni hea mõte päha.“

Tsaide raputas pead. „Ei wõi midagi

parata," wastas ta. „Dufour ei saa seda ilmaski sallima, et meie Jeannet niisama teenime, kui seiemaale."

„Aga, Tsaide, kui meie oma hea, walge ingli wangist lahti peastaksime ja temaga ühes ära põgenekſime? Jõgi pole mitte kaugel ja lootsiku saaksin ma ka."

„Põgenema, Ahmet? Ja kuhu?"

„Wöeralle maale, Tsaide! Teksas'i maale! See ei ole mitte kaugel ja ma tean, et seal pärisorje ei peeta, sest mina kuulsin massa Riwaroli hiljuti sest könelewat. Kui üks pärisori senna läheb, on ta seal niisama prii, kui walged massadki."

„On see tõsi, Ahmet? Tead Sa seda selgeste?"

„Tean küll; massa Riwarol ütles, sest tema on mitu aastat Teksas'i maal elanud."

„Aga meie oleme waesed, Ahmet! Millest peame meie elama? Ja hea, walge ingel saaks siis meitega ühes hädas olema! See oleks hirmus!"

„Ja poleks see mitte weel hirmsam, Tsaide, kui hea, walge ingel teiste pärisorjadega tööle saaks sunnitud? Ja kas pole meie mitte noored? Kas pole meie tugewad? Kas ei wöi meie tööd teha? Ja kas ei saa meie tööd tegema, kui meie seeläbi hea, walge ingli wastu oma tänulikku meelt ja südant wöime üles näidata?"

„Jah, Ahmet! Seda tahame teha, kui meie önnelikult senna maale jõuuame, kus mitte pärisorje ei ole, waid kõik wabad inimesed.“

„Ja mikspärast ei peaksime meie mitte senna maale saama, Tsaide? Oleme meie juba kord New-Orleans'is, siis lähme auurulaewa peale ja sõidame senna.“

„Jah, kui see raha ei maksaks! Meil ei ole raha, Ahmet! Pärisorjadel ei tohi ju midagi olla!“

„See on tõsi!“ ütles Ahmet ja waatas kurwa meelega maha. Aga korraga läikis tema silm ja ta laksutas käsa. Meie oleme rikkad, Tsaide! Wäga rikkad!“ ütles ta rõemuga. „Nii rikkad, et hea, walge ingel Teksas'i maal omale terwe istanduse wõib osta!“

„Sina oled narr, Ahmet!“ wastas Tsaide.

„Ei, mina ei ole mitte narr ja tean küll, mis ma räägin; Sina saad mulle õigust andma, kui ma ütlen, mis ma mõtlen. Sa tunned ja tead ometi seda raud kasti, mis armulise herra magamise kambris seisab?“

„Tunnen ja tean küll; olen teda sada kord juba näinud.“

„Siis oled Sa ka näinud, mis seal sees on?“

Tsaide raputas pead.

„Sa ei tea mitte? Mina aga tean, ma olen kord sisse waatanud, kui meite kadund,

armuline herra midagi sealt seest wöttis. Kõik kuld, Tsaide! Wäga palju kulda ja kallid kiwa! Mitu, mitu sada kuldtükki ja diamanti!"

„Oh!" ütles Tsaide. „Aga, mis kasu see meile saadab?"

„Noh, meie toome öösil selle kullakasti ja hea, walge ingli ära, põgeneme lootsikusse ja ruttame siis wöeralle maale. Saad Sa aru!"

„Saan küll aru, Ahmet!" ütles Tsaide. „Aga tead Sina ka, et meid siis ära surmatakse, kui meid kätte saadakse?"

„Meid ei saa ükski kätte, Tsaide!"

„Aga kui meid saadakse?"

„Aga kui? Aga kui? Noh, Tsaide, siis sureme hea, walge ingli eest!" ütles Ahmet.

Tsaide langes temale kaela ümber. „Nõnda on õige, Ahmet," ütles ta — „sureme siis hea, walge ingli eest, kui see nõnda peab olema; aga kõige pealt: peastame teda kurja mastja Dufouri küisist lahti. Missi Jeanne peab rikkaks, priiks ja õnnelikuks saama."

„Seda peab ta, ja et ta seda saaks, siis ärgem wiitkem enam aega, waid lähme kohe oma ettewötmist korda saatma. Öö on käes, Tsaide! Mine salaja alla jõe ääre ja waata järele, kas Sa ühe lootsiku leiad. Mina lipsatan selle ajaga sepikotta ja toon ühe wiili, millega raud pulgad magamise kambri akna eest läbi wiilin, Seal saad Sa mind leidma,

Tsaide! Meie läheme mõlemad aknast sisse, wõtame rahakasti, kanname alla lootsikusse ja peastame siis kõige wiimaks missi Jeanne ära. Paari tunni sees on kõik tehtud ja suur Waim saab meitega olema ja meite ettewõtmist korda saatma."

Tsaide oli kohe walmis, Ahmeti käsku täitma. Nad astusiwad onnikesest wälja. Kõik oli waikne. Kuu paistis pilwede wahelt tumedaste. Tsaide andis Ahmetile kät ja ruttas siis kiire sammudega jõe poole. Ahmet läks kohe peale selle sepikotta, wõttis sealt terawa wiili ja hakkas siis elumaja poole minema, et oma rasket ja kardetawat tööd algada. Maja juure jõuudes nägi ta ühes kambris weel tuld paistwat. Ruttu ja osawaste ronis ta ühe puu otsa, waatas aknast sisse ja nägi Dufouri kambris olewat.

„Seda parem!" ümises ta. „Siin ei wõi ta mitte kuulda, mis teine pool maja otsas sünnib."

Wagusi ronis ta puu otsast jälle maha, ruttas magamise kambri akna juure ja hakkas oma tööd nii suure usinusega tegema, et poole tunni pärast kolm pulka juba oliwad läbi wiilitud. Kuna ta wiimse maha wiskas, tuli Tsaide ja kuulutas, et lootsik jõe kaldal walmis seista.

„Wäga hea, siis on meite töö warsi otsas," ütles Ahmet. „Siit läheb tee."

Julgeste ja osawaste surus ta ühe ruutu katki, tegi akna lahti ja hüppas tuppa. Tsaide läks kohe tema järele ja pimedas otsisiwad nüid mölemad rahakasti.

Siin ta on!" sosistas Tsaide natukese aja pärast. Aga ta on nii raske, et ma teda tõsta ei jõuua."

„Jäta see minu hooleks," wastas Ahmet ja wõttis kahe käega rõngastest kinni, tõstis üles, tassis akna juure, hüppas wälja, wiskas kasti nagu willakoti oma õlale ja jooksis siis alla jõe poole. Siin pani ta oma saagi lootsikusse, ruttas siis Tsaidega, kes teda kuni jõeni oli saatma tulnud, jälle tagasi et Jeannet ära peasta ja seeläbi wiimast, kardetawat jagu omas julges ettewõtmises lõpetada.

Maja juure jõuudes jäi Ahmet seisma ja tähendas käega senna akna poole, kus Dufour weel walwas.

„Ta on alles ülewal," sosistas ta. „Enne ei tohi meie mitte julgeda, Jeanne wangikotta tungida, kui ta magama heidab! ta wõiks muidu kuulda. Jeanne kamber on kohe tema tua kõrwal. Ootame nii kaua, kui ta woodisse läheb."

Nad peitsiwad endid läheda põesa taha ära ja ootasiwud rahutumalt Dufouri magamaminekut. Wiimaks, poole tunni pärast kadus tuli ära.

„Nüüd on paras aeg!“ ütles Ahmet. „Dufour on oma kambri läinud ja meite töö peab saama lõpetatud.“

Ta tõi ühe redeli seadis selle seina naale, ronnis ruttu üles ja koputas tasa wastu akent. Hinge kinni pidades ootas Tsaide all.

Kaks ehk kolm korda pidi Ahmet weel koputama ja juba hakkas ta kartma, et Jeanne wõis magama jäenud olla, kui wiimaks tema walge kogu akna ees näha oli.

„Suure Waimule olgu tänu, tema on ülewal,“ ütles Ahmet Tsaidele, kui kergemalt jälle hingama hakkas, kuna Jeanne akna lahti tegi ja imesteledes truu Neegrit tähele pani.

„Sina, Ahmet! Mis Sa tahad?“ küsis ta.

„Olge wait, missi Jeanne — Teid peasta, muud midagi?“ wastas Ahmet tasa. „Tulge ruttu läbi akna wälja, mina wõtan Teid oma sülle ja wiin Teid mööda redelit alla. Ärge wiitke enam aega! Öö on lühike ja iga silmapilk kallis.“

Jeanne kahwatanud nägu läks rõemsaks. „Truu, hea Ahmet,“ ütles ta. Kuida kosutab Sinu tänulik meel minu südant! Aga Sina tead küll, et surm Sind ootab, kui Sind põgenemise pealt kinni püitakse, ja sellepärast ei wõi mina mitte tulla. Mine oma onni, hea Ahmet, ja jäta mind minu õnnetusse. Kui raske see ka on, Jumal saab mulle jõuudu andma, seda ära kanda.

„Ei mitte, missi!“ wastas Neeger. „Meie ei lase endid mitte kinni püida. Lootsik on walmis ja enne kui massa Dufour tagaajamise peale mõtleb, oleme meie juba kaugel. Tulge minuga ühes, missi tulge! Teie ei pea mitte massa Dufouri pärisorjaks saama!“

Weel ikka seisis Jeanne nõuuta paigal, seal tõmbas Ahmet oma tugewa kätega teda sülle ja tõstis aknast wälja. Jeanne ei tõrkunud wastu ja hoidis hoolega selle eest, et wähematki müdinat ei sündinud, mis kergeste tema eneselle ja Ahmetille hukatust oleks saatnud. Sõna lausumata astus Ahmet jälle redelit mööda alla ja kandis Jeannet oma käte peal edasi, kuna Tsaide redeli akna alt ära tõstis ja lähema wõsastikku wiskas.

Nii kaua kui põgenejad weel maja lähekorras oliwad, ei rääkinud Jeanne mitte sõnagi. Alles mõni sada sammu eemal hüppas ta Ahmeti sülest maha ja jäi seisma.

„Pea, Ahmet,“ ütles ta. „Siin pole meil esiotsa enam midagi karta ja nüüd küsin ma, kus on Jerome, minu wend?“

„Massa Jerome? Noh, ta on wangis!“

Siis pead Sa teda ka lahti peastma, Ahmet! Dufour wihkab teda weel rohkem kui mind, ja tema ei tohi mitte selle kurja inimese wõimuse alla jäeda.“

„Aga, mis massa Jerome minule korda läheb?“ wastas Ahmet. „Tema ei ole minule

iialgi head teinud, miks pean ma oma elu tema pärast hädaohusse saatma?"

„Sellepärast, et Sina mind armastad, Ahmet, ja et Jerome minu wend on," ütles Jeanne. „Ilma ei taha mina ka mitte põgeneda!„

„Aga missi, see ei ole mitte wõimalik," ütles Tsaide kartlikult wahele. „Massa Jerome on kindla wahi all."

„Kus ja kes on tema waht!"

„Oh missi, Teie teate küll — Hektor!"

„Hektor! Minu Jumal, jah, ma tean küll, mikspärast ta Jeromet wihkab," ütles Jeanne maha löödud silmil. „Aga siiski," ütl s ta natukese aja pärast. Katsume ometi! Hektori onn on ligidal ja kui wäga ka Hektor minu wenda wihkab, mind ei saa ta mitte ära andma. Tulge, sõbrad! Meil pole Hektorist midagi karta."

Asjata püidsiwad Ahmet ja Tsaide teda tagasi hoida. Jeanne aga jäi oma sõna juure, mitte ilma Jerometa põgeneda, ja läks rutuliste sammudega Hektori onni poole. Wiiwitades tuliwad Ahmet ja Tsaide kaugelt tema järele. Korraga kiljatas Tsaide ehmatuse pärast. „Waata," ütles ta — „missi Jeanne on kinni tabatud!"

See oli silmapilk, täis hirmu ja ehmatust, aga lähemal minutil jäiwad põgenejate südamed, kes endid juba kadunud arwasiwad olewat

rahule. Jeanne tuli tagasi; tema körwal Hektor.

„Ahmet ja Tsaide ka siin!“ ütles Hektor. „Mis see tähendab?“

„Nemad ongi, kes mind wangist lahti peastsiwad,“ wastas Jeanne.

„Wöi nönda, siis nad jöuudsiwad minule ette,“ ütles Hektor. „Hea! Minul oli ka praegu nöuu, Teite wangikoda lahti teha, missi. Teile ei pea massa Dufour midagi paha tegema. Wäga hea, Ahmet! Aga Teie ei tohi nüid mitte enam aega wiita, waid peate ruttama! On Sinul lootsikut, Ahmet?“

„Jah, Hektor! Lootsik ja massa Marbois'i rahakast ka. Missi Jeanne, see walge ingel, ei pea mitte nälga nägema.“

„Hea, wäga hea, Ahmet! Siis minema, mina tulen Teid kuni lootsikuni saatma! Miks wiiwitate Teie weel?“

„Sellepärast, et ma ilma Jerometa minu waesa wennata mitte ei pögene!“ ütles Jeanne. Hektor, tema on Sinu wöimuse all lase teda wangikojast wälja ja ma tahan Sulle selle eest igaweste tänulik olla.“

„Massa Jerome? Teda lahti lasta? Ei ilmaski!“ ütles Hektor pölewail silmil. „Ärge rääkige temast mitte ühte söna enam, missi! Tema on minu!“

„Hektor, armas Hektor, halasta tema peale!“ palus Jeanne.

„Mikspärast, missi! Halastas tema minu peale, kui ta mind peksta ja ahju laskis lükata? Kuida külw, nõnda lõikus. Mitte armu ega halastust! Kättemaksmist! Missi Jeanne armastas ja tegi head waeste Neegritelle ja ta on nüid prii ja rikas! Massa Jerome kiusas ja tegi kurja, ta on nüid wangis ja pärisori, nagu nemad! Kättemaksmist, missi! Hea, walge inglille kõik head — armu ja halastamata massale kõik kurja!"

„Aga ta on minu wend, Hektor!"

„Asjata oliwad Jeanne palwed ja silmapisarad. Hektor ütles iga palwe peale ikka: Hea inglille head, kurja, massale kurja!" Ta tahtis õigust, aga ei teinud mitte wahet õiguse ja kättemaksmise wahel. Pooltoores ja harimata Neeger ei tunnud mitte kristlikku õpetust, mis wihase waenlaselle, kes meid wihkab ja taga kiusab, mitte üksi andeks ei käsi anda, waid ka kurja heaga tasuda Hektor tahtis teist wiisi tasuta, ta tahtis oma wiha kustutada. Ta tahtis silm silma wastu, hammas hamba wastu ja elu elu wastu.

„Minge, missi Jeanne!" ütles ta kindlusega. „Ükski palwe ega nutupisar ei saa Jerome orjakütket katki kiskuma. Mis tahate teie, missi? Kui mina temale priiust annaks ja temma põgenemisele abiks oleks, mis saaks siin minust enesest? Massa Dufour on Jerome minu ülewaatmise alla annud, mina pean teda wahtima,

teda hoidma. Kui ta ära põgeneks, ei saaks mina mitte ainult pekstud, waid ka ära surmatud. Ei, ei, missi! Wöllasurm olleks siis paha palk minu heateu eest.

Jeanne nägi küll, et palwed ja nutupisarad midagi ei awitanud. Tema wenal ei olnud enam peasmist. Keegi ei wöinud teda peasta, ainult Hektor, ja Hektor, seda teadis ta ammugi, ei tahtnud oma waenlase priiuse pärast iseenese priiuse ja elu ohwerdada. Ta oleks küll ühes wöinud ära põgeneda, aga Hektor ei tahtnud mitte põgeneda, waid üksnes kätte maksta.

„Ahmet ja Tsaide ootawad," ütles wiimaks Hektor, kui ta nägi, et Jeanne ikka weel ootas. „Hea, walge ingel ei taha tõeste mitte, et temma sõbrad hirmsaste nuheldud peaksiwad saama."

„Oh Jumal, ei mitte!" hüüdis Jeanne nuttes. „Minu waene, waene, õnnetu Jerome! Ehk küll werd jookswa südamega, pean ma Sinust siiski lahkuma! Hektor, lõwa järelandmata Hektor, jäe siis Jumalaga ja — lisas ta nutust lämmastatud healega juure — ära unusta mitte hoopis, et waene Jerome minu wend on! Mina ja minu kallis isa, meie olime ju ikka Sinu ja Sinu musta wendade wastu armulised."

„Jah," wastas Hektor põikledes, „walge ingel ja massa Marbois oliwad armulised —

Hektor ei unusta seda iialgi ära. Aga nüid on küll — Teie ei tohi mitte enam kauem aega wiita, missi. Teite põgenemine saab warsi wälja tulema ja kui Teid kätte saadakse, siis on Ahmet ja Tsaide kadunud."

„Olgu siis, mina olen walmis minema," wastas Jeanne. „Wii minu waese wennale palju terwiksid, Hektor, ja — ma palun Sind — ole armuline tema wastu. Tema õnnetus on muidugi juba suur küll!"

Hektor ei wastanud selle peale muud midagi, kui sundis neid rutulisele põgenemisele. Hea meelega oleks Jeanne oma wenda weel näha tahtnud ja teda mõne sõnaga tröostida püidnud, aga ka seda ei lubanud Hektor, sest ta arwas, et Jerome teda siis ehk Jeanne põgenemise pärast Dufourile wõiks ära anda. Jeanne ei kostnud selle peale midagi. Ta läks, ja Hektor saatis põgenejaid kuni lootsikuni. Wiimast korda andis ta lahkumiseks Jeanne käele suud, ütles Ahmetille, et ta nii ruttu kui wõimalik peab New-Orleans'i katsuma jõuuda ja tõutas siis lõpeks weel, tagaajajaid õige jälgede pealt körwale juhtida. Lootsik hakkas edasi ujuma — wiimne „Jumalaga" kõlas waikselt üle kohisewa weepinna ja mõni silmapilk hiljem oli lootsik öopimedusse jõe kaldal kaswawa puude warju kadunud. Hektor, pärast seda, kui ta weel tükk aega wee kohinat oli kuulanud; sammus jälle koju poole ja läks siis oma onni

kus Jerome, tema wiha õnnetu ohwer, kõidikutega kinni seutud ühes nurgas maas oli ja asjata und soowis, mille läbi ta oma wiletsust lühikeseks ajaks lootis ära unustada wõiwat.

Seitmes peatükk.

Orjapõlw.

Kui Hektor onni astus, pigistas Jerome omad silmad kinni ja tegi, kui oleks ta maganud. Hektor aga ei hoolinud sest midagi; ta raputas teda tugewaste õlast ja ütles:

„Tõuse üles, pärisori! Sinu peremees tahab Sinuga rääkida!"

Jerome waigistas oma wihawolu, mis, nagu ta küll ära nägi, midagi poleks awitanud, ajas silmad jälle lahti ja waatas wastu tõrkudes maha. Hektor wõttis ühe tooli, istus senna peale ja waatas oma ohwrit iseäralise näuga, mille peal wiha, wõidurõem, põlgtus, ja waigistus lugeda oli. Paar minutit oli õnnis sügaw waikus; Hektor näitas oma kaua wihatud waenlase alanduse üle rõemu tundwat; Jerome selle wastu ootas kartliku südamega tema wiha wäljapuistamist, siiski oli ta ikka weel uhke ja kangekaelne küll, et Hektorilt armu ja halastust oleks palunud.

Wiimaks lõpetas Hektor waitolekut, kuna ta rahulise ja tõsise meelega ütles:

„Jerome, meil on pitk aruandmine teine teisega ees.“

„Ma tean küll,“ wastas Jerome wärisewa healega. „Tee minuga, mis Sa tahad. Asjata loodad Sina, et ma ennast Sinu ees hakkan alandama. Sa wõid mind oma wiha ja waenuga tagakiusata aga iialgi ei saa see Sulle korda minema, minu meelt murda.“

„Eks saame näha,“ ütles Hektor niisama rahulise ja tõsise healega, nagu ennegi — küll meie näeme, kui kaua Sinu kangekaelus ja kõrkmeel piitsa wingumise, päikese palawuse, raske töö ja minu walju walitsuse wastu jõuab panna. Nüid ütlen mina Sinule aga niipalju, et Sull mingisugust lootust oma elukorra muutmise ehk kergituse peale ei tohi olla. Sinu isa on surnud, ilma et Sinu ja Sinu õe tulewiku eest oleks muretsenud. Kohtuametnik oli siin; massa Dufour on selle istanduse peremees, Sina tema pärisori ja mina,“ ütles ta kõwa häälega, „mina olen Sinu kubjas.“

Jerome kahwatas ära, sest tema wiimne ja ainuke lootus oli Hektori kuulutusega tuulde läinud. Kuni seiemaale oli ta ikka weel uskunud ja lootnud, et tema alandus kui üks raske unenägu mööda pidi minema ja isa paberite hulgast testament leitama, mille läbi tema ja

Jeanne mitte üksi priiust, waid ka isa raha oleksiwad pärida saanud. See lootus oli nüid möödas ja ainuke tugi, mis tema uhkust ja kõrkmeelt seiemaale weel ülewel hoidis, libises kui wari kätte wahelt ära. Raskeste oigades langes tema pea jälle põrmandu peale maha ja palawad silmapisarad woolasiwad tema palgid mööda maha.

„See ei wõi mitte olla!" hüüdis ta nutust lämmatatud häälega. „Hektor, Sina waletad! Ütle mulle, et Sa waletad, armas Hektor, ja ma tahan Sulle priiust kinkida ja Sind rikkaks teha!"

„Mina ei waleta mitte, mina räägin tõtt," wastas Hektor külmalt. „Ka pole mulle enam priiuslubamist tarwis, sest massa Dufour on mulle juba priiust kinkinud. Tema on armulisem peremees, kui Sina olid."

Jerome mõistis küll, et Hektor tõtt räägis, ja tema uhkus, muidugi juba salaja lootuse läbi waewalt jalul hoitud, tuiskas, kui haganad tuule käes minema. Ta kaebas ja oigas kõwaste ja silmapisarad jooksiwad ühte lugu tema palgid mööda maha. Hektor waatas põlgdusega tema peale.

„Sa nutad juba nüid palja mõtte juures selle peale, mis Sull ees seisab" — ütles ta. „Kuida saad Sa siis weel nutma, kui see tõeste sünnib, mis Sa kardad. Wait nüid oma kisa ja kiunumisega, ehk. . ."

Ähwardaw pilk oma kubjapiitsa peale, andis tema sönadelle täit mönu. Kui Jerome mitte kohe wait ei jäenud, tömbas ta oma piitsa wöö wahelt wälja ja üks hoop Jerome piha peale sundis waest kinniseutud önnetumat walu pärast karjatama, aga tegi tema häda kaebamisele otsa peale.

„Sa näed nüid, mis Sind ootab, kui Sa minu käsku, minu sörmenäitust kohe ei täida," ütles Hektor edasi. Kuula minu juttu hoolega — Sa pead teada saama, mis Sull ees seisab."

„Armu! Halastust!" palus Jerome.

„Ei," wastas Hektor — „mitte armu, mitte halastust, waid öigust ja kättemaksmist on Sinul oodata. Tuleta meele, kui palju kurja Sa minule oled teinud ja möeda siis selle järele, kui palju minul kätte on maksta."

„Oh, Hektor," ütles Jerome, silmi taewa poole pöördes, „waata minu kurwa lugu, waata, mis minust on saanud, pärast seda, kui ma kuni selle päewani rikas, önnelik ja wägew olin, ja küsi siis ise eneselt, kas mulle mitte küll juba ei ole kätte maksetud? Wöib kellegil weel kurwemat elukorda olla, kui minul? Kas ma pole küll juba wilets, alandatud ja önnetu?"

Hektori süda jäi liigutamata; tema külm pilk ei tunnistanud mitte armu ega halastust.

„Mis tahad Sa?“ wastas ta. „Olen mina see, kes Sulle wiletsust on kaela saatnud? Ja kui mina see ei ole, kus on siis kättemaksmine selle eest, mis Sina minule seekord, kui Sa alles önnes elasid, kurja oled teinud? Suur Waim nuhtleb Sind selle eest, mis Sa teistele oled paha teinud. Meite aruandmine on suur. Ma tahan Sulle ette arutada, kui palju ja rasket häda Sa mulle oled walmistanud.“

„Ei, ei, ei, ole wait!“ hüüdis Jerome ruttu. „Ma tean, et ma Sind wöni kord lasksin karistada. Jäta minewik rahule, armas Hektor! Mötle ainult olewiku peale, kui põhjatu önnetumaks minu isa surm mind on teinud.“

„Sinu önnetus ei ole weel mitte minu kättemaksmise himu kustutanud!“ wastas Hektor. „Tuleta meele, kuida Sa mind peksta lasid, kui ma ei midagi paha, waid ühe waese pärisorja wastu armu ja halastuse tööd olin teinud! Ja Sina nöuuad minu käest nüid sedasama halastust, mis Sa seekord kui kurja tegu nuhtlesid.“

„Oh, ma tegin ülekohut, jah, hea Hektor, ma tegin ülekohut!“ hüüdis Jerome. „Aga ma arwasin seekord, et Sa waletasid!“

„Nüid oled Sina see, kes waletab!“ ütles Hektor. „Sa teadsid küll, et ma mitte ei waletanud, muidu oleks Sa oma öe tagasitu-

lekut isa juurest ära ootanud. Süialune poleks oma nuhtluse alt peasenud; Sina aga kartsid, et minu süita olek awalikult saab päewa ette tulema ja seepärast piinasid Sa mind."

Jerome ei wöinud selle peale midagi wastata; ta tundis ära, et Hektoril õigus oli.

„Ja siis," ütles Hektor edasi, „kui Sa mind wargaks pidasid. . ."

„Mina uskusin, et Sina süialune olid," ütles Jerome ruttu wahele — „seekord pidasin ma Sind tõeste wargaks ja wöin seda Jumala pale ees wanduda!"

„Kui see ka nönda oli," wastas Hektor, — wöid Sa seda oma südame tunnistuse ees ka õigeks ajada ja wabandada, et Sa mind selle hirmsa surmahirmu piinad, enne kui minu süi mingisuguse märgi läbi oleks töeks tehtud, lasksid wälja kannatada? See nuhtlus oli ära rääkimata hirmus ja pealegi oli see üks waene, õiguseta ja ilmsüita pärisori. Sa wilets loom, kui ma need silmapilgud jälle meele tuletan, keeb iga weretilk minu soontes ja sunnib mind Sinuga kõige pahemat teha! Kes wöib mind keelda, et ma Sind kohe surnuks ei löö? Tõeste, kõige parem oleks see, kui kui ma Sind sessamas ahjus, kus mina hirmsat surma hirmu tundsin, laseks surnuks piinata. Nönda olgu ka! Nönda olgu ka!" ütles Hektor koleda naeruga weel juure. „See saab minu wiha kustutama! Siis leian mina

kättemaksmist, mis mina nii kaua otsin, kui Sa hirmsa walu all wingerdades ja möirades oma eludhku wälja hingad. Jah, jah, jah, nönda sündku! Walmista ennast surma wastu! Ma lähen, et kohe asjad korrale seadida."

Ilma et Jerome meeleäraheitwast kisast oleks hoolinud, läks Neeger onnist wälja. Jerome, surma ahastusest waewatud, jäi üksi onni. Ta nuttis, ta kaebas, ta hüidis Hektori ja palus armu ja halastust. Aga Hektor ei tulnud mitte, ehk ta küll wäljas pool onni ukse ees istus, kus ta mitte üksi Jerome palweid ja hädakisa ei kuulnud, waid ka surmahirmu ja kartust tema näu pealt wöis ära lugeda.

Jerome ei pannud sell öö silmagi kinni. Hirm Hektori koleda ähwarduse üle ei lasknud teda mitte magama uinuda, sest ta ei kahklenud selle üle mitte, et äritatud, kättemaksmise himuline ja halastamata Neeger oma ähwardust ka töeks saab tegema. Wissiste, oleks Hektor aga ainult kättemaksmist tahtnud, siis oli ta sel öösel oma piina üle, mis ta ahjus oli wälja kannatanud, ka töeste kättemaksmist leidnud. Jerome kannatus oli sell öösel kümme korda pahem kui surm.

Päikese töusu ajal astus Hektor jälle onni ja önnetust kuulutaw naeratamine lehwitas tema uulte ümber, kui ta oma önnetuma ohwri tuhakarwa nägu tähele pani. Jerome wöttis

oma piinajat walju hädakisaga wastu ja palus temalt armu ja halastust.

Otsi suure Waimu juurest armu ja halastust, aga mitte inimeste juurest, kellele Sa iialgi, kui Sa alles rikas ja wägew olid, seda ei annud," wastas Hektor külmalt, kuna ta õnnetuma köidikud lahti peastis. „Tule minu järele!" käskis ta käredalt — „Sinu elutunnid on loetud!"

Jerome, jalge peal tuikudes, langes jälle Hektori ette pölwili maha ja palus teda surmahirmus oma elupärast. Natuke aega laskis Hektor teda paluda ja oma ees pörmu sees wingerdada, siis lükkas ta teda, nagu Jerome temaga enne teinud, jalaga enesest eemalle ja ütles pölgdusega:

„Wilets jänespüks! Kuidas ta ennast nüid ühe Neegri ees, kellega ta muidu iialgi sõbralikult ei ole rääkinud, alandab! Tõuse üles, argpüks! Sinu elu olgu Sulle kingitud! Kuida wõisid Sa nii rumal olla ja uskuda, et ma Sind nii ruttu oma wihale oleks ohwerdanud? Oh ei, Sinu surmaga ei oleks minu kannatatud piin ja waew weel mitte kätte maksetud! Lühike piin ei tähenda selle kohta weel midagi; rutulise, kui ka walusa surma läbi ei ole minu kättemaksmise jänu weel mitte kustutatud. Ela, massa Jerome! Ela weel kaua! Ela kui pärisori, tee tööd kui pärisori, kannata kui pärisori, wärise kui pärisori ja sure wiimaks pölg-

duses ja wiletsuses kui pärisori! See oleks Sinu walitsuse all minu elukord olnud, nüid peab see Sinu elukord olema minu walitsuse all! Kasi pois töö kallale!"

Nii wali kui Hektori kuulutus iseenesest ka oli, Jerome kuulis seda ometi rõemuga. Ta kuulis ainult, et ta mitte ei pidanud surema; mitte hirmsat ja koledat piina ahjus kannatama ja see andis tema meeleäraheitwa südamelle jälle natuke julgust. Ta tõusis üles ja läks wastu tõrkumata oma kubja järele, kes oma õnnetumat ohwrit suhkru wälja peale tööle wiis.

Oli just sell ajal, kus suhkru-pilliroog sai ära lõigatud; üks neist kõige raskematest töödest, mis ülepea istanduste peal ette tulewad. Kõik pärisorjad oliwad ses ametis, terawa sirpidega maa ligidalt pilliroogu ära lõikamas ja siis korjatud wihka oma õlade peal weskisse wiimas, kus suurte raud trullide wahel magus suhkru wedelik saab wälja pigistatud. Kui Hektor tuli, waatasiwad kõikide silmad Jerome peale, kes kahwatanud näuga, kurwalt ja maha pöördud silmadega tema järele tuikus. Nad ei tahtnud koguni uskuda, et noor massa, kes seiemaale nende tööd ainult pealt oli waatanud, nüid tõeste kui teisedki pärisorjad sest ka pidi osa wõtma. Aga nad saiwad peagi näha, et see ka tõeste nõnda oli.

„Üks sirp selle poisile!“ hüidis Hektor ühe pärisorja poole, kes kohe oma ära andis ja eneselle teist ruttas tooma.

„Hea,“ ütles Hektor edasi. „Dionüs wõib omale teise koha wälja otsida ja Sina astud tema asemelle. Siin on sirp — ja nüid usinaste töö kallale. Häda Sinule, kui Sa laisem oled kui teised, keda Sa ikka piitsaga tegewusele kihutasid. Maitse nüid ise raske töö suurt waewa ja waata siis, kuida see pärisorjale meelt mööda on, kui kubja piits wahetpidamata tema pea kohal wingub. Kasi!“

Jerome, hädast ja kannatusest maha rõhutud, ei julgenud wastu rääkida ega wastu tõrkuda. Sõna lausumata hakkas ta tööd tegema, aga suur silmapisar läikis esimise pilliroo peal, mis tema sirbist maha langes. Põhjatu wiletsa tundis ta ennast pärisorjade hulgas olewat, kellega ta kuni selle päewani ikka põlgdusega oli ümber käinud. Nüid oli ta ise pärisori ja mitte parem kui nemadki. Nagu teisedki, pidi ta tööd tegema ja kubja piits ei ähwardanud tema selga mitte wähem kui nende selga. Ta süda paisus sees, silmapisarad woolasiwad wahet pidamata mööda palgid maha, ta oleks walu ja wiletsuse pärast maa alla tahtnud pugeda.

See ei olnud aga mitte üksi alanduse häbi, mille all waene Jerome õhkas, waid peagi pidi ta weel suuremat walu tunda saama.

Päew oli wäga palaw ja päike, selges taewas särades, saatis seda körwetawamaid noolesi maha, mida körgemalle ta taewalaotuses jõuudis. Palawus läks ikka suuremaks ja Jerome pidi seda kõik palja peaga wälja kannatama. Tema, see ärahellitatud pois, kes kuni eilse päewani kurbtusest midagi ei teadnud, mitte ei aimanudki, mis töö öiete tähendas, pidi nüid lõunapoolse päikese palawuses wälja peal rasket tööd tegema.

Jerome waew oli hirmus suur.

Eile weel sellsamal tunnil istus ta wiludas lehtmajas, kus mitte üks ainuke päikese joon tema peale ei paistnud; kiigutas ennast rippwõrgus ehk tooli peal ja waatas kaugelt ära põlgtud Neegri-orjade tööd peait. Oma jänu kustutas ta jää sees külmaks tehtud ja magusa puuwilja ehk marja wedelikuga segatud weega, mille kättemuretsemiseks ta ainult oma sõnakuuleliku Hektorile sõrmega pruukis märki anda; oli tall jahutawast tuuleõhust puudus, siis oli Hektor jälle kohe käepärast ja peksis temale mõne suure puulehega tuuleõhku peale; oli temal pärast siiski weel palaw siis läks ta suurde marmorisaali, kus ta ennast wett purskuwa kaewu wilus jahutas, ehk heitis pitka, pehme tooli peale pitkali, ajas oma õe Jeannega juttu ehk soris mõnda raamatud, et oma aega wiita.

See oli kõik weel eile olnud. Ja täna! Mähherdune kole ja kurb wahe!

Päike tõusis kõrgemalle, ja mida kõrgemalle ta tõusis, seda suuremaks läks palawus. Jerome, kes raske tööga ei olnud harjunud, ujus higi sees, ta käewarred jäiwad nõrgaks ja wäsisiwad ära; enam kui üks kord kukkus sirp tema wärisewa käte wahelt maha, enam kui üks kord kukkus ta oma koorma alla põlwili, kui ta rasket pilliroo kubu oma nõrga õlade peal suhkru weskisse pidi kandma. Hirmsa jänu pärast kuiwas tema keel suulae külge kinni, ta weri kees soonte sees, ta mõistus läks segaseks ja silmad kirjuks ja iga silmapilk arwas ta ennast maha kukkuwat ja eluõhku wälja hingawat. Ei olnud siin wiludat lehtmaja, ei marmorisaali oma wettpurskawa kaewuga, ei sõnakuulelikku pärisorja, kes higi tema kipitawa ihu pealt oleks ärapühkinud, temale wiludat tuuleõhku puulehtedega teinud ja tema kuiwanud keelt wärske weega kastnud. Küll seisis Hektor tema selja taga — aga mitte enam see wana sõnakuulelik ja alandlik Hektor, waid nüüd kui peremees, ülewaataja ja kubjas piitsa keerutades, mis laksudes Jerome piha peale kukkus, kui sirp tema wäsinud käte wahelt maha libises ehk põlwed raske koorma all kippusiwad kokku wajuma. Wandesõna ja piitsahoop oli temale armu palwe peale wastuseks.

Waene Jerome! Mööda läinud päewa wiletsusest ja isa äkilisest surmast muidugi juba maha rõhutud ja nõrk, ei olnud minewasel öösel silma kinni saanud, waid surmahirmus tulewat hommikut ootanud. Nõrga ja wäsinud kehaga pidi ta nüid nagu teisedki pärisorjad töö tegema, kes mitte üksi tugewamad ei olnud, waid ka raske tööga harjunud, sest et nad iialgi paremat ei tunnud. See oli liig! Jerome wiskas sirbi eemalle ja langes nuttes maha.

„Üles! Üles!" kõlas kohe Hektori wali hääl temale kõrwu. „Oled sa hull, pois? Ruttu töö kallale!"

„Mina ei wõi mitte enam!" hüüdis Jerome nuutsudes. „Minu jõuud on otsas! Minu käsi ei suuda enam sirpi kinni hoida! Minu jalad ei kanna mind enam!"

Tühi jutt! Küsib peremees selle järele, kas pärisorjal weel jõuudu on?" wastas Hektor külmalt. Küsisid Sina selle järele, kas mina wäsinud olin, kui ma pooled ööd Sinu aseme ees pidin seisma ja kärbsid Sinu ligidalt ära tõrjuma? Saa nüid aru, mis see tähendab, walju peremehe käsku kuulda! Üles, üles! Ruttu tööle! Pilliroog peab saama lõigatud! Edasi!"

Jerome ei liigutanud ennast kuid nuutsus ainult.

Sa ei kuulegi!" ütles Hektor ähwardades. Tööle! Pärisorjad ei tohi mitte laiselda!"

„Ma ei suuda mitte!“ ägas Jerome. „Löö mind, peksa mind, tapa mind — aga tööle ei saa Sina mind mitte enam sundida sest minu jõuud on otsas.“

„Hea küll, siis katsume Sulle jälle jõuudu teha,“ wastas Hektor pilgates; — ja piits wingus läbi õhu ja pani Jeromet walu pärast kiljatama. Esimise hoobi peale tuli weel teine, kolmas, Jerome tõusis üles ja wõttis sirbi jälle kätte.

„Ahaa,“ hüüdis Hektor pilgates. „Sa näed, et see rohi, mis Sa nii sagedaste waeste pärisorjadelle olled annud, tõeste imet teeb! Tee nüüd tööd! Meil on seda rohtu weel küll!

Jerome wõttis oma wiimase jõuu kokku; hirm walusa piitsahoobi eest oli suurem kui tema wäsimus. Weel mõni minut aega jõuudis ta hirmsa rammestuse wastu panna, ehk küll tema liikmed nagu palawikus wärisestwad; pilliroog kukkus tema hoopide all, kui ta aga kubu oma õlale tahtis tõsta, langes ta ise ka nagu murtud pilliroog maha ja minestas ära. Kui ta silmad jälle lahti tegi, seisis Hektor ähwardades tema ees ja raputas teda käewarrest; aga üks lahkem nägu, wana Riwaroli nägu, andis õnnetuma Jeromele jälle natuke lootust.

„Jäta järele, Hektor,“ ütles wana ülewaataja, Sa näed küll, et waene poisikene enam tööd teha ei jõuua.

„Piits saab aitama," wastas Hektor karedalt. „Ära sega ennast mitte minu tallituste wahele, Riwarol! Sinul pole minu üle enam midagi ütelda ega käskida, sest ma olen niisama ülewaataja kui Sinagi ja mitte pärisori, waid prii mees!"

„Ma tean seda küll ja ei käsi Sind ka midagi," wastas wana Riwarol. „Aga see ei wöi töeste mitte Dufouri tahtmine olla, et Jeromega, herra Marboisi pojaga, niisugusel kombel ümber käiakse."

„Ja miks mitte?" küsis korraga Dufour ise, kes tähele panemata senna oli jõuudnud. „Mina ei taha mitte, et minu pärisorjad laisklewad ja Hektor täidab ainult minu käsku, kui ta laiska nuhtleb."

„Aga, herra, Jerome on ju ometi . . ."

„Jerome ei ole mitte wähem pärisori, kui Jupiter, Herkules ja kõik teised, kes siin töötd teewad," ütles Dufour ruttu wahele. „Tühi lori muidu! Mina ei taha midagi enam kuulda!

Oma halli pead raputades läks Riwarol jälle ära, kuna ta kahetsewalt ja kaastundlikult õnnetuma Jerome peale waatas, kes nuttes Dufouri jalge ees maas oli, ja temalt, nagu enne Hektorilt, armu ja halastust palus.

„Aga mis Sa siis tahad öiete, rumal inimene!" käratas Dufour. „Ori on ori! Seal pole mingisugust wahet nagu Sa ise tead. „Tee ots peale, Hektor! Ma ei taha seda kiu-

numist kauem kuulda! Ehk pea!" ütles ta tigeda naeruga juure. — See pois kurdab wäsimuse üle — no jah, ma wõin juba arwata et raske töö teda on ära wäsitanud; anname temale kergemat tööd ja saadame teda weskisse. Seal pole tall muud teha, kui pilliroogu trullide alla lükata ja Jeanne wõib teda seal aidata. Sa näed, pois, ma soowin Sulle head, mis Sa küll mitte minu pärast ei ole ära teeninud! Jah, jah, suhkruweskisse! Seal wõiwad nad mõlemad oma tahtmise järele teine teisega juttu ajada."

Nii kõwa südamega kui Hektor oli ja nii wäga, kui ta Jeromet wihkas, siiski wärises ta Dufouri sõnu kuuldes. Töö suhkruweskis ei olnud iseenesest hirmus palawus, mis auurukatlast wälja woolas, maha arwatud mitte wäga raske, aga ühe harjumata inimesele kõige kardetawam ja pidi suure hoolega saama ära tehtud.

Mõne sõnaga wõib seda ära seletada.

Pilliroog saab kahe suure raud ehk kiwi trulli wahel puruks piigistatud ja pärisorjade töö on see, et nad pilliroogu trullide wahele lükkawad. Kuni wiimse otsani peab pilliroog wahele saama lükatud, et midagi raisku ie läheks. Kui nimetatud töö mitte suure ettewaatmisega ei saa tehtud, siis wõib wäga kergelt allapanija sõrm ühes tüwidega trulli wahele sattuda. On korra sõrm wahel ja pole kohe

abi käepärast, siis kisuwad trulli sörme, käewarre ja terwe keha suure jõuuga enesega ühes ja hirmus surm on silmapilk kõige wäiksema hooletuse palk. Et niisuguse önnetuse eest, mis paraku wäga sagedaste ette tuleb, hoida, rippuwad trullide körwal terawad kirwed. Nii pea kui üks sörm, käsi ehk käewars trullide wahele juhtub sattuma, kargawad ülewaatajad kohe kirwega appi ja raijuwad sellega önnetuma käe ehk käewarre otsast maha. Ta on siis küll wigane, aga wähemalt elu peastetud ja waene pärisori kergema tööde tarbeks ikka weel pruugitaw.

Hektor, kes seda hädaohtu küll tundis, sai Dufouri hirmsast plaanist kohe aru. Dufour, see oli selge, tahtis Jeromet ja Jeannet hukatusesse saata, ja et seda julgem oma ette säetud märgile jõuuda, käskis ta Jeannet Jeromega ühes koos tööd teha.

Hektor ütles Dufourile salaja körwa sisse: „See ei tohi mitte olla. Jerome jäeb seie.“

„Ja mikspärast.“

„Sellepärast, et ma mitte ei taha, et ta surma saaks. Ta peab elama.“

„Tühi jutt, ega ta weskis kohe ära ei sure,“ wastas Dufour.

„Ja kui see nõnda oleks, siis ei sünniks see Teile plaanidega, millest mina aru saan, mitte sugugi kokku. Teie teate niisama heaste kui minagi mäherdune hädaoht weskis sagedaste

töötegijate kaela langeb ja just selle pärast tahate. Teie Jeromet ja Jeannet tööd teha lasta. Teie arwate nönda: öde ja wend armastawad teine teist, nad hakkawad wahel juttu ajama, juttu ajades ei ole nad ettewaatlikud, nende sörmed sattuwad trullide alla, ja sell wiisil saawad nad mölemad otsa, sest mina tahan ju selle eest muretseda, et kirwed mitte käepärast ei ole. — See on Teite plaan Dufouri herra! Ma tunnen seda, aga ma ei taha mitte, et ta korda läheks."

Dufouri nägu tunnistas selgeste, et Hektor mitte ei eksinud, sest ta oli kohkunud, pahane ja tusane. Ta waatas tigeda silmaga julge orjakubja peale, pööras temale selga ja andis ühe pärisorjale käsu kätte, Jeannet senna tuua. Selle peale pööris ta ennast jälle Hektori poole ja ütles ähwardades: „Hoia ennast, pois! Mina ei lase enesega mitte enam nalja heita ja tahan, et minu sõna peab kuuldama. Julged Sa weel korra wastu rääkida siis annan ma Jerome ühe teise kubja hooleks Pealegi peab minu tahtmine siiski sündima; Jerome ja Jeanne lähewad mölemad weskisse tööle."

„Aga . ." ütles Hektor.

„ Jäta oma aga ja ära räägi enam m dagi wastu, ütles Dufour ruttu wahele. Ära usu mitte, pois, et Sa mind oma ähwardusega, kõik üles tunnistada, kartma wöid teha! Koh-

tuametnik oli siin ja ei leidnud testamenti ega midagi sellesarnast paberit. Mina olen oma ōemehe warapärijaks tunnistatud ja ühe Neegri ütelus minu wastu ei teeks muud, kui saadaks seda Neegrit wangitorni. Sa saad aru, Hektor! Ja nüid, kui sa minu heaks sōbraks tahad jääda, siis ära räägi enam wastu."

„Olgu peale," wastas Hektor. „Aga mis see siis tähendab? Sealt tuleb saadik jälle tagasi, ilma et Jeannet oleks kaasa toonud!"

„Ta on wissist wastu tōrkunud," arwas Dufour. „Aga küll meie tema kangekaelust murrame. Noh, pois, kus Jeanne on?"

„Ära läinud, massa! Pole enam seal — kadunud!" wastas Neeger.

„Sa sonid, lurjus! Ma panin teda eile ju ise kambrisse kinni!"

„Kamber on tühi, massa, aknad lahti ja üks ruutu katki lōōdud!"

„Wōi ära pōgenenud! Silmapilk peab ta saama üles otsitud!" hüüdis Dufour.

„Wahe ajal jōuudsiwad kaks majateendrit jookstes senna. Esimene kuulutas, et Ahmet ja Tsaide kadunud olla; teine jälle, et magamise kambri aken lahti ja katki olewat. Dufour läks näust walgeks.

„Ja raud kast?" hüüdis ta.

„Ka ära, massa! See koht, kus ta seisis, on tühi!"

„Nüid on asi selge!" ütles Dufour ham-

baid kiristades. „Ahmet ja Tsaide on öösel Jeanne lahti peastnud ja rahakasti ära warastanud. Koerad! Aga nad peawad kohe taga aetud saama! Töeste on nad jöge mööda New-Orleansi poole läinud, et seal oma saagiga julged olla."

Seda ei usu mina mitte, massa! ütles Hektor, kuna ta rusikaga omale otsa ette löi, nagu oleks temal midagi meele tulnud.

„Ja miks mitte?" küsis Dufour. „Räägi ruttu!"

„Ma kuulsin eilsel öö l kabinat, koerad aukusiwad ja mina jooksin ruttu onnist wälja, sest ma arwasin, et ehk möni waras kuhugil pidi ümber hulkuma. Aga ma ei näinud midagi Ajawärawad oliwad, nagu ikka, kinni ja ainult metsa pool külges kuulsin ma kabinat, sest koerad jooksiwad senna poole ja aukusiwad kärinal. Mina höiskasin, et seeläbi näidata, et meie weel mitte ei maganud kui möni waras oleks, — aga siiski uskusin mina, et seal wissiste möni metselajas pidi olema. Ka jäiwad koerad jälle warsi wagusi ja mina läksin oma onni tagasi."

„Lollpea!" hüidis Dufour pahaselt. „Oleks Sa mind üles äratanud, poleks nad mitte pögenema peasenud, sest nemad olidki kelle peale koerad aukusiwad. Siiski, wäga kaugelle ei wöi nad kurjategijad ka mitte weel jöuudnud olla. Tooge mulle üks hobune ja peastke koe

rad lahti. On mull nende jälg käes, siis on nad ka niisama hästi kui wangis, wäga hea sest raske rahakast takistab muidugi nende kiirust. Hea, wäga hea, et ma wähemalt tean, kus poole wargad on läinud."

Mõne minuti pärast oli hobune seal ja Dufour ruttas koerte ja mõne pärisorjaga metsa poole, kus ta põgenejaid lootis kinni püüdwat. Hektor waatas temale naerdes järele ja oli rõemus, et tema kawalus nii hästi oli korda läinud ja walge ingel tagaajajate eest wõis julge olla. Õhtu hilja tuli alles Dufour tagasi wihane, et põgenejaid kätte ei saanud. Üks tema ohwritest oli õnnelikult ära peasenud, aga seda raskem langes tema wiha nüid teise peale, waese Jerome peale, kes teisel päewal, pärast seda, kui ta õhtuni teiste pärisorjadega põllu peal pilliroogu oli pidanud lõikama ja kandma, ilma armuta ja Hektori wasturääkimisest hoolimata suhkruweskisse sai saadetud. Jeromele oli see üks kõik; pahem kui eile ei wõinud seal ometi mitte olla ja ehk wahest peasis ta seeläbi weel oma halastamatast ülewaatajast lahti. Aga ses tükis eksis ta. Hektor, kes oma ohwrit mitte ei tahtnud oma küisist lasta, läks ka suhkruweskisse tema järele ja Jerome algas oma orjatööd, nagu eilegi, tema walju walitsuse all.

Kaheksas peatükk.

Testament.

Üles rääkimata palju häda pidi Jerome lähemate nädalite sees wälja kannatama ja raskeste tasus ta seeläbi oma kurje ja paha tegusi, mis ta parema aja sees oli teistele teinud. Kui Hektor kättemaksmist tahtis, siis oli ta seda juba täie mööduga saanud. Jerome oli nii sügawaste maha rõhutud ja põrmuni alandatud, et ta surma igatses ja seeläbi oma kannatusest ja Hektori armuta walitsuse alt lootis lahti peaseda.

„Aga mikspärast siis surra?" küsis ta ühel õhtul, kui ta raske töö järele Hektori seltsis selle onni läks, kus ta oma halastamata peremehe silma all ühes nurgas pidi magama, iseeneselt. „Mikspärast surra? Kas ei wõi mina niisama ühte katset põgenemiseks teha, kui Jeanne, kellel, Jumal olgu selle eest tänatud, korda on läinud, ära peaseda? Ehk minul küll mitte niisugusi sõbru ei ole, kui Jeannel, kes oma elu minu eest ära annaksiwad — sest paraku pole ma oma paremate päewade sees selle eest mitte ise hoolt kannud — siiski wõib see mull korda minna, kui ma aga ainult Hektori wõiks petta. Ma läheks kohe New-

Orleans'i ja otsiks seal oma isa sõbra, kohtu presidendi juurest abi. Ehk waheſt liigutab minu hirmus elukord tema südant ja ta muretseb minu eest. Ja kui ka mitte — noh, ega kusagil pool maailmas enam pahem ei wõi olla, kui siin, kus mind kõik wihkawad ja ainult piinata ja waewata püidwad. Jah, jah, tuleb sealt wälja, mis sealt tuleb, mina põgenen ära. Parem surra, kui seda hirmsat elu kannatada."

Need oliwad tema mõtted, kui ta onni astus, kus ta ühes nurgas ööd ja õhtud pidi ära wiitma. Hektor wiskas temale, nagu koerale, ühe tüki kuiwanud ja kõwa nisukooki nurka ja Jerome, näljast sunnitud, sõi seda nuttes ära. Hektor ei näinud wõi ei pannud tema pisaraid tähele; ta rõemustas ehk weel Jerome määratuma õnnetuse ja wiletsuse üle.

Ka tänagi ei pannud Hektor teda tähele ja Jerome wõis eksitamata oma elukorra üle järele mõelda. Põgenemise katse ei läinud temal enam meelest ära. Kui see talle õnneks läks, ilma Hektori nägemata onnist wälja lippata, siis oleks see tall kerge olnud, üle aja ronida ja metsa poole põgeneda. Kus pool New-Orlean oli, seda teadis ta juba. Muud polnud temal tarwis, kui otse teed edasi minna, siis oleks ta päikese tõusuks linna jõuudnud, kus ta kohtu presidendi majas lootis warju leidwat.

Aga mis siis, kui ta tee pealt kõrwale juhtuks minema, ära eksiks, teda taga aetakse ja kinni wõetakse — mis oli temal siis loota? — Jeromel käis külm wärin üle keha, kui ta selle peale mõtles. Aga siiski, — kas wõis temale weel keegi pahemat teha, kui juba muidugi oli sündinud? Ja kui teda ära surmatakse? Kas surm ei olnud parem, kui tema wilets elu? Ja mikspärast üle pea seda karta? Mis tema õel oli õnneks läinud, wõis temal Jumala abiga ka korda minna. Ta oli oma eksituste ja wigade pärast nii hirmus palju juba kannatanud!

Nõnda kaswis põgenemise mõtte tema sees ruttu üles ja enne weel kui Hektor oma aseme peale oli heitnud, wõttis Jerome kindlaks nõuuks, weel sellsamal õõsel oma õnne katsuda. Ta pigistas silmad kinni, et seeläbi Hektori uskuma teha, et ta magab, ja ootas nüüd igatsusega, et Hektor ka pidi magama heitma. Polnud tarwis kaua oodata. Hektor kustutas lambi ära, heitis aseme peale maha, ja warsi kuulutas tema kõwa noorskamine, et ta rasketste magas.

Nüüd oli paras aeg.

Jerome tõusis istukille, kuulas tuksuwa südamega weel paar minutit, kas Hektor tõeste juba magas, ja ronis siis nelja käpakille ukse poole. Kui ka Hektor oleks weel ülewel olnud, poleks ta siiski midagi kuulnud, nii ettewaatlikult lii-

gutas ennast Jerome. Kabinat tegemata, nagu kass pehme muru peal, jõuudis ta ukse juure, ootas siin weel paar silmapilku ja lipsatas siis õuue. Hektor ei kuulnud midagi; Jerome kuulis weel ukse taga tema noorskamist ja kerge südamega hakkas ta edasi ruttama. Mõne silmapilgu pärast jõuudis ta aja juure, hüppas ruttu üle ja jooksis nüid nii kärmeste kui wõis alla jõe poole, et seal lootsikut otsida, mille abiga ta palju rutemalt ja julgemalt, kui maad mööda, New-Orleans'i oleks jõuudnud. Õnnetuseks ei leidnud ta aga lootsikut ja palju aega ei wõinud ta ostmisega ka mitte ära wiita. Ta läks jõe kaldalt jälle ära ja otsis maantee üles.

Öö oli nii pime, et ta suure waewaga metsast läbi peases. Wiimaks leidis ta ühe tee, mis talle õige näitas olewat ja hakkas lühikese arupidamise järele edasi minema. Kiire sammuga ruttas ta teed mööda mitu tundi edasi, ilma et kordagi oleks seisatanud. „Edasi, edasi, nii kaugelle edasi kui wõimalik!" oli tema ainus mõte, mis tema wäsinud liikmetelle uut jõuudu ja rammu andis.

Wiimaks, nelja ehk wiie tunnilise jooksu järele wäsis ta ometi ära. Ta oli eilsel päewal rasket ja harjumata tööd pidanud tegema, kahekümnenelja tunni sees mitte sugugi magada saanud ja wiimaste nädalate sees palju häda ja wiletsust kannatanud, mis suure jau tema

jõuust oli ära kurnanud. Ta ei suutnud enam edasi minna ja arwas ka, et istandusest juba kaugel küll pidi olema, et julgeste natuke wälja wõis puhkada.

„Ma tahan ühe puu alla heita ja seal paar tundi magada, kuni päike tõuseb,“ ümises ta iseenses. „Päewa walgus saab mind üles äratama ja siis wõin ma jälle uue jõuu ja julgusega edasi rutata. Pealegi ei wõi minu põgenemine mitte enne päikese tõusu awalikuks saada ja ära tuldud tee on juba nii pitk, et ükski tagaajaja mind enam kätte ei saa. Enne kui nad seie jõuudwad, olen ma juba ammugi oma isa sõbra warju all.“

Nõnda arwas Jerome ja, wäsimusele järele andes, heitis ta ühe puu alla maha ja uinus kohe magama. Päike tõusis — ta magas ikka; päike jõuudis keskhommikusse — ta magas ikka weel. Puu, mille all ta magas, oli nii tiheda lehtega kaetud, et päikese kiired sugugi läbi ei peasenud. Nõnda wiitis waene Jerome, kes päewawalguse peale oli lootnud, kõige kallimad tunnid, mis ta oma peastmiseks oleks pidanud tarwitama, magades ära.

Alles siis, kui päike juba lõunasse oli jõudnud, ärkas ta üles ja kuulis ehmatusega koerte aukumist, mis temale wäga tuttaw oli. Ühe hüppamisega oli ta maast ülewal ja kuulas, kuna ta murelikult läbi okste taewa poole waatas.

„Armuline Jumal," hüüdis ta, „lõuna on juba käes; mina olen wäga hilja üles ärkanud ja tagaajajad on minu jälge peal. Ma tunnen seda koledat aukumist — nad on werekoerad kaasa wõtnud ja ma olen kadunud, kui nad mind kätte saawad!"

Waene Jerome, kuida oli ta kahwatanud ja kuida wärises ta! Aukumine tuli lähemalle, ikka lähemalle — nüid kõlas ka ühe inimese hääl, Hektori hääl läbi metsa. Ehmatuse, hirmu ja kartuse pärast karjatades pööras Jeoma tagaajajatele selga ja tormas tuule kiirusega kui taga aetud põder minema.

Weel ei olnud kõik ega wiimne lootus kadunud, weel nüidki, ehk küll koerad tema kannul oliwad, wõis ehk waene Jerome põgenemise läbi oma elu peasta, sest tema jõuud oli kaua magamise läbi kosutatud ja hirm, kinni püütud saada, näitas temale tõeste linnu tiiwu andwat. Kui ta ühe onnikese oleks leidnud, kuhu ennast ära peita, ehk oja, kus sees edasi ujuda ja seeläbi oma jälgi ära kautada, siis oli ta peasenud. Selle peale mõtles ta ja see andis talle uut jõuudu ja julgust. Wahet pidamata jooksis ta edasi ja niisuguse kiirusega lendas ta läbi rägastiku, et koerad warsi maha jäiwad ja weel kaugelt nende aukumist kuulda oli. Korraga läks nende hulgumine suuremaks — wissiste oliwad nad selle koha üles leidnud, kus Jerome waheajal oli maganud,

ja ajasiwad teda nüid wärske jälgede peal kahekordse õhinaga taga. Jerome sai hädaohust aru ja nägi ära, et kiirus teda weel ainult wõis peasta.

Ta tormas edasi. Ta ähkis ja lõetsutas, hing jäi wahel kinni, higi jooksis mööda palawat otsaesist maha, weri kees soontes ja ähwardas neid lõhki ajada, põlwed wärisesiwad ja läksiwad nõtku, aga siiski ei jätnud Jerome oma jooksu tuhinat järele; nagu tuule tiiwul lendas ta edasi, koerte wihane aukumine peletas teda nagu hirwe minema; tema wiimne lootus oli weel see, et mõne kogemata juhtumise läbi peaseda.

Tagaajajate kiirus, kõige ees Hektor, ei olnud aga mitte palju wäiksem, kui põgenejal. Sai Jerome ehmatusest ja surmahirmust taga kihutatud, siis sai Hektor wiha õhinast ja kättemaksmise himust taga sunnitud. Hektor kartis, et tema ohwer wõiks ära peaseda ja sellepärast ässitas ta koeri walju sõnadega kiiruselle. Kohe hommikul oli ta leidnud, et Jerome ära põgenenud, ja koerad lahti teinud, et teda taga ajada. Jerome õnnetuseks oli ta tema jäljed üles leidnud ja senna maale jõuudnud, kus ta maganud oli. Ase oli alles soe, Jerome ei wõinud seepärast mitte kaugel olla. Kahekordse rutuga hakkas ta teda taga ajama ja hirmus jaht algas, milles ainult kiirus ja jõuud wõis wõitjaks jäeda. Jerome teadis

seda niisama hästi kui Hektor. Ehk küll tema pölwed juba nörgaks läksiwad, lendas ta siiski, köik oma jöuudu kokku wöttes, meeleäraheitwa rutuga edasi ja otsis surmahirmuga üht peidukohta, kus ta ennast oma waenlaste eest oleks wöinud ära peita. Wiimaks läks mets harwemaks — üle madala wösastiku paistsiwad möned majakatuksed temale kaugelt silma — Jerome, kui ta weel natuke aega wälja jöuudis kannatada, wöis ehk majade juure jöuuda ja seal warju leida. Ta lendas kui lind üle maapinna; lähemalle, ikka lähemalle jöuudis ta, ja juba arwas ta peasnud olewat — kui korraga tema jalg mäda soo sisse kinni jäi, mille petjat sambla- ja limapinda ta mitte ei olnud tunnud.

Ta kukkus maha.

Ehk temal küll suure rabelemise järele korda läks, jälle püsti tösta, oliwad tema jalad siiski pölwist saadik muda sees ja enne kui ta neid oleks saanud wälja kiskuda, kölas juba koerte wihane aukumine ja Hektori wöidunaer temale körwu. Waese Jerome jöuud oli otsas. Kiljatades langes ta maha ja Hektori küisi, kes teda mäda soost wälja tömbas, ja ilma et Jerome oleks wastu pannud, käed selja taha kinni sidus.

„Olgu siis," öhkas Jerome, „see on Jumala tahtmine, et ma oma häda ja wiletsuse

karikat kuni wiimse tilgani pean ära tühjendama."

„Jah, seda pead Sa ka!" hüidis Hektor ähwardades. „Minul on aga ainult see mure, et massa Dufour oma õigust saab pruukima ja Sind wölla pooma. Sa tead küll, et ära karganud pärisorja nuhtlus surm on."

„Tean küll," wastas Jerome. „Sündku mis sünnib, mina ei nurise mitte. Jumal ei tahtnud mind peasta, muidu poleks ta mind mitte lasknud kinni püida ja mäda soosse jooksta."

„Jah, Jumal tahab, et kõik kuritöö, mis Sa minu wastu oled teinud, Sulle kätte saab maksetud ja sellepärast pole ta Sinu põgenemise katset lasknud korda minna," ütles Hektor. „Tagasi nüid! Tee on pitk ja õhtu jõuuab enne kätte, kui meie istanduse peale saame."

Wait olles ja sügawas möttes kuulis Jerome käsku ja hakkas teed mööda istanduse poole tagasi minema. Hektor, tema liikumisi hoolega tähele pannes, sammus tema körwal edasi ja koerad kargasid aukudes ja hulgudes tema ümber. Jerome teadis küll, et tal midagi enam loota ei olnud, sest tema põgenemise katse läbi oli ta täieste ihu ja hingega Dufouri wäe ja wõimuse alla langenud, kes, ilma et karistust oleks kartnud, tema peale surmanuhtlust wõis mõista. Wissiste laskis ta teda koju jõuudes, nagu Hektor ka juba

oli ütelnud, üles puua, et seeläbi teda suutumaks tee pealt körwale saata. Wäga kurb lugu Jeromele, kes kuhugilt poolt kaitsmist ega peasmist armu ega halastust ei wöinud loota.

Küll sai ta isegi aru, et ta endisel ajal oma ülemeeleliste tujudega palju kurja oli teinud ja nüidist häda ja wiletsust, mis ta kaela oli langenud, pidi ta kui õiget kättemaksmist ära tundma. Aga kas polnud ta mitte küll juba kannatanud? Kas ei pidanud ta selle eest isa rikkust ja warandust, kas oma priiust, kas pidi ta oma elu ka weel kautama? See oli liig? Jerome oli alles noor; kannatatud wiletsusest hoolimata wöis ta ikka weel parema tulewiku peale loota, ja see lootus tegi temale elu armsaks. Hirmu ja wärisemisega mötles ta Dufouri peale, kelle otsuse külles tema elu ehk surm rippus. Kord tuli temal möte päha, Hektorilt halastust ja armu paluda, ehk ta küll juba ette wöis ära arwata, et temalt midagi ei olnud loota. Siiskis katsus ta.

„Hektor," ütles ta, „ma tean, Sina oled palju minu läbi kannatanud; ma olen Sinuga sagedaste armutumal ja halastamatal kombel ümber käinud ja ei tohi selle üle mitte nuriseda, et Sa kurja kurjaga kätte maksad. Aga, Hektor, nii köwa südamega ei wöi Sa ometi mitte olla, et Sa mind üles lased puua. Mötle järele, mis ma köik juba olen pidanud ära kannatama! Möne nädali sees kolm korda

nii palju kui Sina omas eluajas! Mõtle, mõtle järele Hektor, halasta minu peale, ole armuline minu wastu ja kingi mulle priiust. Sa oled minule juba kätte maksnud, Hektor, oled juba kätte maksnud, oh jätta järele, peasta minu köidikud lahti ja lase mind ära põgeneda, ja kunni elu otsani tahan ma Sinu eest Jumalat paluda!"

„Ei mitte," wastas Hektor Jerome alandliku palwe peale külmalt. „Sa ei kuulnud minu palwet, kui ma Sinu ees põrmus wingerdasin, nüid on minu körw ka Sinu palwe wasta kinni pandud. Sa tuled kunni istanduseni minu järele ja ainuke asi, mis ma Sinule teen, on see katse, Sinu elu päraft massa Dufouri paluda. Aga ära rõemusta mitte selle üle! Sinule oleks parem, Sa sureks, sest Sinu elu saab täis wiletsust ja kurwastust olema. Ka kardan mina, et massa Dufour minu palwet ei saa kuulma. Ta soowib Sinu surma ja ma tean, et tall seks ka oma jagu põhja on. Mitte ühte sõna enam! Mind ei liiguta Sinu palwed mitte!"

Jerome nägi ära, et tall Hektorilt midagi ei olnud loota ja oli wait. Nagu tall, mis tappa wiiakse, sammus ta ilma troostita edasi. Nõnda jõuudsiwad nad mõlemad istanduse peale, kus neid Dufour saadanliku rõemuga wastu wõttis.

„Ahaa, seal ta on, seal ta on, see ära põgenenud pärisori!" hüüdis Dufour hirwita-

des. „Täna oma õnne, Hektor, et Sa teda oled kätte saanud, sest muidu oleks pidanud Sina tema eest wastama ja Sinu trahw oleks siis hirmus olnud. Nüid aga pois wölla! Mitte enam teist korda ei pea ta meie käest ära põgenema. Wölla! Ta peab surema!"

Jerome kahwatas ära ja wärises; Hektor aga seadis ennast tema ja Dufouri wahele.

„Mitte nii ruttu massa," ütles ta. „Mina olen lubanud tema elu pärast paluda ja Teie ei saa minu palwet tagasi lükkama."

„Lollpea! Mis küsin mina Sinu palwest!" wastas Dufour wihast punase näuga. „Pea suu ehk ma tuletan Sulle meele, et see pois Sinu hooletuse läbi ära jooksis! Pea suu, ütlen ma! Ta on surma wäärt ja peab surema! Kasi temaga minema!"

„Ei, massa!" wastas Hektor ähwardades. „Ei, ta ei pea mitte surema! Mina, Hektor, ei taha seda mitte! Laske teda karistada, nii palju kui tahate, aga surema ei pea ta mitte. Teie teate küll, et mull ainult üks sõna on tarwis ütelda, mis tunnistab, et Jerome mitte surma wäärt ei ole. Kui Teie teda surmate, siis on see üks ülekohtu tapmine!"

„Koer, lurjus, pärisori!" kisendas Dufour hirmsa wihaga ja kõlistas kella, et eestuas olewaid ülewaatajaid senna kutsuda. „Arwad Sa, et Sa mind ilma nuhtlemata wõiksid ähwardada, mind, Sinu peremeest? Wõtke

tema kinni, siduge teda, nöörige teda!" hüidis ta ülewaatajate poole, kes uksest sisse tungisiwad. „Maha selle wiletsa loomaga, kes oma peremehe wastu julgeb hakata!"

Tema kangest wastupanekust hoolimata sai Hektor kinni wöetud, maha kistud ja kinni seutud. Dufour ise toppis temale ühe rätiku suhu, et rääkimist ära keelda.

„Räägi nüid, kui Sa wöid!" ütles ta pilgates. „Weel oled Sa minu pärisori, weel ei ole Sinu priiuskiri alla kirjutatud ja ma tahan ennast hoida, peale selle, kui ma Sinu häbemata julgust olen tunda saanud, seda iialgi alla kirjutamast. Teie aga," — pöörис ta ennast ülewaatajate poole, „wastake: missugust trahwi möistab seadus selle pärisorjale, kes oma peremehe juurest ära pögeneb?"

„Wölla surma!" oli ülewaatajate kurb ja pitkaline wastus.

„Wölla surma! Kuuled Sa, Hektor?" küsis Dufour pilgates. „Olgu siis, öigus peab öiguseks jäema. Jerome, see ära jooksnud pärisori, saab üles poodud!"

Hektor ähkis wiha pärast ja püidis rääkida, aga ei saanud; ka ümberseiswad ülewaatajad oliwad kohkunud ja wait ja lasksiwad Jeromet senna kutsutud pärisorjadest ära wiia. Alles siis, kui Jerome oli ära wiidud, astus wana Riwarol teiste seast wälja ja läks wihase näuga Dufouri ette.

„Seda ei saa Teie mitte tõeste tegema, herra," ütles ta. See ei wõi mitte olla, et Teie oma sugulast, herra Marbois'i poega tahate ära surmata."

„Minul on õigus ja Sina pea oma suu!" wastas Dufour.

„Ja kui Teil kümme korda õigus oleks, siis ütleks mina ikka et see häbemata ja ülekohtu tapmine on!" ütles Riwarol julgeste. „Karistage waest Jeromet, wiskage teda wangitorni, pekske teda — meie kõik laseme seda sündida ja kahetseme ainult waguse waese õnnetuma elukorda — aga niisuguse häbemata teu üle wait olla, see oleks siis teust osa wõtta."

Dufour jäi wiha pärast näust siniseks ja silmad näitasiwad Riwaroli peale, kes nii julgeste ja kindlaste oli rääkinud, tuld purskawat. „Häbemata sulane! karjus ta. On Sull meelest ära läinud, et Sa oma peremehe ees seisad? Wiskage teda wangitorni, järg tuleb ka tema kätte!

„Mitte nii ruttu!" wastas Riwarol. „Mina olen aga ainult nii kaua Teite sulane, kui ma ise priitahtlikult Teite teenistusse tahan jäeda, sest õnneks ei ole ma mitte pärisori, waid waba mees. Ma küsin Teilt weel wiimast korda: tahate Teie tõeste oma sugulast ja oma heategija poega ära tappa?"

„Ta sureb seaduse järele ja keegi ei wõi mind keelda, oma õigust pruukida."

„Olgu siis, ka mina ei wõi paraku seda werist patutegu ära keelda, aga kaugel olgu see minust, ühe mõrtsuka leiba süia!“ ütles Riwarol, kuna ta oma kubjapiitsa katki murdis ja tükid Dufouri jalge ette wiskas. „Mina lähen Teite teenistusest ära. Teie ei ole enam minu peremees — aga ühest istandusest teise tahan ma minna ja igal pool kuulutada, mäherdusel kombel Dufour oma heategija lapse ära tappis, et selle lapse pärandust omale saada.“

Dufour läks näust walgeks ja oli nii kohkunud, et tall meelegi ei tulnud, Riwaroli, kes uhkel sammul tuast wälja läks, tagasi kutsuda. Siiski ei jätnud ta oma ettewõtmist, Jeromet üles puua mitte järele. Õnnetu Jerome sai tema käsu peale, hukatuse koha peale wiidud ja ta ise läks järele, et näha, kas tema kohtuotsus pidi täidetud saama.

Jerome oli nüid juba rohkem surnud kui elus. Kõis sai temale kaela ümber kõidetud ja ta ei pannud mitte sugugi wastu. Weel mõni minut ja kõik oli walmis ja tema elupäewade ots käes. Aga weel wiimsel silmapilgul pidi üks juhtumine waest Jeromet, kes nüid juba küll oli kannatanud, timmuka käest ära kiskuma. Ühe wankri mürin sai kuuldawaks ja tuli suure kiirusega lähemalle. Kui wõlla juure jõuudis jäiwad hobused korraga seisma, üks walge tütarlaps hüppas wankrist wälja ja lendas

suure kisaga Jerome juure, kelle kaelast ta mõlema kätega kinni hakkas.

„Jerome, minu wend!“ hüidis ta. Julgust! Mina olen tulnud, Sind peastma!“

„Jeanne, minu armas õde!“ hüidis Jerome.

„Jah, tõeste Jeanne!“ ütles Dufour. „Wõtke teda kinni! See näitab, teie saate täna weel rohkem tööd!“

„Jah kuna teie kohe selle Dufouri, selle warga, waleliku petja ja mõrtsuka kinni wõttate ja rauda panete,“ ütles üks hääl ja kohtupresident, Kawalir ühes kohtuametnikuga astusiwad kohkunud kurjategija ette. Dufour tahtis ära põgeneda aga kohtuametnik kargas tema kaelukse sse kinni ja ütles waljuste: „Pea, Dufour! Mina wõtan Sind seaduse nimel wangi. Siduge tema kinni, mehed!“

„Kes tohib minusse puutuda?“ karjus Dufour, kõik oma julgust kokku wõttes. „Mina olen siin peremees!“

„Ei, oh ei, Teite kelmustük on juba awalikuks saanud,“ ütles kohtupresident — „siin on minu sõbra Marboisi testament, mille läbi ta omi lapsi Jeromet ja Jeannet priiks ja oma warapärijaiks tunnistab.“

„See testament ei ole õige!“ hüidis Dufour. „Ühte teist pole enam, sest saadik kui mina . . .“

„Sest saadik kui Sina ühe ärakirja sellest, mis ülekohtusel kombel Sinu küisi sattus, ära häwitasid, nagu meie Hektorilt kuulsime, kes meid ruttu seie juhatas, et ühte häbemata mõrtsuka tegu ära keelda," kohendas president, kui Dufour kogeldama hakkas. „Kutsuge Hektor seie, et ta selle wiletsa looma wastu tunnistusmeheks wõiks olla."

„Hektor tuli. Tema tunnistus läks presidendi ütelusega täieste kokku ja Dufouri salgamine ei awitanud midagi. Ta sai kinni seutud, wankrisse wisatud ja New-Orleans'i wangitorni wiidud.

„Aga Jeanne armas, kallis Jeanne," hüüdis Jerome rõemu pärast, kuna ta õe kaela langes ja teda suuandmisega tahtis ära lämmatada — „kuida on see imeasi sündinud? On see ilmsi wõi unes?"

„Ei, Jerome, Sa ei näe mitte und, Sa oled prii, rikas ja õnnelik. Täna Jumalat ja minu häid sõbru Ahmetit ja Tsaidet! Nende truu abi läbi ongi Dufour, see häbemata kurjategija, kinni wõetud."

„Nemad, need pärisorjad, on nii suurt asja korda saatnud?"

„Mitte enam pärisorjad, Jerome, nemad on priid, nagu meiegi," wastas Jeanne. „Nende armastus ja tänulik meel on tuhat korda rohkem ära teeninud kui seda."

„Aga kuida, õde, oli see wõimalik, et nemad nii palju teha wõiſiwad? Mina ei saa ſest mitte aru.“

„Ja ometi on nad ſeda teinud, et ſeeläbi wäikest head, mis ma neile wahel olen teinud, ära taſuda,“ ütles Jeanne.

„Kättemaksmine! Ka ſiin kättemaksmine!“ hüidis Jerome. „Oh, Jeanne, oleks mina ikka nii hea olnud, kui Sina, kui suurest hädast oleks ma ſeeläbi peasnud! Aga nüid ütle, kuidas on see kõik ſündinud?“

Jeanne jutustas omi juhtumiſi kuni põgenemiſest ſaadik, mis meile juba tutwad on, ja kõneles ſiis edaſi:

„Lootſik kandis meid ruttu New-Orleans'i, kus meie Ahmeti nõuu järele aurulaewa peale tahtſime minna ja Teksas'i maakonda põgeneda. Õnnetuſeks, ehk palju rohkem meite õnneks, ei leidnud meie laewa, mis äraſõitmiſeks oleks walmis olnud ja pidime ſellepärast linnas enestele warjukohta otſima. Seda leidſime meie ühes Neegri onnikeſes, keda truu Ahmet juba endiſest ajaſt ſaadik tundis, ja ſenna wiiſime oma rahakasti, mida Ahmet minu pärast oli ära toonud. Eſiotſa elaſime meie suures mures ja karſſime, et meid ehk taga aetakſe ja üles leitakſe; et aga meile midagi iſeäralikku asja ei juhtunud, ja keegi meiſt ei näitnud hooliwat, jäime meie jälle julgemaks ja mina tuletaſin wiimaks oma iſa

sõpra, kohtupresidenti, Kawaliri, kes minu wastu ikka nii wäga lahke ja sõbralik oli, meele. Mina otsisin ühel päewal tema maja üles ja astusin sisse; ta oli ära reisinud, aga tema äraolek pidi ainult weel paar päewa wältama. Mina poleks wist tema tagasitulekut ära ootanud, kui mind mitte raud kast seks ei oleks sundinud. See kast rõhus minu südame peal. Kui Dufour tõeste meite isa seaduslik warapärija oli, siis olime meie rahakasti warastanud ja seda pattu ei tahtnud ma mitte oma südame peale koormata, ehk küll Ahmet ja Tsaide ütlesiwad, et ma küll ühte jagu sest, mis minu isa päralt oli, omale wõiksin wõtta. Minu südame tundmine seisis selle wastu — ma jätsin raha puutumata ja nii pea kui ma kuulsin, et president oli tagasi tulnud, läksin mina Ahmetiga, kes kasti kandis, tema juure. Kui armulikult ta mind wastu wõttis, kui isalikult ta mind oma rinna wastu surus, kui südamelikult ta mind tröostis ja kõik minu pärast lubas teha, et minu elukorda parema korra peale aidata, pean ma Sinule pärast laiemalt jutustama. Nüid ainult peasi. Kui ma oma ja Sinu õnnetusest temale kõnelesin, oli tema esimene küsimine: „Aga testament, Jeanne? Kus on testament?" Mina ei teadnud testamendist midagi ja president raputas pead. „Noh, küll meie leiame, asi peab saama järele kuulatud," ütles ta. „Mina

tean, et Sinu isa testamendi on ära teinud ja kaks ärakirja koju kaasa wötnud. Ole mureta, Jeanne. Kui ka mõlemad ärakirjad kadunud on, siis on ikka weel kolmas siin kohtu peal, mis Sind ja Jeromet priiks ja oma isa warapärijaks tunnistab."

Meie wötsime raha ja muud asjad kastist wälja — president tegi ühe sala wahe lahti ja karjatas rõemu pärast. Kasti kahekordse põhja wahel seisis testament warjul.

„Seda parem," ütles president rõemuga. „Homme hommiku wara hakkame meie istanduse poole minema ja wötame kohtuametniku kaasa. Küll meie siis näeme, mis Dufouri herraga tarwis teha on."

Nõnda sündis ka. Meie jõuudsime seie ja leidsime ehmatusega Hektori kinni seutud olewat. Meie peastsime tema köidikud lahti ja ei kuulnud nüid mitte ainult seda, mis Dufour Sinuga tahtis teha, waid ka, et ta ühe ärakirja testamendist oli katki kiskunud ja ära põletanud. Tuhatnelja kihutasime meie seie ja jõuudsime Sind weel õnneks aegsaste ära peasta. Ole rõemus, Jerome! Kuri unenägu on möödas ja meil pole enam mingisugust hädaohtu karta."

Kas Jerome rõemus oli? Ta langes oma õele, presidendile, kohtuametnikule, truu Ahmeti ja Tsaidele kaela ümber, pani käed risti ja waatas tänulikult taewa poole. Sügawaste

liigutatud pööris ta teistega elumaja poole tagasi, kust ta alles ürikese aja eest kui surma mõistetud pärisori oli ära wiidud ja nüid jälle kui rikas peremees sisse astus.

Meil on ainult mõni sõna weel juure lisada. Auu wäärt Riwarol ei saanud mitte lahti lastud, waid presidendi ülewaatamise all istanduse walitsejaks tõstetud. Ahmet ja Tsaide saiwad palju põldu ja muid maja- ja põllutarwitusi kingituseks, nii et nad õnnelikult wõisiwad elada. Hektor sai priiks lastud, pidi aga istanduse pealt ära minema.

„Mine," ütles talle Jerome. „Sina oled ainult kättemaksnud ja ma annan Sulle andeks, mis Sa minule oled kurja teinud ja mõtlen üksnes selle peale, mis Sa minu õele oled head teinud. Ma kingin Sulle priiust, aga näha ei taha ma Sind mitte enam. Mine, Hektor, ja taewas andku Sulle andeks nagu minagi."

Hektor läks ja keegi ei näinud teda enam pärast. Õe ja wenna õnn ei saanud mingisuguse kurwastuse läbi enam segatud. Jerome ei unustanud kättemaksmist mitte ära; ta oli oma pärisorje wastu armuline ja õiglane peremees. Jeanne jäi neile, mis ta ikka olnud: hea, walge ingel. Nõnda nimetasiwad teda kõik ja kõikide armastus oli tema wäsimata armu, heategude ja ligimese armastuse eest temale kõige kallim palk.

H. Laakmann'i raamatupoodis **Tartus** on saada:

Kapten ja Laewapois.

ehk

Imelikud juhtumised India ja Atlandi meres.

Ilus ja hale jutustus laewameeste elust.

Wälja annud **M. J. Eisen.**

Hind: 10 kop.

Jõulu öö.

Gogoli järele Wene keelest ümber pannud

F. Wilhelm.

Hind 12 kop.

Eesti Kirjameeste Seltsi Toimetused Nr. 42.

Mõistlik jutustaja.

noortele ja wanadele

waimu kosutamiseks.

Wälja annud

Paul Undritz.

Hind 30 kop.

Eesti Kirjawara Nr. 14.

Mehhiko maa ärawõitmine.

Jutustus F. Cortezi elust.

Horni järele

wälja annud **M. J. Eisen.**

Hind: 20 kop.